

Landelijke monitoringsrapportage Natura 2000 en Stikstof 2019

maart 2020

Inhoudsopgave

1	Samenvatting en conclusies	3
1.1	Omvang habitat- en leefgebiedentypen	3
1.2	Herstelmaatregelen	3
1.3	Veldbezoek	4
1.4	Aanvullend onderzoek	4
2	Inleiding	5
2.1	Doel en werking van het PAS: een korte terugblik	5
2.2	Monitoring Natuur en Stikstof	5
2.3	Inhoud Landelijke PAS-Monitoringsrapportage Natuur 2019	6
2.4	Leeswijzer	6
3	Natuurkwaliteit	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Wat zijn habitat- en leefgebiedtypen?	7
3.3	Habitattypenkartering	7
3.4	Omvang habitattypen	8
3.5	Habitattypen per landschapstype	8
3.6	Habitattypen per voortouwnemer	9
3.7	Natuurkwaliteit	11
3.8	Trend natuurkwaliteit	12
4	Herstelmaatregelen	14
4.1	Inleiding	14
4.2	Methodiek	15
4.3	Resultaten	16
4.4	Effectiviteit herstelmaatregelen	26
4.5	Beoordeling procesindicatoren	27
5	Veldbezoek	29
5.1	Inleiding	29
5.2	Resultaten veldbezoek 2019	29
	Onverwachte ontwikkelingen 2019	29
	Voortgang onverwachte ontwikkelingen voorgaande jaren	31
	Onverwachte ontwikkelingen 2018	31
	Voortgang onverwachte ontwikkelingen 2017	33
	Voortgang onverwachte ontwikkelingen 2016	34
6	Aanvullend onderzoek	37

Bijlagen

- 1 Natura 2000 gebieden met stikstofgevoelige natuur
- 2a Tabel met omvang stikstofgevoelige habitattypen landelijk
- 2b Tabel met omvang stikstofgevoelige leefgebieden landelijk
- 3a Tabel met oppervlakte stikstofgevoelige habitattypen per landschapstype
- 3b Tabel met oppervlakte stikstofgevoelige leefgebieden per landschapstype
- 4a Tabel met oppervlakte stikstofgevoelige habitattypen per voortouwnemer
- 4b Tabel met oppervlakte stikstofgevoelige leefgebieden per voortouwnemer
- 5 Tabel met landelijk aantal herstelmaatregelen per habitat- of leefgebiedtype
- 6a Maatregelen waarbij tijdigheid onder druk staat
- 6b Maatregelen die volgens de prognose niet tijdig gereed zijn
- 7 Overzicht complexe inrichtingsprojecten 2019

1 Samenvatting en conclusies

De Landelijke Monitoringsrapportage Natuur en Stikstof, de voorzetting van de Landelijke PAS Monitoringsrapportage Natuur, brengt de stand van zaken in de uitvoering en resultaten van natuuropgave in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in beeld. Het doel van deze monitoringsrapportage is:

- Zicht geven en houden op de ontwikkeling van de stikstofgevoelige natuur, met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen;
- Zicht geven en houden op de voortgang van de uitvoering van de natuurherstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur en op de effecten daarvan.

De Landelijke Monitoringsrapportage Natuur en Stikstof 2019 bevat gegevens over de omvang van stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten, de uitvoering van herstelmaatregelen, veldbezoek en aanvullend onderzoek.

1.1 Omvang habitat- en leefgebiedtypen

Een habitat- of leefgebiedtype is een ecosysteem op het land of in het water met karakteristieke geografische, abiotische en biotische kenmerken. De PAS-monitoring heeft uitsluitend betrekking op de beschermde stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebiedtypen van soorten in de aangewezen PAS-gebieden.

De totale oppervlakte van stikstofgevoelige habitat- en leefgebiedtypen in de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden bedraagt in 2019 172.400 hectare. Het areaal waarvoor geldt dat het habitat- of leefgebiedtype onduidelijk/onzeker is, is kleiner dan 0,5% van het stikstofgevoelige areaal.

Over de ontwikkeling van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden zijn op gebiedsniveau nog geen gegevens beschikbaar van na 2015 toen men met de aanpak stikstof begon. Wel is in 2019 de landelijke kwaliteit van habitattypen aan de EU gerapporteerd. Dit leverde het beeld op dat in Nederland bij de 7 aanwezige habitatgroepen gemiddeld 40% van goede kwaliteit is per groep en 46% dit niet is. Dit is lager dan het Europese gemiddelde. In de periode van 2006-2012 heeft het PBL de ecosysteemkwaliteit in Nederland per provincie in beeld gebracht. Deze is over het algemeen achteruit gegaan. Herhalingen van deze metingen met recente data moeten uitwijzen of deze trend is omgebogen, door het actieve herstelbeheer dat is ingezet sinds 2015. De trend van de faunarijksdom in natuurgebieden is sinds 2005 stabiel.

1.2 Herstelmaatregelen

Tot 2021 zijn ongeveer 1850 ecologische herstelmaatregelen gepland. De herstelmaatregelen worden uitgevoerd om de natuur bestendiger te maken tegen een overbelasting met stikstof. Er zijn verschillende typen herstelmaatregelen: hydrologische en inrichtingsmaatregelen, beheermaatregelen en maatregelen voor onderzoek en monitoring. Deze laatste twee dragen niet direct bij aan natuurherstel, maar vormen de basis voor de vraag of en welke maatregelen uitgevoerd kunnen worden om het behoud te borgen.

Op peildatum 31 maart 2019 was 28% van de uit te voeren herstelmaatregelen tot 2021 afgerond. Voor meer dan 95% van de resterende herstelmaatregelen is de verwachting dat deze tijdig uitgevoerd zullen zijn. Voor iets meer dan 4% van de resterende herstelmaatregelen geldt dat de tijdige uitvoering onder druk staat. Voor al deze maatregelen geldt dat het, voor de uitvoering, bevoegde bestuursorgaan

beheersmaatregelen getroffen heeft om tijdige uitvoering te bewerkstelligen. De voortgangsmonitoring van de herstelmaatregelen geeft geen aanleiding om te constateren dat de uitvoering niet op koers ligt. Wel heeft de beoordeling van de effectiviteit van de herstelmaatregelen aandacht nodig.

1.3 Veldbezoek

In alle 118 Natura 2000-gebieden met stikstofknelpunten zijn in 2019 visuele inspecties in de vorm van een veldbezoek uitgevoerd. In het veldbezoek wordt gekeken naar opvallende zichtbare (indicaties voor) ontwikkelingen in de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten. Doel is om hiermee jaarlijks vinger aan de pols te houden ten behoeve van het oordeel of de kwaliteit van de habitattypen en leefgebieden van soorten behouden blijft, dan wel zich ontwikkelt op de wijze waar in de gebiedsanalyse van is uitgegaan.

In 114 gebieden ontwikkelt de natuurkwaliteit zich op de geïnspecteerde locaties zoals verwacht in 2019. In vier gebieden worden opvallende ontwikkelingen geconstateerd. De voortouwnemers en terreinbeheerders nemen in deze gebieden aanvullende maatregelen om het behalen van de Natura2000-doelen te garanderen.

1.4 Aanvullend onderzoek

Aanvullend onderzoek en monitoring zijn van belang om in specifieke gebieden ontwikkelingen te volgen en herstelmaatregelen voor te bereiden. De opgave voor aanvullende monitoring en onderzoek is opgenomen in de gebiedsanalyses. De monitorings- en onderzoeksopgaven zijn opgenomen als herstelmaatregelen. De voortgang hiervan wordt onder dit onderwerp behandeld. Daarnaast is er een overzicht opgesteld van 25 landelijke prioritaire kennisvragen op het gebied van landschappelijk ecologische systeemanalyse en effectiviteit van herstelmaatregelen. Provincies en Rijk werken gezamenlijk aan de programmering en beantwoording van deze kennisvragen.

2 Inleiding

In het kader van het Programma Aanpak Stikstof werkten de PAS-partijen (de 12 provincies en de ministeries van LNV, IenW en Defensie) sinds 2015 gericht aan het herstel van stikstofgevoelige natuur in 118 Natura 2000-gebieden. Deze rapportage toont de resultaten van de natuurmonitoring in 2019.

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitgesproken dat het PAS niet voldoet aan de vigerende natuurwetgeving en niet langer gebruikt mag worden voor toestemmingsverlening van projecten met stikstofeffecten op de natuur. Onderdeel van het PAS was het realiseren van de natuuropgave per Natura 2000-gebied. Ook met het vervallen van het PAS blijft de noodzaak bestaan deze natuuropgave te realiseren. De wettelijke bescherming van de gebieden geldt immers onverkort. Kort na de uitspraak van de Raad van State hebben de PAS-partijen daarom besloten om de uitvoering van de natuuropgave en de monitoring daarvan voort te zetten.

2.1 Doel en werking van het PAS: een korte terugblik

Het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 (PAS) was op 1 juli 2015 in werking getreden. Het PAS verbond economische ontwikkeling met het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van de voor stikstof gevoelige habitattypen en (leefgebieden van) soorten in de Natura 2000-gebieden die zijn opgenomen in dit programma. Bij de instandhoudingsdoelstellingen gaat het om het voorkomen van achteruitgang (behoud) en om het op termijn realiseren van de Natura 2000-doelstellingen uitbreiding en verbetering kwaliteit om op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding voor deze habitattypen en soorten te bereiken. Het programma steunde op twee pijlers om de doelen van Natura 2000 zeker te stellen:

- 1) Daling van stikstofdepositie door bronmaatregelen.
- 2) Ecologische herstelmaatregelen voor de stikstofgevoelige natuur in de PAS-gebieden.

Ondanks dat het programma aanpak stikstof niet meer in werking is, moeten de doelen die volgen uit de VHR onverminderd gehaald worden. Een daling van de stikstofdepositie en het nemen van herstelmaatregelen zijn daarvoor noodzakelijk.

2.2 Monitoring Natuur en Stikstof

De natuur monitoring kent verschillende onderdelen:

- *Metten van (trends van) areaal en van kwaliteit stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden.* De gedurende een tijdvak (van zes jaar) van het programma geactualiseerde informatie over natuurkwaliteit en omvang is een belangrijke parameter voor het onderbouwen van de behoud- en hersteldoelstelling voor de Natura 2000-gebieden. Deze informatie zou in het zesde jaar van het tijdvak van het PAS gebruikt voor de evaluatie van de herstelstrategieën op landelijk niveau en voor de afzonderlijke Natura2000 gebieden.
- *Visuele inspectie – veldbezoek.* Een jaarlijks veldbezoek met (in ieder geval) de beheerder en een medewerker van het bevoegd gezag, op basis van een bezoek aan representatieve veldlocaties bepaald door beschikbare monitoringsinformatie en expertise.
- *Monitoring voortgang uitvoering van ecologische herstelmaatregelen.* De uitvoering van de ecologische herstelmaatregelen was één van de pijlers onder het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021. De voorbereiding en uitvoering van de maatregelen wordt jaarlijks gemonitord.
- *Monitoren effect herstelmaatregelen - Procesindicatoren.* Het volgen van het ecologisch herstelproces en de (beoogde) effecten van de

herstelmaatregelen (vooral op de abiotiek en standplaatsfactoren), nog voordat het ecologisch herstel zelf betrouwbaar te meten is.

- *Aanvullende monitoring en onderzoek.* Maatregelen voor aanvullende monitoring en onderzoek volgen uit de PAS-gebiedsanalyses en zijn gebied specifiek of maatregel specifiek. Deze maatregelen zijn gericht op het invullen van kennisleemtes en het versterken van de kennis over herstelmaatregelen en herstelstrategieën.

Voor meer gedetailleerde informatie over de monitoring in het kader van het PAS, zie [Monitoringsplan bij het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021](#).

2.3 Inhoud Landelijke PAS-Monitoringsrapportage Natuur 2019

De Landelijke Monitoringsrapportage Natuur en Stikstof is een feitenrapportage waarin gegevens uit de monitoring gepresenteerd worden. De Monitoringsrapportage Natuur 2019 is onderdeel van een reeks die voortgang van de uitvoering van natuurmaatregelen inzichtelijk maakt. Hieruit volgen inzichten over de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelen voor stikstofgevoelige natuur (habitattypen en leefgebieden van soorten) en over actiehouders bij eventueel geconstateerde knelpunten. De Landelijke Monitoringsrapportage Natuur bevat dit jaar gegevens over de omvang van habitattypen, over de uitvoering van herstelmaatregelen en hun effectiviteit gemeten door middel van procesindicatoren, over het veldbezoek en over aanvullend onderzoek en monitoring. Ecologische processen en de monitoring daarvan hebben tijd nodig. Gevolg hiervan is dat een deel van de informatie over natuurkwaliteit en de ontwikkeling daarvan pas op termijn beschikbaar zal komen.

2.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van deze monitoringrapportage behandelt het onderwerp natuurkwaliteit. De uitvoering van ecologische herstelmaatregelen en hun effectiviteit worden behandeld in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 betreft het veldbezoek. Hoofdstuk 5 gaat over aanvullend onderzoek.

3 Natuurkwaliteit

Het onderdeel natuurkwaliteit in dit rapport gaat uitsluitend over stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten. Het betreft zowel de doelstellingen ten aanzien van het areaal (omvang) als de doelstellingen ten aanzien van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten.

3.1 Inleiding

3.2 Wat zijn habitat- en leefgebiedtypen?

Een habitatype is een ecosysteem op het land of in het water met karakteristieke geografische, abiotische en biotische kenmerken die op grond van de Habitatrichtlijn een bijzondere bescherming heeft. In het Natura 2000-profielendocument wordt expliciet aangegeven welke vegetatietypen en begroeiingen wel of niet onderdeel uitmaken van een habitatype.

Een leefgebiedtype is een ecosysteem op het land of in het water met karakteristieke geografische, abiotische en biotische kenmerken. Dit type maakt onderdeel uit van het totale leefgebied van een soort of soorten die op grond van de Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn een bijzondere bescherming hebben. Het totale leefgebied van een soort bestaat uit één of meerdere habitat- en/of leefgebiedtypen. In het PAS waren alleen stikstofgevoelige leefgebiedtypen opgenomen.

In deze rapportage zijn Natura 2000-gebieden opgenomen waarin zich voor stikstofgevoelige habitat- en/of leefgebiedtypen met overschrijding van hun kritische depositie waarde bevinden, voorheen ook wel PAS-gebieden genoemd. Een habitat- of leefgebiedtype is voor stikstof gevoelig als het een kritische depositiewaarde heeft lager dan 2.400 mol per hectare per jaar. Het gaat in totaal om 60 habitat(sub)typen en 18 stikstofgevoelig leefgebiedtypen van soorten (zie bijlage 2). Bij de leefgebieden gaat het zowel om leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten (broed- en niet-broedvogels), als habitatrictlijnsoorten met een voor stikstofgevoelig leefgebied.

Om te beoordelen of in een Natura 2000-gebied relevant stikstofgevoelig habitatype voorkomt is ten eerste gekeken of een gebied is aangewezen voor een stikstofgevoelig habitatype. Daarna is gekeken of daar waar dit habitatype is aangetroffen binnen het Natura 2000-gebied er overschrijding is van de kritische depositiewaarde (KDW) van het habitatype.

Om te beoordelen of in een Natura 2000-gebied relevant stikstofgevoelig leefgebied voorkomt is gekeken of er soorten in het gebied zijn aangewezen die theoretisch gebruik kunnen maken van een stikstofgevoelig leefgebied. Zo ja, komen die leefgebieden ook binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied voor. In het geval in het Natura 2000-gebied een stikstofgevoelig leefgebied van een soort voorkomt, dan is vervolgens beoordeeld of dat leefgebied daadwerkelijk gebruikt wordt door de soort. Immers, als de soort in de praktijk geen gebruik maakt van het aanwezige leefgebied, dan hebben eventuele veranderingen in dit leefgebied door stikstof geen gevolgen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstelling voor de betreffende soort. Ten slotte is ook hier beoordeeld of de KDW van het betreffende leefgebied wordt overschreden.

3.3 Habitattypenkartering

Om zicht te krijgen op de (ontwikkeling van de) omvang van habitattypen wordt binnen Natura 2000 gemaakt van habitatkarteringen. Voor de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen zijn de kaarten belangrijke bouwstenen. Hieruit blijkt immers welke habitattypen actueel aanwezig zijn, met welke omvang en waar ze precies

liggen. Daarnaast moeten de kaarten ook een objectieve basis bieden voor toetsingen in het kader van Wet natuurbescherming(-vergunningen) en dus ook ten aanzien van stikstofdepositie. Voor deze rapportage is gebruik gemaakt van de gegevensset uit 2019 (20191105_N2K_HKLG_C191).

3.4

Omvang habitattypen

In deze paragraaf brengen we in beeld wat de omvang is van de stikstof relevante habitattypen en leefgebieden, op basis van de meest recente gegevensset van de voortouwnemers. De totale oppervlakte van relevante stikstofgevoelige habitat- en leefgebiedtypen in Natura 2000-gebieden, bedraagt 172.400 hectare. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de omvang van alle afzonderlijke relevante stikstofgevoelige habitat- en leefgebiedtypen. Onderstaand overzicht (tabel 2.1 geeft een uitsnede van de meest omvangrijke habitat- en leefgebiedtypen. Zes stikstofgevoelige habitattypen hebben een omvang van meer dan 4.000 hectare. Vier stikstofgevoelige leefgebiedtypen hebben een omvang van meer dan 2.000 hectare. Samen zijn zij goed voor bijna 70% van het areaal van de Natura2000-gebieden met stikstofknelpunten. De resterende 30 procent bestaat uit nog 67 verschillende habitat- en leefgebiedtypen.

Tabel 2.1: Zes stikstofgevoelige habitattypen met omvang boven de 4000 hectare en vier stikstofgevoelige leefgebiedtypen met omvang boven de 2000 hectare in alle relevante Natura 2000-gebieden gezamenlijk, op basis van 20191105_N2K_HKLG_C191.

Habitat-/leefgebiedtype	omschrijving	hectare	% totaal
H4030	Droge heiden	14647	8 %
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	8413	5 %
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	7000	4 %
H7120ah	Herstellende hoogvenen doelstelling H7110A	6960	4 %
H2160	Duindoornstruwelen	4762	3 %
H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	4556	3 %
Zes grootste habitattypen		46338	27 %
Lg13	Bos van arme zandgronden	35496	21 %
Lg14	Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	28509	16 %
L4030	Droge heiden	2825	2 %
Lg05	Grote-zeggenmoeras	2084	1 %
Vier grootste leefgebiedtypen		68914	40 %
Totaal PAS relevant		172400	100 %

3.5

Habitattypen per landschapstype

Er zijn in het kader van Natura 2000 acht landschappen te onderscheiden, elk met een eigen combinatie van water-, bodem en klimaateigenschappen, waaraan de Natura 2000-gebieden zijn toegedeeld. In onderstaand overzicht is weergegeven wat de omvang van de landschapstypen in alle stikstof relevante gebieden gezamenlijk is en hoeveel voor stikstof gevoelige habitattypen erin voorkomen. Naast de acht landschapstypen, zijn er twee gecombineerde landschapstypen.

Tabel 2.2: Totale oppervlakte en aantal stikstofgevoelige habitat- en leefgebiedtypen, per landschapstype op basis van 20191105_N2K_HKLG_C191.

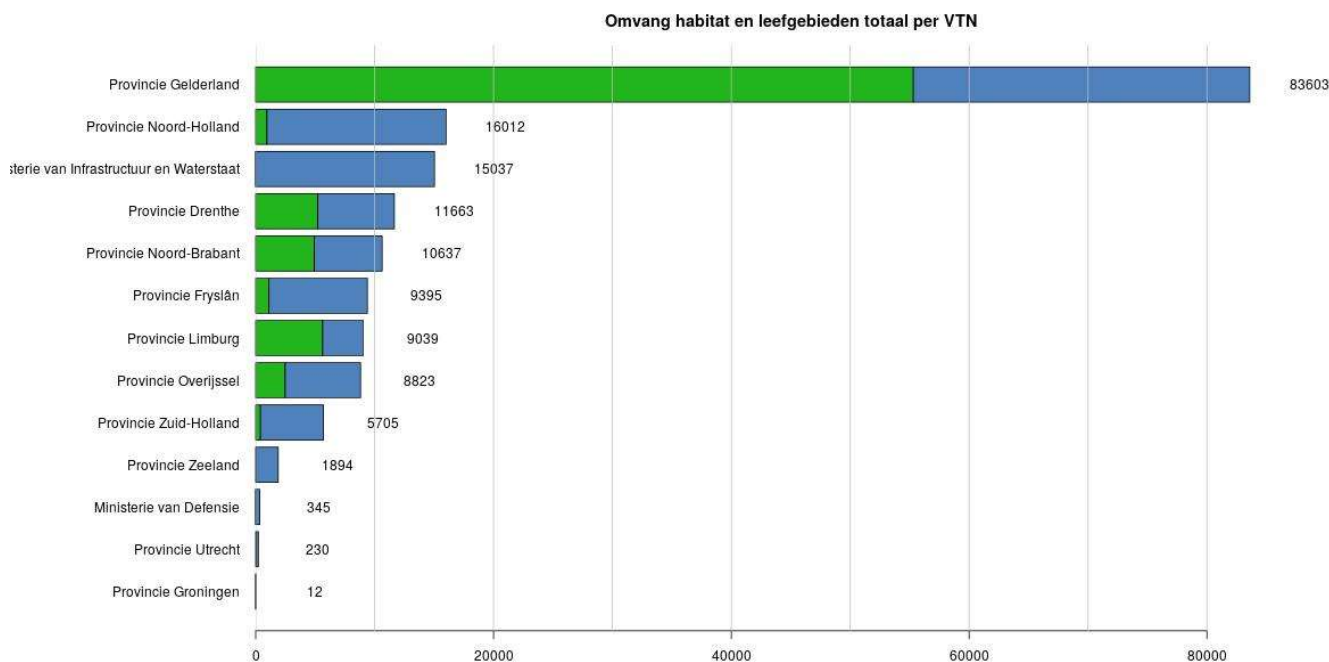
Landschap	oppervlakte	aantal typen
Hogere zandgronden	101637	45
Duinen	26085	36
Noordzee, Waddenzee en Delta	15123	20
Meren en Moerassen	10798	22
Hoogvenen	7612	27
Rivierengebied	6330	18
Heuvelland	1853	17
Beekdalen	1639	36
Rivierengebied en Hogere zandgronden	620	24
Hogere zandgronden en Hoogvenen	546	20

Bijlage 3a zoomt hier verder op in verder in en geeft voor de vijf meest voorkomende stikstofgevoelige habitattypen per landschapstype de omvang in hectare en de procentuele bijdrage aan de totale oppervlakte van een landschapstype weer. In bijlage 3b staat het overzicht van de meest voorkomende stikstofgevoelige leefgebiedtypen per landschapstype de omvang in hectare en de procentuele bijdrage aan de totale oppervlakte van het landschapstype zien.

3.6

Habitattypen per voortouwnemer

De voortouwnemer is het bestuursorgaan dat over het algemeen de grootste eigenaar in het Natura 2000-gebied vertegenwoordigd. De voortouwnemer is verantwoordelijk voor het hele proces om tot een beheerplan te komen en is hét aanspreekpunt voor het beheerplan voor de buitenwereld. In de grote wateren is dat IenW, in de rest van de gebieden de provincie (met het grootste aandeel). Onderstaand diagram laat zien dat het totale areaal aan stikstofgevoelige en mogelijk stikstofgevoelige habitattypen per voortouwnemer sterk uiteenloopt. Voor gebieden waar IenW voortouwnemer is, is de provincie verantwoordelijk voor beheer van een groot deel van het gebied met stikstofgevoelige habitattypen.

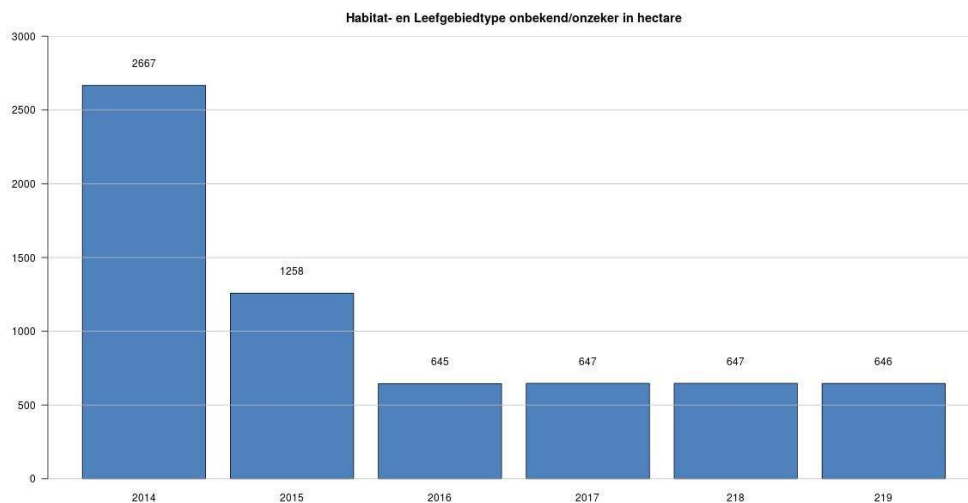
Figuur 2.1: Totaal areaal (hectare) aan stikstofgevoelige habitat- en leefgebiedtypen in aangewezen overbelaste gebieden per voortouwnemer. Groen is het oppervlakte aan leefgebiedtypen en blauw geeft de oppervlakte aan habitattypen weer. De som van beide typen is de totale lengte van de balk en staat weergegeven in het cijfer achter de balk.

In bijlage 4a maakt inzichtelijk voor welke stikstofgevoelige habitattypen in de aangewezen PAS-gebieden voortouwnemers verantwoordelijkheid dragen. Omwille van de leesbaarheid zijn per voortouwnemer alleen de vijf habitattypen met het grootste areaal weergegeven. In bijlage 4b staat eenzelfde overzicht voor de leefgebieden.

3.6.1 *Ontwikkeling gegevensbasis*

Sinds 2015 is het areaal waarvoor het habitatype nog niet met zekerheid was bepaald ('habitatype onbekend/onzeker') in de Natura 2000-gebieden afgenomen. Het inzicht in de ligging en omvang van stikstofgevoelige habitattypen in de gebieden is daarmee verbeterd. Afgelopen jaren is er echter niets veranderd.

Onderstaande figuur illustreert dit. In 2015 was van 2.667 hectare het daar aanwezige habitatype nog onbekend/onzeker. Doordat voortouwnemers werken aan de actualisering en verbetering van de habitat- en leefgebiedenkarteringen geldt dat in 2019 1105_N2K_HKLG_C191 nog voor 646 hectare. Dat is 0,06% van de totale oppervlakte van alle Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige habitattypen en/of leefgebieden gezamenlijk.

Figuur 2.2 Totaal aantal hectares waarvan de status nog onbekend is binnen al de Natura 2000-gebieden

3.7

Natuurkwaliteit

De invloed van de ingezette natuur maatregelen sinds 2015 op de natuurkwaliteit zijn nu nog niet meetbaar. In hoofdstuk 3 wordt wel iets gezegd over de effectiviteit van de herstelmaatregelen door middel van procesindicatoren. Echter voordat de effecten ook door werken in de natuurkwaliteitsmetingen zal nog enkele jaren duren.

Vorig jaar is wel een rapportage over de natuurkwaliteit binnen de habitatrichtlijn naar Brussel gestuurd over de periode 2013-2018. De Europese Lidstaten zijn verplicht op grond van artikel 17 van de Europese Habitatrichtlijn te rapporteren over de maatregelen die genomen zijn en over de mate van doelbereik. Dit laatste betreft een beoordeling van de 'staat van instandhouding' van soorten en habitattypen van de Habitatrichtlijn.

De rapportage is periodiek, dat wil zeggen dat elke zes jaar opnieuw gerapporteerd dient te worden over de afgelopen periode. Er is gerapporteerd over de periode 2013-2018. De rapportage geeft een beeld van Nederland als geheel en bevat ook gegevens over natuur buiten de Natura 2000 gebieden. Toch geeft de rapportage inzicht in de stand van zaken omdat het grootste deel van de habitattypen binnen de speciale beschermingszone van Natura 2000 vallen. Wat opvalt is dat Nederland nog een duidelijke opgaven heeft wat betreft verbeteren van de natuurkwaliteit: We zitten wat betreft de staat van instandhouding onder het Europese gemiddelde. Figuur 2.3.

Figuur 2.3: resultaten van de Artikel 17 rapportage van de Europese unie over de staat van gegroepeerde habitattypen in de Europese unie. Boven staat het overzicht voor alle EU-landen onder staat het resultaat voor Nederland.¹

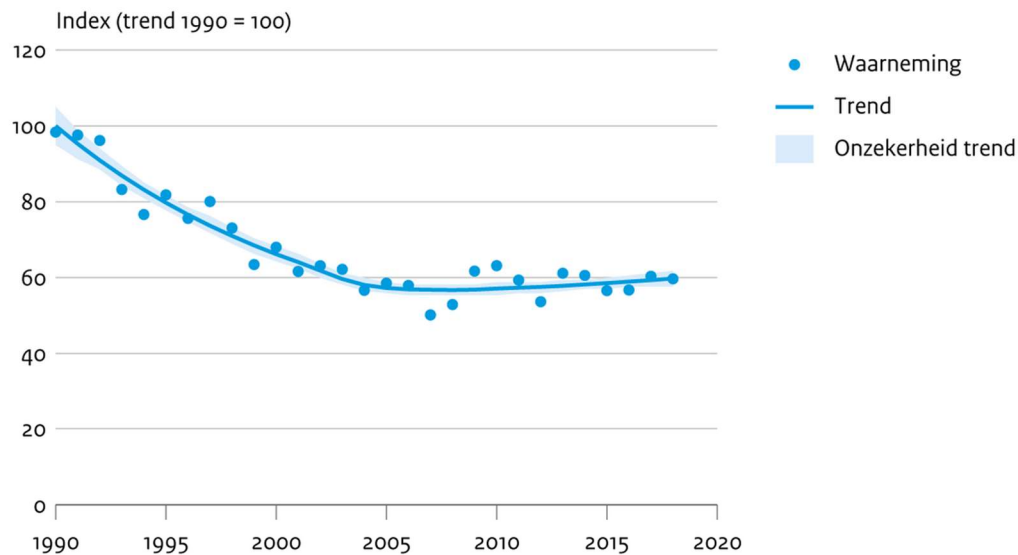
3.8

Trend natuurkwaliteit

Begin 2019 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) op basis van de beleidsrelevante natuurindicatoren² de ontwikkelingen in natuurkwaliteit gepubliceerd. Samengevat blijkt dat meer dan een derde van de soorten in Nederland op de Rode Lijst staat en met uitsterven wordt bedreigd. In natuurgebieden lijkt de afname van soorten rijkdom in de kenmerkende fauna te stabiliseren Figuur 2.4. De trend van ecosysteemkwaliteit is echter in de meeste gevallen nog negatief in de periode 2000-2012. Figuur 2.5. geeft het beeld dat voor provincies met veel gevoelige natuur en een hoge milieudruk de achteruitgang het groots is (Gelderland, Utrecht, Limburg, Overijssel en Noord-Brabant). In de provincies Groningen en Flevoland is het areaal met (vrij) hoge kwaliteit toegenomen. In de komende jaren moet blijken of de recent genomen natuurherstelmaatregelen deze trend kunnen ombuigen.

¹ De resultaten zijn ook te vinden op: <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards>

Fauna in natuurgebieden op land

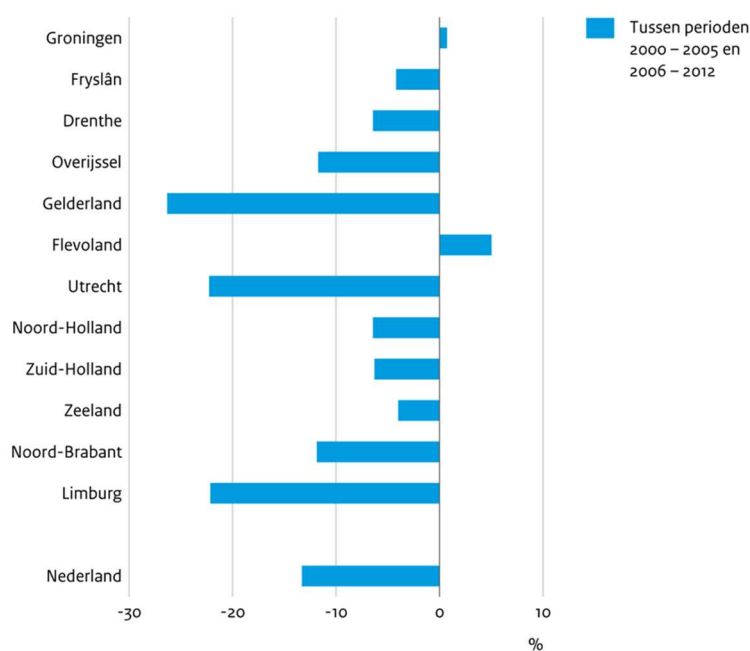

Bron: NEM (Soortenorganisaties, CBS)

CBS/nov19
www.clo.nl/nl158105

Figuur 2.4: Kenmerkende soorten zoogdieren, broedvogels, reptielen en vlinders van terrestrische natuurgebieden zijn sinds 1990 gemiddeld afgenomen, maar de laatste 10 jaar is de gemiddelde trend stabiel

Verandering van areaal met (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit

Bron: SOVON, FLORON, De Vlinderstichting; bewerking Wageningen Environmental Research

PBL/nov17
www.clo.nl/nl161301

Figuur 2.5: verandering aan oppervlakte van ecosystemen met (vrij) hoge kwaliteit.

4 Herstelmaatregelen

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een beeld van het aantal uit te voeren maatregelen, het aantal al uitgevoerde maatregelen en het aantal nog uit te voeren maatregelen. Ook geeft dit hoofdstuk aan bij hoeveel maatregelen tijdige realisatie onder druk staat. De focus ligt daarbij op de maatregelen die voor juli 2021 gereed moeten zijn om achteruitgang van beschermde natuurwaarden te kunnen stoppen.

In veel gebieden moeten complexe maatregelen worden genomen waarbij ook ingrepen buiten de Natura 2000-gebieden aan de orde zijn om de noodzakelijke gebiedscondities (grondwaterpeil, grondwaterkwaliteit, verminderen van de directe stikstofdepositie) te realiseren. De uitvoering van dit type maatregelen is vaak belegd in gebiedsprocessen waarbij voor een zorgvuldige uitvoering voldoende tijd uitgetrokken moet worden. Onder andere voor besluitvorming en de daarmee samenhangende procedures en voor grondverwerving. Hier wordt gerapporteerd over de stand van zaken op 31 maart 2019, toen het PAS nog in werking was. Het bevat dus niet alle Natura 2000-gebieden, maar alleen die gebieden die op basis van de passende beoordeling van het PAS negatief werden beïnvloed door stikstofdepositie; de 118 zogenaamde PAS-gebieden.

4.1.1 *Wat zijn herstelmaatregelen?*

Het PAS voorziet voor elk van de 118 betrokken Natura 2000-gebieden in een samenhangend pakket van ecologische herstelmaatregelen om de effecten van stikstof op natuurdoelen te verminderen. Ondanks de daling van de stikstofdepositie tot 2030, zal deze in veel gevallen toch hoog blijven. Om de natuurdoelen desondanks te kunnen halen, vormen ecologische herstelmaatregelen een essentieel en onlosmakelijk onderdeel van het PAS. De maatregelen kunnen erop zijn gericht de stikstof die zich in de loop der jaren in de bodem heeft opgehoopt, versneld te verwijderen of dienen om de algehele toestand van de stikstofgevoelige habitats te verbeteren.

Er zijn verschillende typen herstelmaatregelen. Hydrologische maatregelen (bijvoorbeeld het dempen van een sloot of het opzetten van een grondwaterpeil), inrichtingsmaatregelen (bijvoorbeeld het graven van stuifkuilen of het aanleggen van een bufferzone), beheermaatregelen (zoals plaggen, chopperen of begrazen) en maatregelen voor onderzoek en monitoring. Herstelmaatregelen kunnen eenmalig plaatsvinden of periodiek uitgevoerd worden. In het laatste geval wordt gesproken van cyclische herstelmaatregelen.

Welke herstelmaatregelen in en om Natura 2000-gebieden effectief en bruikbaar zijn is beschreven in de zogenoemde herstelstrategieën. De herstelstrategieën en de wetenschappelijke onderbouwing daarvan zijn vastgelegd in de achtergronddocumenten "Herstelstrategieën Stikstofgevoelige Habitats, deel I, II en III" van het PAS. Omvang, locatie en wijze en periode van uitvoering van de herstelmaatregelen zijn vastgelegd in de PAS-gebiedsanalyses. Uitvoering van de herstelmaatregelen is een wettelijke verplichting voor de betrokken overheden en een speerpunt van de voortgangsmonitoring.

4.1.2 *Toelichting op de monitoring*

De monitoring van herstelmaatregelen is gericht op het in beeld brengen van de voortgang van de uitvoering. De centrale vraag hierbij is of herstelmaatregelen tijdig worden uitgevoerd. Om dit in beeld te brengen vindt jaarlijks, met peildatum 31 maart, voortgangsmonitoring plaats. Er is gekozen voor 31 maart als peildatum

omdat dan het seizoen voor uitvoering van veldwerkzaamheden door terreinbeheerders ten einde loopt. De deadline voor de uitvoering van de maatregelen in het PAS was 1 juli 2021. Vooralsnog is besloten om aan deze datum vast te houden om alle maatregelen te hebben uitgevoerd.

4.2

Methodiek

In het kader van het monitoringsplan PAS is door de provincies en betrokken ministeries de werkwijze vastgesteld voor de monitoring van de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen. Deze rapportage is gebaseerd op gegevens die volgens die werkwijze zijn verzameld.

Herstelmaatregelen zijn niet allemaal even groot en omvangrijk. Er is een grote diversiteit aan erkende herstelmaatregelen, van extra begrazen tot het inrichten van omvangrijke bufferzones buiten het Natura 2000-gebied. Voor het goed kunnen inschatten van de voortgang en het tijdig gereedkomen van de maatregelen is dan ook onderscheid gemaakt tussen typen maatregelen. De typen die zijn onderscheiden zijn:

1. Aanvullende beheermaatregelen
2. Doorlopend aanvullende beheermaatregelen
3. Eenvoudige inrichtingsmaatregelen
4. Complexe inrichtingsprojecten
5. Onderzoeksmatregelen
6. Monitoringsmaatregelen

Bij vijf van de zes te onderscheiden typen is het voldoende dat er wordt gerapporteerd wanneer de maatregel is uitgevoerd. Echter om tijdigheid van uitvoering van complexe inrichtingsprojecten goed in beeld te brengen moeten deze wel worden voorzien van een planning. Het is immers zo dat de uitvoering van een deze projecten vaak een lange voorbereidingstijd heeft. Hierin spelen gebiedsprocessen met bestuurlijke besluitvorming en/of grondverwerving vaak een rol, waardoor risico's op uitloop in de planning reëel zijn en goed in beeld moeten worden gebracht. Daarbij moet worden opgemerkt dat een gerapporteerde complex inrichtingsproject kan bestaan uit meerdere PAS-herstelmaatregelen als die zijn samengevoegd in een gebiedsproces.

De planningsstappen die kunnen worden onderscheiden bij Complexe inrichtingsprojecten zijn:

1. Financiering
2. Bestuurlijke besluitvorming
3. Grondverwerving
4. Inhoudelijke voorbereiding
5. Praktische voorbereiding
6. Vergunningverlening
7. Uitvoering

In paragraaf 3.4 worden de herstelmaatregeltypen nader uitgewerkt. Ze worden nader beschreven en de informatiebehoefte om de tijdigheid in beeld te krijgen wordt benoemd. Om de resultaten van dit rapport beter te kunnen duiden heeft dit jaar bij de provincie Overijssel een clustering van herstelmaatregelen plaatsgevonden, zodat het detailniveau van de maatregelen beter aansluit bij de overige maatregelen.

4.3 Resultaten

4.3.1 Geplande herstelmaatregelen

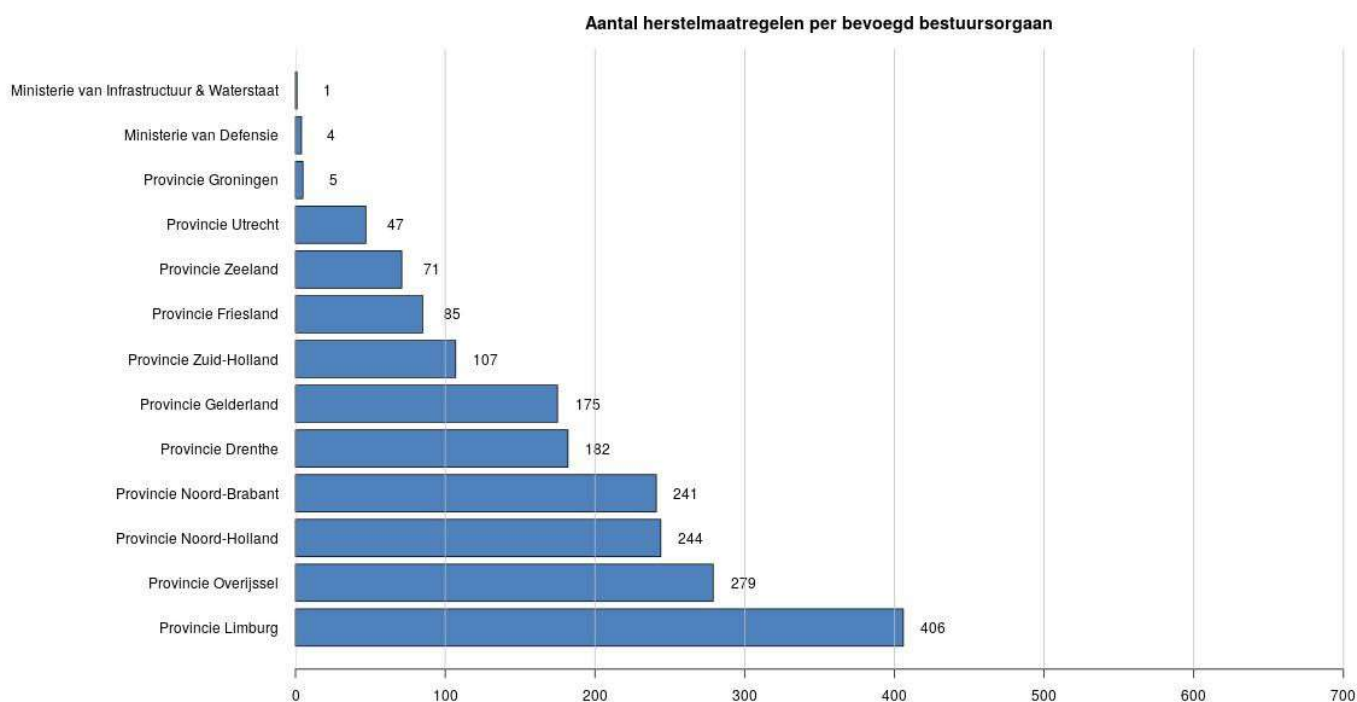
4.3.1.1 Totaal aantal maatregelen

Tot 1 juli 2021 zijn, uitgaande van de PAS-gebiedsanalyses 2017, 1944 herstelmaatregelen gepland, waarvan 97 maatregelen op 31 maart 2019 zijn aangemerkt als niet (meer) relevant. Van deze 97 maatregelen stonden de meeste maatregelen dubbel in de lijst of waren gepland voor de tweede PAS-periode. Een aantal opgevoerde maatregelen waren geen PAS-maatregelen, maar vallen onder regulier beheer. Een herstelmaatregel kan betrekking hebben op meerdere habitattypen en locaties binnen een Natura 2000-gebied. Over 1847 van de geplande maatregelen is voortgang gerapporteerd. Van deze maatregelen zijn 132 van het type complexe inrichting. Omdat in verschillende gebieden soms maatregelen in een project gebundeld zijn, worden er in deze rapportage 91 complexe inrichtingsprojecten gemonitord.

4.3.1.2 Variatie in herstelmaatregelen

Van de uit te voeren herstelmaatregelen waarover is gerapporteerd, is bijna 45% aanvullend beheer (eenmalig en doorlopend) in de eerste PAS-periode (dit zijn 838 maatregelen). De overige maatregelen bestaan uit inrichtingsmaatregelen zoals bijvoorbeeld hydrologische herstelmaatregelen of onderzoek en monitoring. Verder zijn er 90 complexe inrichtingsprojecten onderscheiden. De variatie in het aantal uit te voeren herstelmaatregelen per PAS-gebied is groot, variërend van 1 tot 71 in „Oostelijke Vechtplassen”.

Figuur 3.1 laat zien dat ook de spreiding in het aantal door een verantwoordelijk bestuursorgaan uit te voeren herstelmaatregelen groot is. Het aantal varieert van 1 (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) tot 406 (provincie Limburg). In de figuur zijn alleen de herstelmaatregelen opgenomen waarover voortgang is gerapporteerd.

Figuur 3.1 aantal herstelmaatregelen per bevoegd bestuursorgaan

De variatie kan voor een deel verklaard worden doordat er verschillen zijn in de wijze waarop herstelmaatregelen in de gebiedsanalyses zijn opgevoerd door de bevoegde bestuursorganen. In sommige gebiedsanalyses zijn herstelmaatregelen 'opgeknapt' in meerdere kleinere onderdelen, bijvoorbeeld gekoppeld aan de beoogde uitvoerder, terwijl een gelijksoortige maatregel in een ander PAS-gebied als één herstelmaatregel is opgevoerd. Deze verschillende in wijze van indeling beïnvloedt ook de zojuist genoemde variatie in aantal maatregelen per PAS-gebied.

4.3.1.3 Herstelmaatregelen per habitat en per landschapstype

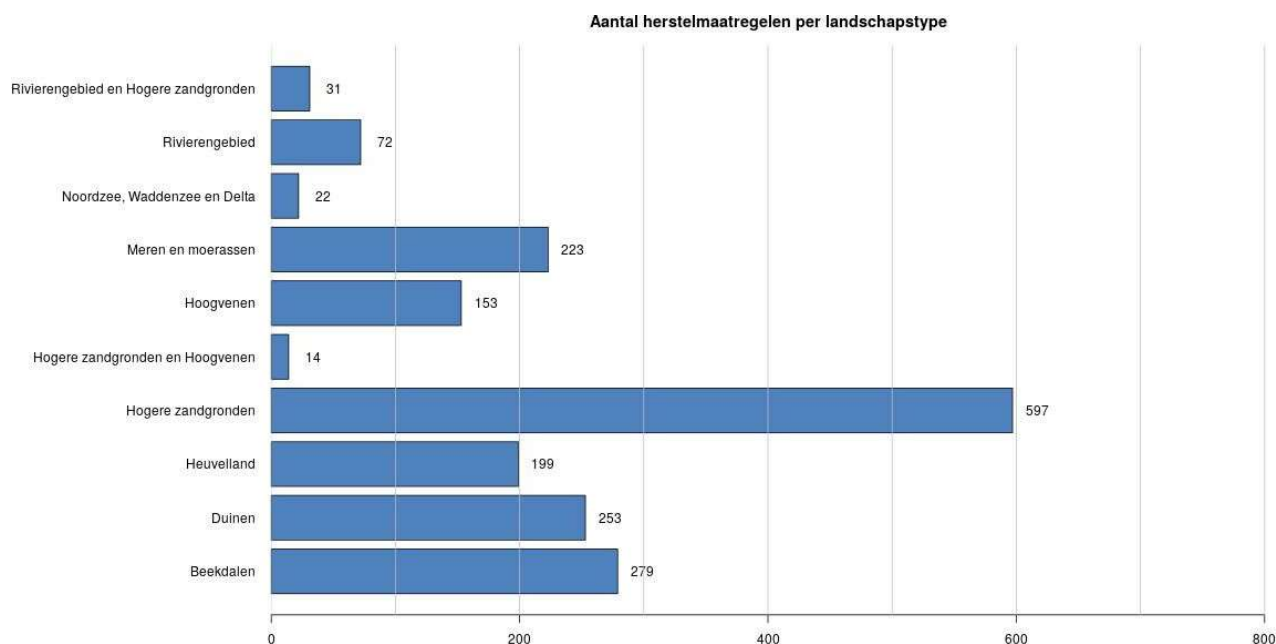
De ecologische herstelmaatregelen worden uitgevoerd om verdere achteruitgang van de voor stikstofgevoelige habitats te voorkomen en om herstel in gang te zetten. Er is een grote variatie in het aantal maatregelen dat voor een specifiek habitat of leefgebied wordt uitgevoerd. Er zijn negen stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor in de eerste PAS-periode slechts één herstelmaatregel is gepland. Daarnaast zijn er veertien habitattypen waarvoor meer dan 100 herstelmaatregelen uitgevoerd zullen worden. Deze habitattypen staan weergegeven in tabel 3.1. Een volledig overzicht van het aantal herstelmaatregelen per habitat is opgenomen in bijlage 5. Daarbij moet in gedachten gehouden worden dat één herstelmaatregel uitgevoerd kan worden ten behoeve van meerdere stikstofgevoelige habitattypen.

Tabel 3.1: Herstelmaatregelen per habitatype; Uitsnede overzicht aantal herstelmaatregelen (>100) per habitatype, peildatum 31-3-2019

habitatype	omschrijving	aantal
H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	246
H6410	Blauwgraslanden	244
H6230	*Heischrale graslanden	225
H91Eo	*Vochtige alluviale bossen	178
H91EoC	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	177
H3130	Zwakgebufferde vennen	160
H2130	*Grijze duinen	160
H4030	Droge heiden	148
H7110	*Actieve hoogvenen	133
H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	126
H7120	Herstellende hoogvenen	122
H3160	Zure vennen	121
H7140A	Overgangs- en trilvenen; trilvenen	120

Belangrijk om op te merken is dat de variatie in het aantal herstelmaatregelen per habitatype of leefgebied samenhangt met meerdere factoren: de omvang van het habitatype, de aard van de problematiek die speelt in het betreffende habitatype en de hierboven al genoemde variatie in de wijze waarop bestuursorganen herstelmaatregelen hebben opgevoerd in de gebiedsanalyses.

In figuur 3.2 zijn de uit te voeren ecologische herstelmaatregelen gekoppeld aan de verschillende landschapstypen. De grafiek maakt zichtbaar dat vanuit het grootste aantal maatregelen betrekking heeft op het landschapstype Hogere Zandgronden. Als verklaring voor de variatie in het aantal herstelmaatregelen per landschapstype gelden, naast dat dit de hogere zandgronden een relatief groot oppervlakte beslaan en veel stikstof gevoelige habitattypen kennen, dezelfde factoren als hierboven genoemd.

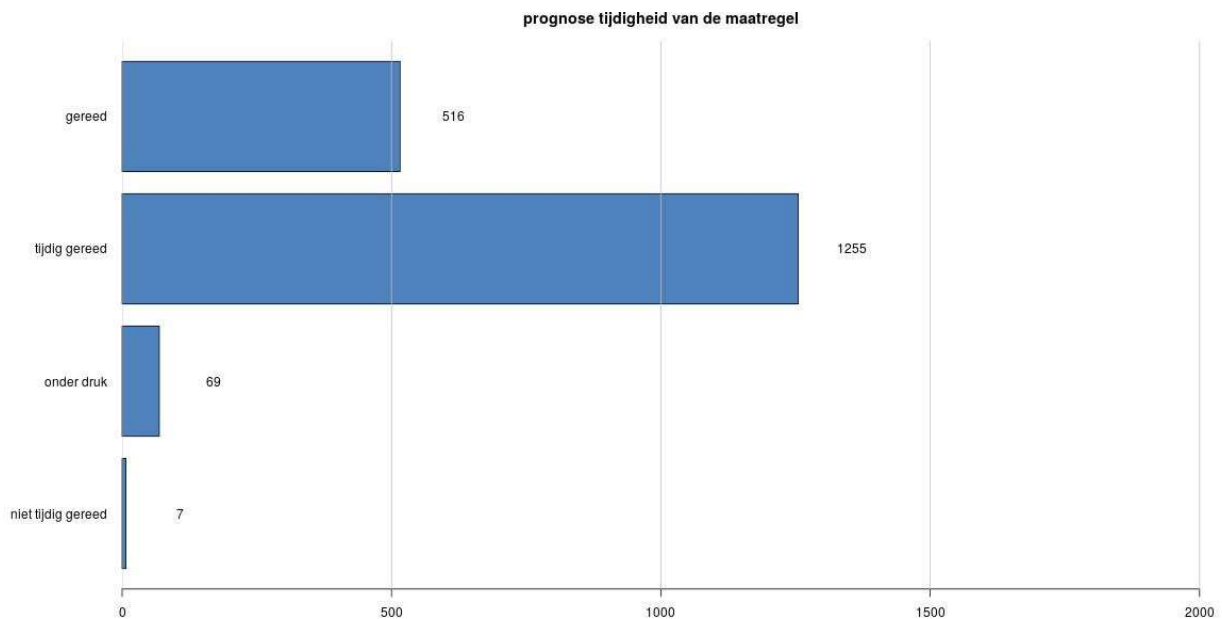
Figuur 3.2: Aantal ecologische herstelmaatregelen per landschapstype, peildatum 31-3-2019

4.3.2 Voortgang uitvoering herstelmaatregelen

In deze paragraaf wordt de voortgang, prognose en knelpunten van het hele maatregelenpakket besproken. In paragraaf 3.4 wordt de voortgang per maatregeltipe behandeld.

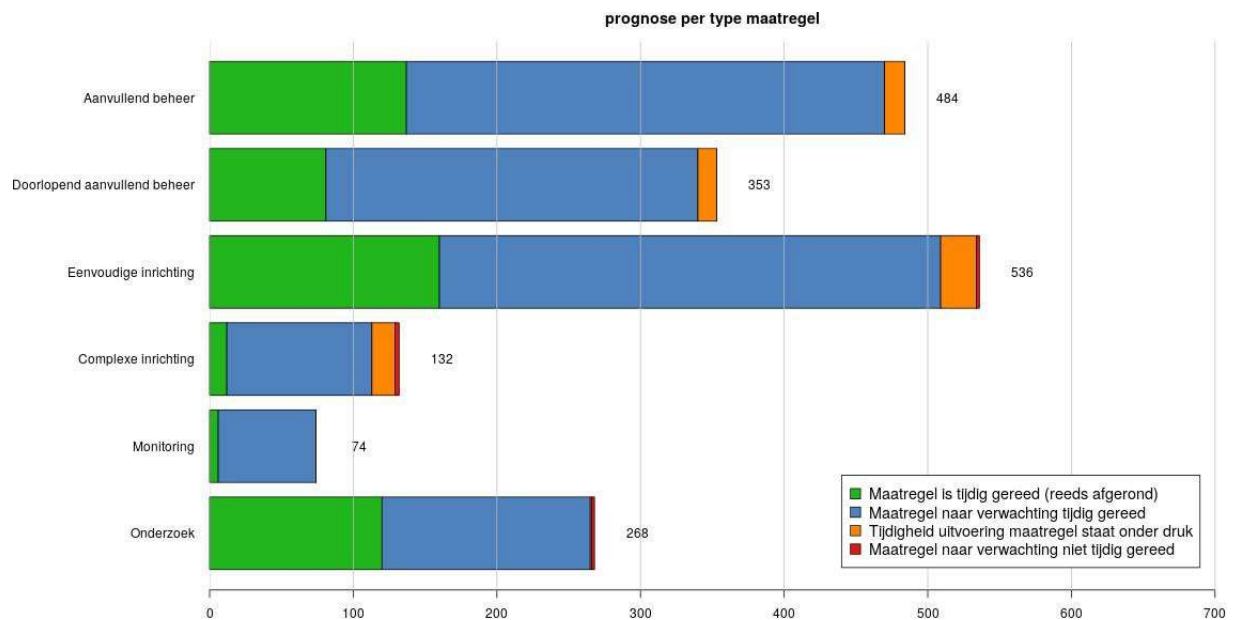
4.3.2.1 Prognose uitvoering herstelmaatregelen

Onderstaande figuur 3.3 laat zien wat op peildatum 31 maart 2019 de prognose is voor het gereedkomen van de herstelmaatregelen. Deze prognose laat zien dat 1728 van de beoordeelde herstelmaatregelen tijdig zullen zijn uitgevoerd. Dit is dus bij 95,7% van het aantal gerapporteerde beoordelingen van herstelmaatregelen het geval. Bij 77 (4,3%) van de maatregelen/projecten worden knelpunten signaleerd voor de tijdige uitvoering. Deze 77 knelpunten zijn verspreid over 33 PAS-gebieden. Bij de meeste van deze 77 maatregelen/projecten staat de tijdigheid onder druk, maar wordt ingeschat dat met extra inspanning de kans reëel is dat de maatregel of het project toch voor het einde van de eerste PAS-periode wordt gerealiseerd. Echter bij 8 (0,4%) maatregelen/projecten wordt aangegeven dat deze niet tijdig zullen worden gerealiseerd. In bijlage 6 staat een overzicht van alle maatregelen/projecten met knelpunten voor tijdige realisatie met daarbij een oplossingsrichting benoemd.

Figuur 3.3: Prognose tijdig gereedkomen uitvoering herstelmaatregelen per 31-3-2019

Als de prognose wordt uitgesplitst naar type maatregel, dan ontstaat het beeld zoals weergegeven in figuur 3.4 over het tijdig gereedkomen van herstelmaatregelen.

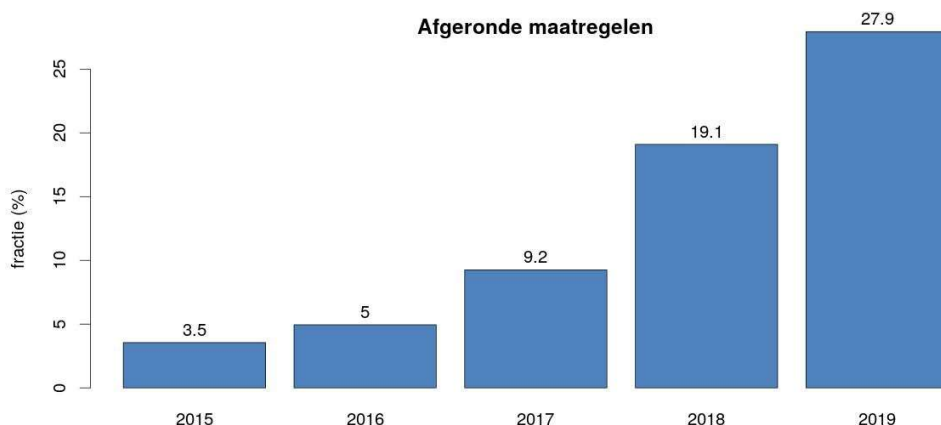

Figuur 3.4: Prognose tijdig gereedkomen uitvoering herstelmaatregelen per maatregeltype, per 31-3-2019.

Een aanzienlijk deel van de beheermaatregelen zijn zogenaamde cyclische maatregelen. Deze maatregelen worden tot 2021 meermalen uitgevoerd en kunnen daarvoor pas op het einde van de beoordelingsperiode gereed zijn. Zodra de uitvoering in het veld in gang gezet is, is sprake van een doorlopend proces.

4.3.2.2 Voortgang in de uitvoering

Figuur 3.5 laat de voortgang zien in herstelmaatregelen die zijn uitgevoerd in de periode 1 juli 2015 tot en met de peildatum 31 maart 2019. De grafiek laat de afgeronde maatregelen zien per jaar. Op 31 maart 2019 zijn in totaal 27,9% van de maatregelen uitgevoerd. Dit is een toename van 8,8 % vergeleken met de stand op peildatum 31 maart 2018.

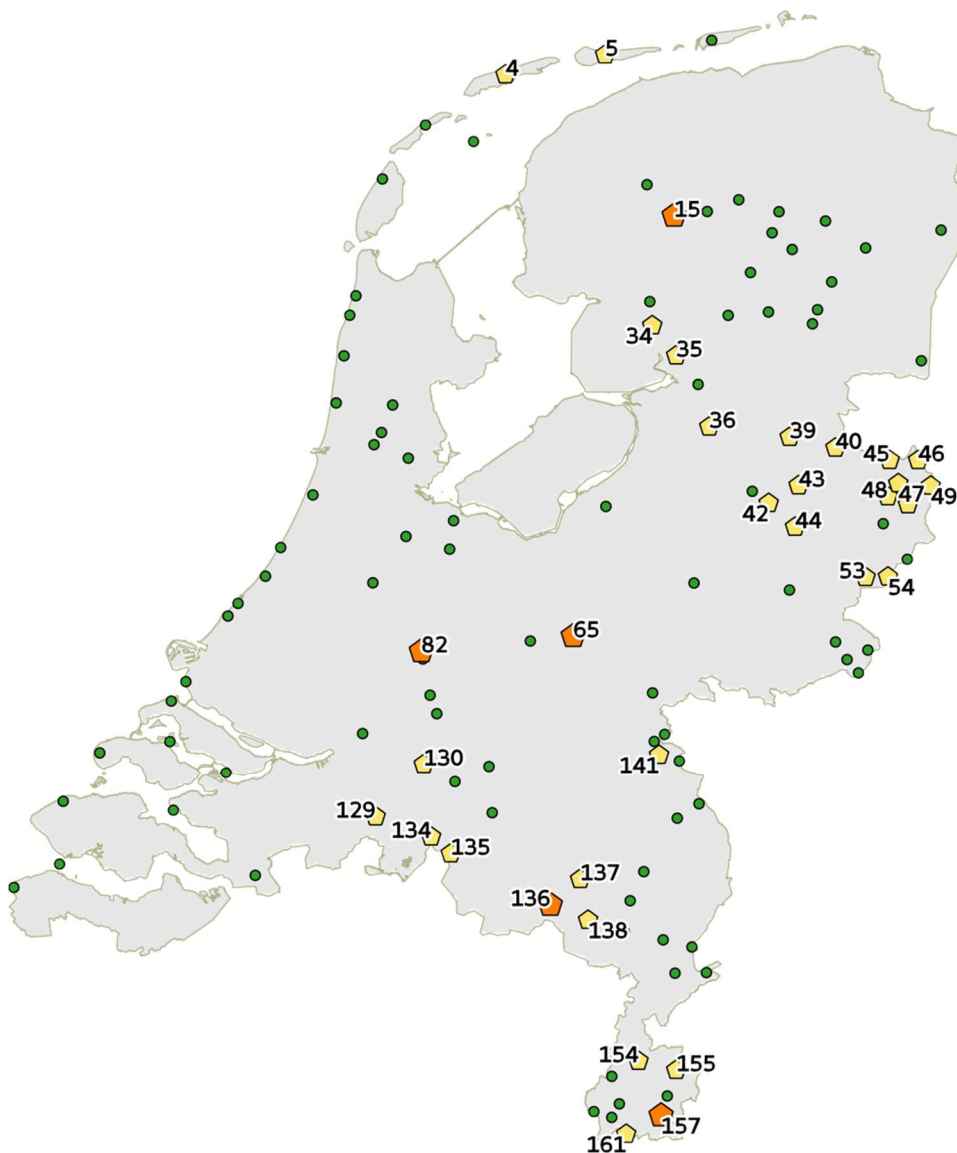
Figuur 3.5: ontwikkeling percentage afgeronde herstelmaatregelen, per 31-3-2019

4.3.3 Knelpunten in de uitvoering

Voor de 77 herstelmaatregelen waarvoor de tijdige uitvoering op peildatum 31 maart 2019 onder druk staat, is door het bevoegd bestuursorgaan aangegeven dat er knelpunten gesignaleerd worden in de uitvoering. Het betreft herstelmaatregelen verspreid over 33 Natura 2000-gebieden:

PAS-gebied	PAS-gebied
4 Duinen Terschelling	53 Buurserzand & Haaksbergerveen
5 Duinen Ameland	54 Witte Veen
15 Van Oordt's Mersken	65 Binnenveld
34 Weerribben	82 Uiterwaarden Lek
35 De Wieden	129 Ulvenhoutse Bos
36 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	130 Langstraat
39 Vecht- en Beneden-Reggegebied	134 Regte Heide & Riels Laag
40 Engbertsdijkerven	135 Kempenland-West
42 Sallandse Heuvelrug	136 Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux
43 Wierdense Veld	137 Strabrechtse Heide & Beuven
44 Borkeld	138 Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
Springendal & Dal van de Mosbeek	141 Oeffelter Meent
46 Bergvennen & Brecklenkampse Veld	154 Geleenbeekdal
47 Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	155 Brunsummerheide
Lemselermaten	157 Geuldal
49 Dinkelland	161 Noorbeemden & Hoogbos
50 Landgoederen Oldenzaal	

Tabel 3.2: Overzicht van Natura 2000-gebieden met knelpunten bij de tijdigheid van uitvoering van herstelmaatregelen

Figuur 3.6: Ruimtelijke weergave van de Natura 2000-gebieden met knelpunt in de uitvoering van herstelmaatregelen, peildatum 31-3-2019. Gele pentagonen; gebieden met maatregelen waarvan de uitvoering onderdruk staan. Rode pentagonen; gebieden met maatregelen waarvan de uitvoering niet tijdig gereed zal zijn.

Bij de inventarisatie van de voortgang is gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de knelpunten. Dit levert het in bijlage 6 weergegeven beeld op van de aard van de knelpunten en van de acties die ondernomen worden om desondanks tot tijdige uitvoering van de herstelmaatregel te komen. Wat opvalt is dat met name complexe maatregelen en maatregelen die zijn opgenomen in gebiedsprocessen knelpunten tonen. Met name Overijssel kent veel van dit soort maatregelen. Het gaat hierbij veelal om vernatting op gronden buiten het Natura 2000-gebied. Deze worden opgepakt in gebiedsprocessen waarin met gebiedspartners en grondeigenaren de maatregelen samen uitwerken. Zowel qua grondposities als qua ruimtelijke ordening en vergunningen moeten lange procedures worden doorlopen. Deze processen vragen zorgvuldigheid en zijn daarom gevoelig voor vertraging.

4.3.4 Voortgang in de uitvoering

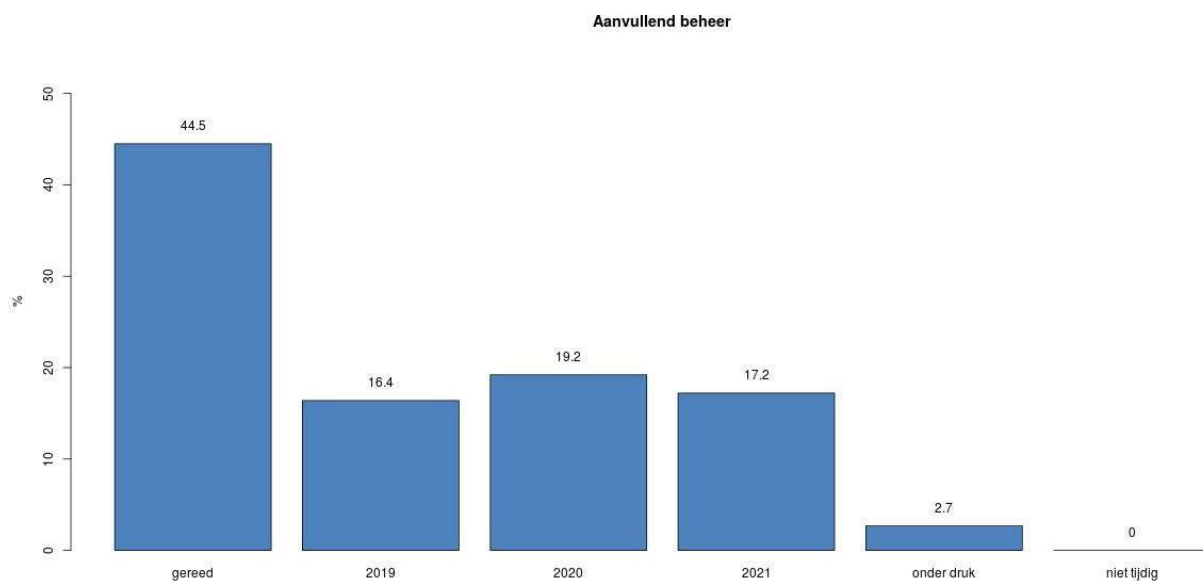
De figuren 3.7 tot en met 3.12 laten de voortgang zien in de uitvoering van de herstelmaatregelen in de periode tussen het moment van inwerkingtreding PAS (1 juli 2015) tot en met 31 maart 2019. In de figuren staan per maatregelcategorie weergegeven welk deel al is uitgevoerd en welke delen in de komende jaren worden afgerond. Dit laatste wordt per jaar aangegeven. Dit kunnen delen van maatregelen zijn omdat de uitvoering van maatregelen soms over meerdere jaren is verspreid. De laatste twee balken laten zien voor welk deel van de maatregelen de tijdigheid onder druk staat dan wel de prognose is dat de maatregel niet tijdig gereed zal zijn. Bij maatregelen die onder druk staan is de verwachting dat met extra inspanning de maatregel alsnog tijdig gerealiseerd kan worden. Bij de maatregelen die zijn aangemerkt als niet tijdig, is dit niet het geval.

4.3.4.1 Aanvullende beheermaatregelen

Onder aanvullende beheermaatregelen vallen maatregelen als extra plaggen en opslag verwijderen die één of meerdere malen in een PAS-periode van 6 jaar worden uitgevoerd. Voor deze maatregelen is de uitvraag beperkt tot het deel op de peildatum 31 maart 2019 gereed is en een schatting wanneer het overige deel gereed komt.

In totaal zijn er 484 maatregelen van het type 'Aanvullende beheermaatregelen' waarover gerapporteerd wordt in 2019. Bij 14 van deze maatregelen is aangegeven dat de maatregel geheel of gedeeltelijk onder druk staat. In veel gevallen is dit slechts voor een deel van de maatregel het geval omdat de maatregelen in delen worden uitgevoerd. Dit betekent dat 2,7 % van het totale maatregelpakket van dit type onder druk staat. Er zijn geen maatregelen aangegeven die niet tijdig gereed zullen zijn. In bijlage 6 is voor de maatregelen die onder druk staan aangegeven om welke maatregelen dit gaat en welke acties genomen worden.

Figuur 3.7 geeft in een overzicht de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Aanvullende beheermaatregelen'.

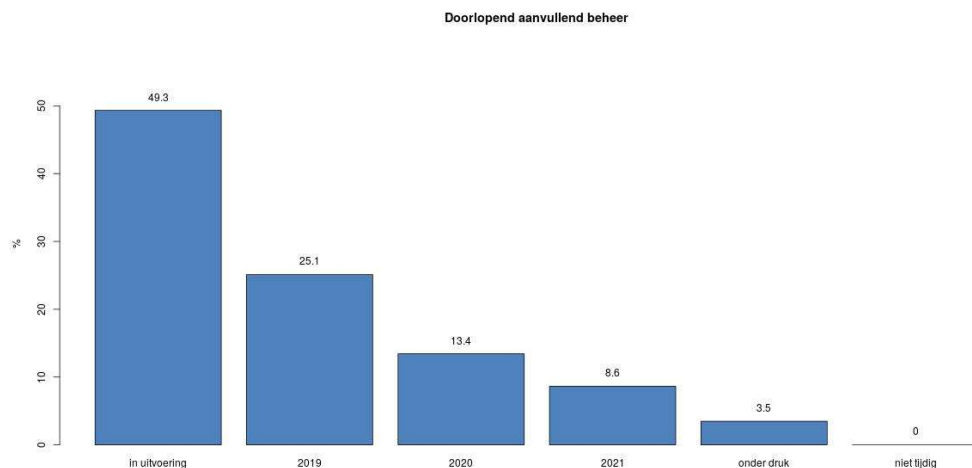
Figuur 3.7: Voortgang en planning herstelmaatregel-type 'Aanvullende beheermaatregelen', peildatum 31-3-2019

4.3.4.2 Doorlopende aanvullende beheermaatregelen

Onder 'Doorlopende aanvullende beheermaatregelen' vallen zaken als maaien en begrazen. Dit zijn maatregelen die als ze eenmaal zijn ingezet de hele periode van 6 jaar blijven doorlopen. Voor deze maatregelen is de uitvraag beperkt tot welk deel in uitvoering is genomen is en een schatting wanneer het overige deel in uitvoering wordt genomen.

In totaal zijn er 353 maatregelen van het type 'Doorlopende aanvullende beheermaatregelen' waarover gerapporteerd wordt in 2019. Bij 13 van de maatregelen is aangegeven dat de maatregel geheel of gedeeltelijk onder druk staat. In veel gevallen is dit slechts voor een deel van de maatregel het geval omdat de maatregelen in delen wordt uitgevoerd. Dit betekent dat 3,5 % van het totale maatregelpakket van dit type onder druk staat. Voor de maatregelen die onder druk staan is in bijlage 6 aangegeven om welke maatregelen dit gaat en welke acties genomen worden.

Figuur 3.8 geeft in een overzicht van de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Doorlopend aanvullend beheer'.

Figuur 3.8: Voortgang en planning herstelmaatregel-type 'Doorlopende aanvullende beheermaatregelen', peildatum 31-3-2019

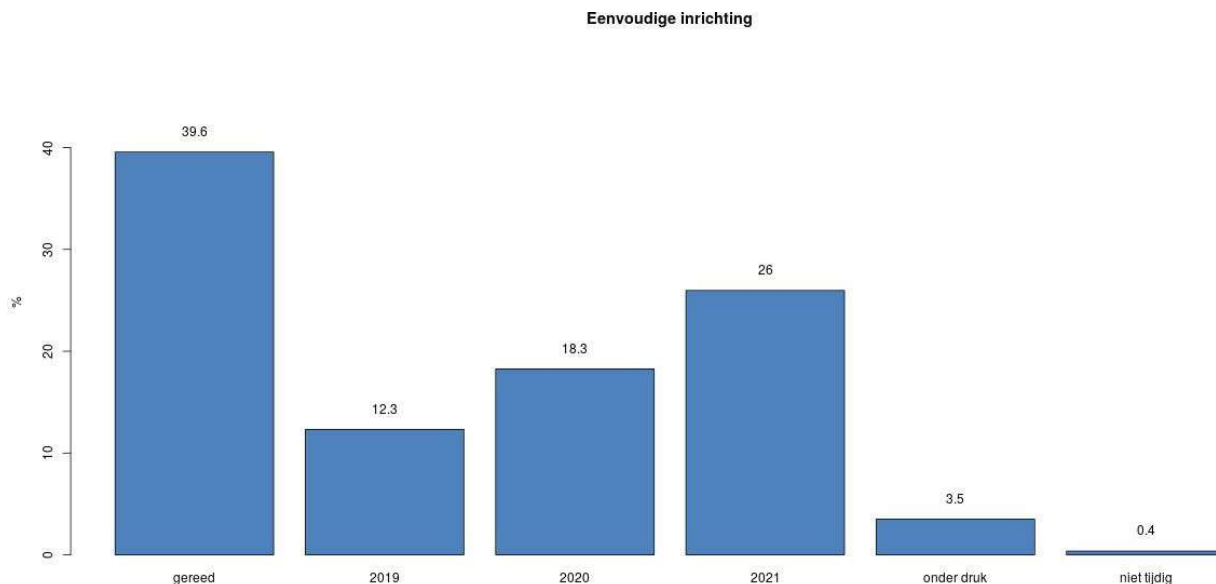
4.3.4.3 Eenvoudige inrichtingsmaatregelen

Onder 'Eenvoudige inrichtingsmaatregelen' vallen die maatregelen waarbij geen bestuurlijke besluitvorming en/of grondverwerving nodig is. Vaak betreft dit interne maatregelen zonder externe invloed buiten het Natura 2000-gebied. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het afdammen van greppeltjes binnen Natura 2000-gebied.

Voor deze maatregelen is de uitvraag beperkt tot welk deel gereed is en een schatting wanneer het overige deel gereedkomt.

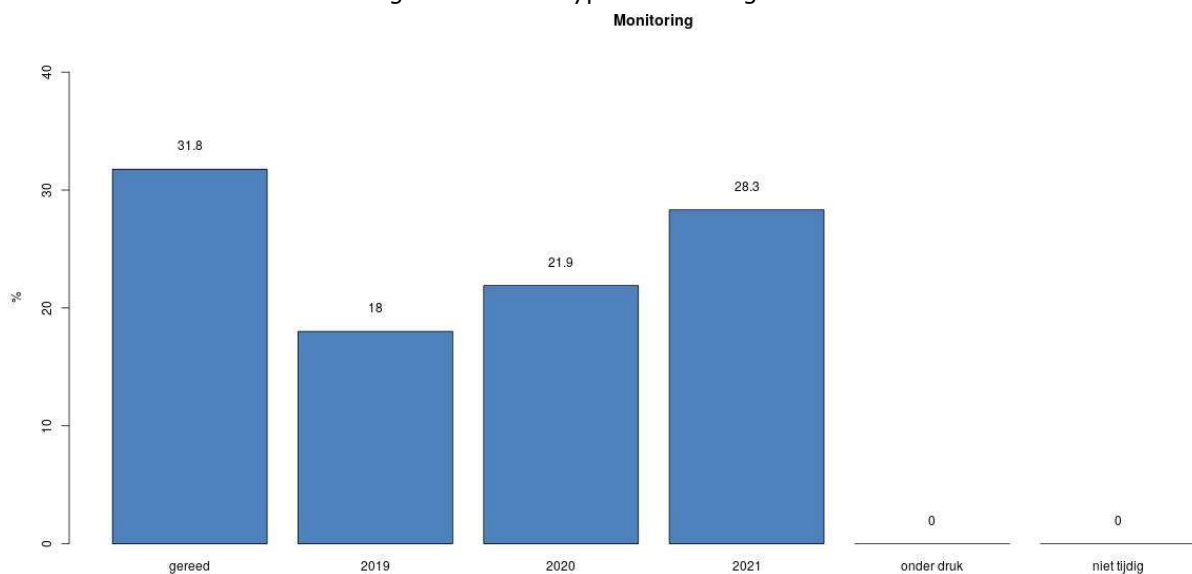
In totaal zijn er 536 maatregelen van het type 'Eenvoudige inrichtingsmaatregelen' waarover gerapporteerd wordt in 2019. Bij 27 van deze maatregelen is aangegeven dat de maatregel geheel of gedeeltelijk onder druk staat. In veel gevallen is dit slechts voor een deel van de maatregel het geval omdat de maatregelen in delen worden uitgevoerd. Dit betekent dat 3,5 % van het totale maatregelpakket van dit type onder druk staat. Er zijn twee maatregelen aangegeven die niet tijdig gereed

zullen zijn. Dit betekent dat 0.4 % van het totale maatregelpakket van dit type niet tijdig zal worden uitgevoerd. In bijlage 6 is aangegeven voor de maatregelen die onder druk staan om welke maatregelen dit gaat en welke acties genomen worden. Figuur 3.9 geeft in een overzicht de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Eenvoudige inrichting'.

4.3.5 Monitoringsmaatregelen

Monitoring is een terugkerende maatregel waarbij periodiek voortgang kan worden geboekt. De voortgang wordt gemonitord in 'percentage gereed'. Als alle geplande monitoring voor de eerste PAS-periode aan het einde van deze periode is uitgevoerd is 100% gereed. De monitoringsmaatregel kan natuurlijk doorlopen na 2021. In totaal zijn er 80 maatregelen van het type 'Monitoringsmaatregelen' waarover gerapporteerd wordt in 2019. Bij geen van de maatregelen is aangegeven dat de maatregel geheel of gedeeltelijk onder druk staat of niet tijdig gereed zou zijn. Figuur 3.10 geeft in een overzicht de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Monitoring' weer.

Figuur 3.10: Voortgang en planning herstelmaatregeltypes 'Monitoringsmaatregelen', peildatum 31-3- 2019

4.3.5.1 Onderzoeksmaatregelen

Onderzoeksmaatregelen zijn maatregelen waarbinnen enkel onderzoek is geformuleerd in de vorm van een project. Onderzoek als onderdeel van een complexe inrichtingsmaatregel valt onder de inhoudelijke voorbereiding van deze complexe inrichtingsmaatregel.

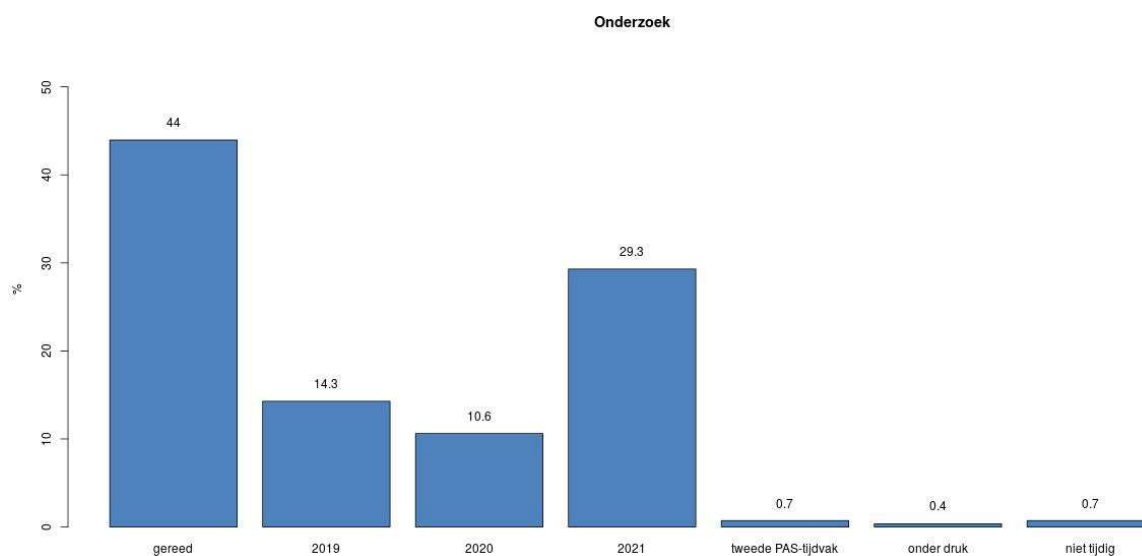
Er worden twee typen onderzoeksmaatregelen onderscheiden:

- Gebiedspecifiek onderzoek dat alleen betrekking heeft op het specifieke Natura 2000-gebied. Denk hierbij aan hydrologisch onderzoek.
- Gebiedsoverstijgend onderzoek waarbij het onderzoek van belang is voor meerdere Natura 2000-gebieden.

In totaal zijn er 268 maatregelen van het type 'Onderzoeksmaatregelen' waarover gerapporteerd wordt in 2019.

Bij één van de maatregelen is aangegeven dat de maatregel geheel of gedeeltelijk onder druk staat. In veel gevallen is dit slechts voor een deel van de maatregel het geval omdat de maatregelen in delen wordt uitgevoerd. Naast maatregelen die onder druk staan zijn er twee maatregelen aangegeven die niet tijdig gereed zullen zijn. Dit is 0,7 % van het totale maatregelpakket van dit type. In bijlage 6 is aangegeven voor de maatregelen die onder druk staan om welke maatregelen dit gaat en welke acties genomen worden.

Figuur 3.11 geeft in een overzicht de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Onderzoek'.

Figuur 3.11: Voortgang en planning herstelmaatregel-type 'Onderzoeksmaatregelen', peildatum 31-3- 2019

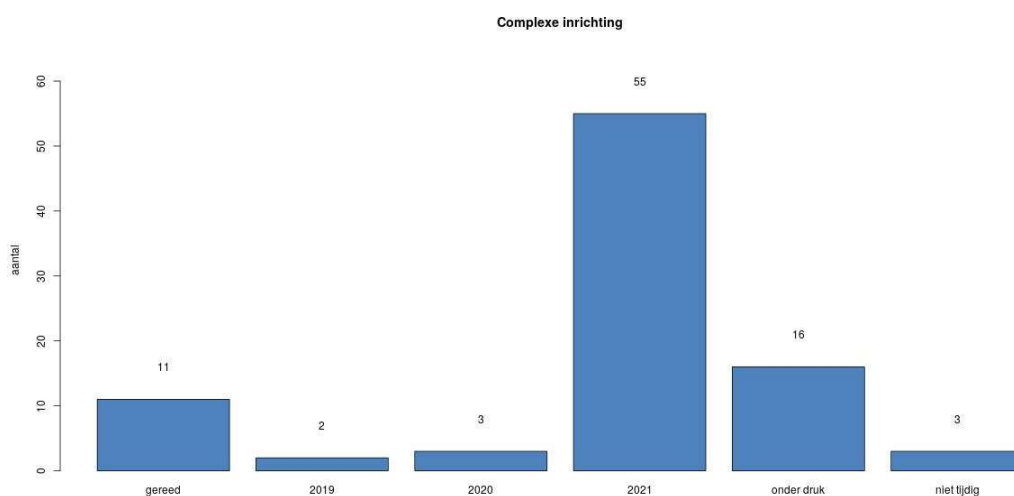
4.3.5.2 Complexe inrichtingsprojecten

Onder 'Complexe inrichtingsprojecten' vallen maatregelen die zijn opgenomen in een gebiedsproces waar bestuurlijke besluitvorming en/of grondverwerving een onderdeel van uitmaakt. Bij Complexe inrichtingsprojecten zijn de risico's op niet tijdige realisatie het grootst. Daarom is het bij deze Complexe inrichtingsprojecten van groot belang om de planning goed in beeld te krijgen en is voor dit type maatregel de gegevensuitvraag uitgebreider. Bij dit type maatregelen zijn processtappen onderscheiden en wordt gemonitord op de planning. Herstelmaatregelen die samen onderdeel uitmaken van één complexe inrichtingsmaatregel worden opgenomen in één

planning.

In totaal zijn er 90 maatregelen van het type 'Complexe inrichtingsprojecten' waarover gerapporteerd wordt in 2019. Bij 16 van de maatregelen is aangegeven dat de maatregel onder druk staat. Bij drie van de maatregelen is aangegeven dat de maatregel niet tijdig gereed zal zijn. Dit betekent dat 16 % van het totale maatregelenpakket van dit type onder druk staat en 3% van de Complexe inrichtingsprojecten niet tijdig gereed al zijn. In bijlage 6 is voor de maatregelen die onder druk staan aangegeven om welke maatregelen dit gaat en welke acties genomen worden.

Figuur 3.12 geeft in een overzicht de stand van zaken in uitvoering en planning van de herstelmaatregelen van het type 'Complexe inrichtingsprojecten'. Voor de planning per project voor de complexe maatregelen wordt verwezen naar bijlage 7.

Figuur 3.12: Voortgang en planning herstelmaatregel-type 'Complexe inrichtingsprojecten', peildatum 31-3-2019. Let op in deze figuur staan niet de percentages maar het aantal projecten weergegeven.

4.3.5.3 Conclusie

De uitvoering van de herstelmaatregelen ligt voor 95,7% op schema. Bij 3,8% van de maatregelen staan de tijdigheid onder druk. In bijlage 6a staat aangegeven welke acties de verantwoordelijke bestuursorganen ondernemen om de maatregel tijdig te realiseren. Hierbij is de verwachting dat de maatregel met deze actie toch nog tijdig gereed zal zijn. Bij 0,4% van de maatregelen wordt geconcludeerd dat deze niet tijdig zullen zijn gerealiseerd. Deze zijn opgenomen in bijlage 6b.

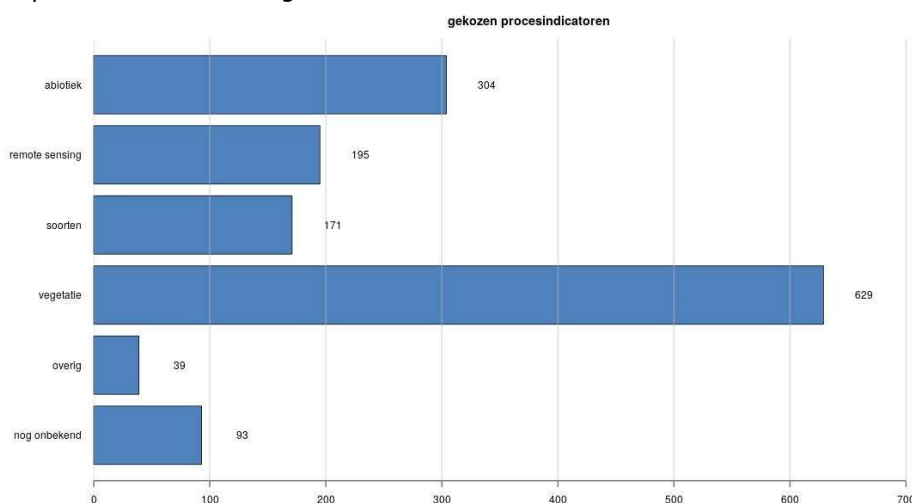
4.4 Effectiviteit herstelmaatregelen

Met de uitvoering van herstelmaatregelen wordt een proces van ecologisch herstel gestart. Om de (beoogde) effecten van de herstelmaatregelen (en/of een set aan maatregelen) te kunnen volgen, is voor de monitoring daarvan een aanpak met 'procesindicatoren' (PI) uitgewerkt. Een dergelijke tussentijdse bepaling van effecten geeft belangrijke informatie en dient als indicator voor het optreden van het met de maatregel beoogde ecologisch herstel, nog voordat het ecologisch herstel zelf betrouwbaar te meten is. Er zijn globaal vier verschillende typen procesindicatoren mogelijk:

- Remote sensing
- Abiotische metingen

- Vegetaties
- Indicatorsoorten (flora & fauna)

Procesindicatoren kunnen verschillen per habitatype en per maatregel, maar ook per gebied. Per gebied wordt een plan van aanpak opgesteld en een keuze gemaakt welke procesindicatoren worden gemeten voor het monitoren van het herstelproces. Omdat er is gekozen voor minimaal één procesindicator per maatregel-habitatcombinatie zijn er meer procesindicatoren dan natuur-herstelmaatregelen. In totaal zijn voor 3516 unieke maatregel-habitatcombinaties procesindicatoren opgevraagd. De bevoegde bestuursorganen hebben hiervan voor 3171 van deze combinaties één of meerdere procesindicatoren aangeleverd in 2019 die ze willen gaan meten voor de beoordeling, dit is dus voor ongeveer 90% van de maatregelen. Voor de overige 345 maatregelen moet de keuze welke procesindicatoren te meten nog gemaakt worden. Redenen die hiervoor worden aangedragen zijn o.a. dat de maatregel nog in de planvorming zit of nog niet is uitgevoerd. Van alle afgeronde maatregelen zijn de procesindicatoren bekend. In onderstaande grafiek staat een overzicht voor welke type procesindicatoren is gekozen.

Figuur 3.13: verdeling van de gekozen type procesindicatoren over de verschillende type metingen

4.5

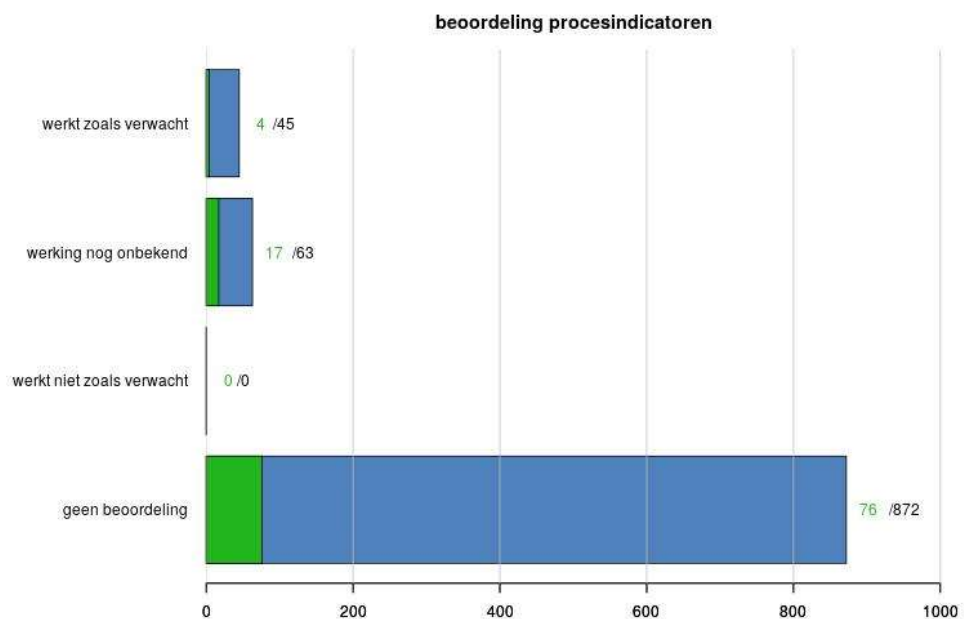
Beoordeling procesindicatoren

Voor de maatregelen die waren afgerond op peildatum 31 maart 2019 en de ingezette doorlopende aanvullende beheer maatregelen, zoals b.v. extra begrazen en extra maaien is gevraagd of er een meting van deze procesindicatoren heeft plaatsgevonden. Als standaard is gekozen voor een meetritme van eens in de drie jaar, op basis van het uitvoeringsritme van herstelmaatregelen binnen het tijdvak van 6 jaar van een programma. De procesindicatoren kunnen niet eerder worden gemeten dan als de herstelmaatregel is afgerond. Dit betekent dat de eerste meting maximaal 3 jaar na afronding van de herstelmaatregel moet plaatsvinden. De analyse van de meetgegevens van de procesindicatoren gebeurt door de bevoegde bestuursorganen zelf. Deze analyse is maatwerk waarbij kennis van de lokale situatie meegenomen moet worden. De conclusies uit de monitoring van procesindicatoren zijn direct afhankelijk van de uitvoering van de herstelmaatregelen. Eerst moet een maatregel daadwerkelijk zijn uitgevoerd en dan volgt nog de verwachte reactietermijn/responstijd. Voor de beoordeling van de effectiviteit van de maatregel wordt uitgegaan van het handelingsperspectief. Dit gebeurt aan de hand van het volgende afwegingskader:

	Beoordeling	Risicoanalyse	Actie
1	Maatregel werkt zoals verwacht	Geen risico's geconstateerd	Geen
2	Nog onduidelijk of maatregel werkt zoals verwacht	Beschrijving onzekerheid	Als noodzakelijk intensivering monitoring
3	Maatregel werkt niet zoals verwacht	Omschrijving knelpunt	Aanpassen gebiedsanalyse; aanvullende maatregelen

4.5.1 Resultaten monitoring procesindicatoren

In 2019 zijn 717 PAS-herstelmaatregelen afgerond of ingezet als doorlopend aanvullend beheer. Sommige van deze maatregelen hebben invloed op meerdere habitat-typen, wat meerdere habitat/maatregel combinaties mogelijk maakt. Dit resulteert in totaal 989 procesindicatoren die voor beoordeling in aanmerking komen. Echter veel van deze maatregelen zijn nog te kortgeleden afgerond om een zinvolle beoordeling met procesindicatoren te kunnen uitvoeren. Op 31 maart 2019 waren 61 maatregelen met 106 procesindicatoren 3 of meer jaren geleden afgerond. Hier zouden in principe de procesindicatoren voor bepaald moeten zijn.

Figuur 3.14: Beoordeling procesindicatoren 2018. Veel van de in het PAS uitgevoerde maatregelen zijn nog te kortgeleden uitgevoerd om te kunnen worden beoordeeld. Groen; PI's van maatregelen drie langer dan 3 jaar geleden zijn voltooid, zwart: PI's van alle voltooide maatregelen.

Bij geen van de maatregelen is geconcludeerd dat ze niet werkten zoals verwacht. Wel is bij 51 maatregelen (76 PI's) geconcludeerd dat de effectiviteit na 3 jaar nog niet beoordeeld kan worden. Voor deze maatregelen zal de komende jaren duidelijk moeten worden of ze het beoogde doel realiseren.

Er zijn verschillende redenen aangegeven waarom PI's nog niet zijn beoordeeld. Meest voorkomend is dat de nulmeting later is uitgevoerd en dat de eerste beoordeling pas drie jaar na de nulmeting zal plaatsvinden. Een tweede veelvoorkomende reden is dat er wel gemeten is maar dat de beoordeling nog niet beschikbaar is.

5 Veldbezoek

5.1 Inleiding

Onderdeel van de natuurmonitoring is een jaarlijks veldbezoek in alle Natura 2000-gebieden met stikstof gevoelige natuur. Het veldbezoek bestaat uit het uitvoeren van een visuele inspectie van geselecteerde, representatieve veldlocaties door de verantwoordelijke partij (meestal provincie) en de terreinbeheerder. In het veldbezoek wordt gekeken naar opvallende zichtbare (indicaties voor) ontwikkelingen in de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten. Dit gebeurt op basis van een standaard invulformulier. Doel is jaarlijks een vinger aan de pols te houden of de kwaliteit van de voor stikstof gevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten behouden blijft, dan wel zich positief ontwikkelt. Het gaat bij de veldbezoeken om visuele waarnemingen van de natuurkwaliteit en niet om metingen. De resultaten van het veldbezoek worden door de verantwoordelijke partij en de beheerder gezamenlijk vastgelegd in een verslag en ondertekend.

5.2 Resultaten veldbezoek 2019

In 2019 en de voorgaande jaren zijn veldbezoeken afgelegd in de voormalige PAS-gebieden. Van alle veldbezoeken zijn verslagen gemaakt. Voor het grootste deel van de Natura 2000 gebieden wordt geconstateerd dat er geen aanleiding is om de natuurherstelmaatregelen bij te stellen. In deze gebieden ontwikkelt de natuurkwaliteit zich op de geïnspecteerde locaties zoals verwacht. Om ook de komende jaren goed vinger aan de pols te kunnen houden zijn in veel verslagen aandachtspunten voor het veldbezoek in volgende jaren benoemd.

Toch zijn er ieder jaar wel enkele gebieden waar onverwachte ontwikkelingen optreden. In dit hoofdstuk staan deze gevallen beschreven. Hierbij is ook aangegeven hoe deze knelpunten opgelost gaan worden. In vier gebieden zijn tijdens de veldbezoeken 2019 onverwachte ontwikkelingen geconstateerd. In de volgende sub paragraaf wordt hierop ingegaan. Daarna is volgt de voortgang is van de acties uit voorgaande jaren waar in de veldbezoeken onverwachte ontwikkelingen waren geconstateerd.

Onverwachte ontwikkelingen 2019

1)	039	Vecht en Beneden Regge	Provincie Overijssel
Onverwachte ontwikkeling:		1. De kwaliteit van droge heide op met name de Lemelerberg blijft zorgwekkend. Maatregelen als het toedienen van steenmeel zijn noodzakelijk. 2. Als gevolg van extreme droogte gaat de kwaliteit van het actief hoogvenen achteruit op landgoed Beerze. Degelijke omstandigheden zullen in de toekomst mogelijk vaker optreden. Het is van belang dat ook bij een veranderend klimaat de habitattypen zich kunnen handhaven	
Actie in 2020		1. Steenmeel toedienen (bij wijze van proef, niet direct grootschalig) 2. De bosrand om het veen wordt gekapt zodat verdere verdamping kan worden tegengegaan.	

2) 050	Landgoederen Oldenzaal	Provincie Overijssel
Onverwachte ontwikkeling:	1. De kwaliteit van de droge heide op locatie Tankenbergweg wordt beïnvloed door de berkenopslag die aanwezig is. Mogelijk moeten er naast het huidige maaibeheer, extra maatregelen getroffen worden om de kwaliteit van de droge heide in stand te houden 2. In het vochtig alluviale bos, locatie landgoed Egheria, is sprake van verdroging door diep insnijdende beken (Rossumerbeek). 3. Het waterpeil in de kamsalamanderpoel bij het ecoduct Postweg staat erg laag, vermoedelijk als gevolg van opeenvolgende droge zomers. Droogval te vroeg in het jaar moet voorkomen worden, omdat anders de functie als voortplantingswater in gevaar komt.	
Actie in 2020:	1. Natuurmonumenten bekijkt of het beheer met SNL-vergoedingen voldoende is om kwaliteit te in stand te houden, of dat er mogelijk extra maatregelen getroffen moeten worden, bijvoorbeeld drukbe-grazing. 2. Om de verdrogende effecten van de beek tegen te gaan wordt bovenstrooms een knijpduiker aangelegd om zodoende piekafvoer tegen te gaan. Hiermee wordt verdere erosie en insnijding van de beek voorkomen. Vervolgens kan de beek weer verondiept worden om zodoende de hydrologie en kwaliteit van het alluviale bos te herstellen. 3. Er wordt gekeken of (voortaan) watersuppleties nodig zijn.	
3) 133	Kampina en Oisterwijkse Vennen	Provincie Noord-Brabant
Onverwachte ontwikkeling:	1. Verdroging is een probleem en lijkt samen te hangen met de grote onderbemaling op landgoed de Rozephoeve en landbouwkundige diepe ontwatering op Valkeniersheuvel direct grenzend aan de Kampina. 2. Het snel toenemend percentage eiken dat op Kampina dood is of afsterft is met >50% schrikbarend hoog. Voor eiken is een verband aangetoond met uitloging van basische bodemmineralen door zure depositie afgelopen decennia, waarbij giftig aluminium de mycorrhiza aantast, waarna plaaginsekten en droogte de verzwakte bomen verder lethaal aantasten. 3. de omvang van de met pijpenstrootje vergraste heide is verhoudingsgewijs erg groot.	
Actie in 2020:	1. Over toekomstig gebruik van de Rozephoeve wordt een visie opgesteld door Landgoed de Rozenhoeve en pachters, provincie, ZLTO, Natuurmonumenten en Waterschap de Dommel. 2. Naar aanleiding van onderzoek aan eikensterfte in andere gebieden in Nederland zullen passende maatregelen opgesteld worden. 3. Omdat het begrazen onvoldoende effectief blijkt om (vergraste) droge heide te herstellen, moet een extra maatregel worden	

toegevoegd, bijvoorbeeld het afbranden van door pijpenstrootje gedomineerde vegetaties.

4) 146 Sarsven en de Banen Provincie Limburg

Onverwachte ontwikkeling: In de noordoostoever van de Banen is veel nadrukkelijker sprake van bosopslag dan in de rest van het gebied.

Acties in 2020 Opstarten van een kleinschalige pilot traject hoe deze ontwikkeling kan worden tegengehouden.

Voortgang onverwachte ontwikkelingen voorgaande jaren

Ook bij de veldbezoeken van 2016, 2017 en 2018 zijn onverwachte ontwikkelingen geconstateerd waarop acties moesten worden ondernomen. Hieronder staat de huidige stand van zaken wat betreft onverwachte ontwikkelingen van voor 2018 voor zover er nog acties moesten worden afgerond.

Onverwachte ontwikkelingen 2018

1) 028 Elperstroom Provincie Drenthe

Onverwachte ontwikkeling: In 2018 is tegen de verwachting in geen verbetering ingetreden van de habitattypen kalkmoeras (H7230) en blauwgrasland (H6410). Het uitvoeren van de maatregelen in 2015 heeft weliswaar geleid tot een sterke vernatting in het beekdal, maar de vernatting is vooral het gevolg van stagnerend regenwater. Voldoende kwel(druk) lijkt vooralsnog niet aanwezig en er is duidelijk sprake van verzuring. Realisatie van de Natura 2000-doelstelling voor wat betreft het kalkmoeras en het blauwgrasland staat sterk onder druk.

Actie in 2019 Op korte termijn op zoek te gaan naar alternatieve maatregelen om de achteruitgang een halt toe te roepen door middel van de volgende twee stappen:

- Bespoedigen uitvoering ecohydrologisch onderzoek (PAS-maatregel).
- Onderzoek naar eventuele aanvullende maatregelen voor behoud en ontwikkeling van blauwgrasland en kalkmoeras in de Reitma.

Voortgang 2019: In de zomer van 2019 is een vegetatiekartering uitgevoerd, is er bodem- chemisch onderzoek uitgevoerd en is het hydrologisch meetnet uitgebreid. De oplevering van deze onderzoeken wordt in februari 2020 verwacht, waarna een LESA wordt uitgevoerd. Er wordt ingezet op een oplevering van de LESA inclusief voorstellen voor herstelmaatregelen in de eerste beheerplanperiode (2015-2021).

2) 139 Deurnsche Peel & Mariapeel Provincie Limburg

Onverwachte ontwikkeling: Punt van zorg is het snelle verval welke zichtbaar is aan de kade langs de Helenavaart en de hier en daar lage keerhoogte.

Actie in 2019: Enkele lagere punten in de afdamming worden in 2019 opgehoogd, voorafgaande aan de beoogde (maar nog niet ingeplande) herstel van de gehele kade.

Voortgang 2019: Het waterschap wil een drietal aspecten in een keer doorvoeren. Daarom heeft het Waterschap Limburg heeft het project overgenomen van Staatsbosbeheer. Het is nu niet alleen kadeherstel maar daarnaast tevens het 'beverproof' maken van de kade en het vergroten van de doorvoercapaciteit van de Helenavaart tbv landbouwirrigatie benedenstrooms. Momenteel worden er een aantal ontwerp scenario's uitgewerkt die door Royal Haskoning DHV nagerekend worden op o.a. financiële haalbaarheid. De verwachting is dat de aanpassing na broedseizoen 2020 van start kan gaan.

3) 130 Langstraat Provincie Noord-Brabant

Onverwachte ontwikkeling: De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen (blauwgraslanden (H6410) en kalkmoerassen (H7230)) in dit Natura 2000-gebied lijkt achteruit te gaan. Dit wordt waarschijnlijk niet (alleen) veroorzaakt door stikstofdepositie, maar gebrek aan kwel in de wortelzone zorgt voor verdere verzuring van waardevolle blauwgraslanden en kalkmoerassen.

Actie in 2019: Maatregelen gericht op hydrologisch herstel om kwel in de wortelzone te herstellen zijn noodzakelijk om de blauwgraslanden en kalkmoerassen te behouden/herstellen.

Voortgang 2019: Door een grootschalig vernattingsproject moet er weer kwel in de wortelzone gebracht worden, o.a. door verhogen van het peil van het afwateringskanaal dat midden door het gebied heen loopt. De planfase van dit project loopt ten einde en in 2020 wordt begonnen met de uitvoering.

Voortgang onverwachte ontwikkelingen 2017

1) 103 Nieuwkoopse plassen de Haeck provincie Zuid-Holland

Onverwachte ontwikkeling: Bij het deelgebied De Haeck (trilveen (H7140B)) en het deelgebied de schraallanden aan de Meije (blauwgrasland (H6410)) is de achteruitgang nog niet gestopt.

Actie in 2017:

- De Haeck: Provincie en Natuurmonumenten zetten een onderzoek op naar reden waarom kwaliteit van het trilveen achteruit gaat. Komt dit door stikstofdepositie, of spelen andere factoren een rol zoals bodem en grondwaterkwaliteit/kwantiteit? De uitkomsten van dit onderzoek moeten leiden tot een beheerstrategie om de achteruitgang te stoppen.
- Schraallanden aan de Meije: Door bodemdaling in de omgeving zijn deze schraallanden ten opzichte van de omgeving hoger komen te liggen. Hierdoor verliezen de schraallanden grondwater in plaats van dat zij het ontvangen. Als PAS-maatregel is een pilot herfst/winterinundatie gestart. Hierbij worden de gronden tijdelijk onder water gezet. Het mechanisme daarbij is dat de gronden enige tijd overstroomd met "calciumrijk" oppervlaktewater, waardoor de grond gevoed wordt door kalk en andere basen. De pilot wordt in 2017 afgerond en de resultaten zijn nog niet opgeleverd. Met de resultaten van deze pilot zal naar een integrale oplossing gezocht worden om de achteruitgang van het habitatype te stoppen.

Voortgang 2018:

- De Haeck: voor het onderzoek dient er nog een veldmeting in aankomende winter (2018/2019) plaats te vinden. De resultaten van het onderzoek worden eind maart 2019 verwacht waarna een beheerstrategie opgesteld kan worden om de achteruitgang te stoppen.
- Schraallanden aan de Meije: resultaat inundatieproef. Hoofdconclusie van het eindrapport is dat de resultaten van de inundatieproef niet evident expliciet zijn. Kortgezegd betekent dit dat, hoewel er wel aanwijzingen voor zijn, nu niet met stelligheid kan worden geconcludeerd dat inundatie leidt tot het stoppen van achteruitgang van de kwaliteit van Blauwgrasland vóór het einde van de eerste beheerplanperiode (2021). Dit is toe te schrijven aan het feit dat het peilbeheer gedurende de proef niet optimaal is uitgevoerd. N.a.v. deze conclusies wordt voorgesteld om de inundatieproef uit te breiden naar een grotere oppervlakte voor een periode van 2-3 jaar omdat er voldoende aanleiding is om aan te nemen dat inundatie een positief effect heeft op de kwaliteit van de Schraallanden. Hierover vindt momenteel overleg plaats.

**Voortgang
2019:**

- Het onderzoek naar trilveen in de Haeck is afgerond. Hieruit blijkt dat de buffercapaciteit van de Haeck is afgenomen en de voedselrijkdom is toegenomen. Verzuring als gevolg van stikstofdepositie heeft daarbij zeer waarschijnlijk een belangrijke rol gespeeld. In het kader van de gebiedsgerichte aanpak zullen stikstofbronnen worden verminderd. De auteurs van het rapport zien nog mogelijkheden om trilveen in de Haeck te herstellen/ontwikkelen.
- Naar aanleiding van de onvoldoende eenduidige resultaten van de inundatieproef is besloten om (vooruitlopend op de tweede beheerplanperiode) een aantal percelen in de Meijegraslanden geschikt te maken voor blauwgraslandontwikkeling. Hierbij wordt aangesloten bij de inrichting van het NNN in de Meijegraslanden. Het gebiedsproces hiervoor is opgestart.

Voortgang onverwachte ontwikkelingen 2016

In zes gebieden waren in 2016 onverwachte ontwikkelingen geconstateerd. Hieronder staan de acties die zijn ondernomen of op korte termijn worden ondernomen om ervoor te zorgen dat de habitattypen en leefgebieden van soorten behouden blijven in deze gebieden.

4) 82	Uiterwaarden Lek	provincie Utrecht
Onverwachte ontwikkeling:	Stroomdalgraslanden (H6120): Bedreiging van dit habitatype door afkalving van de oever. Er dreigt een vermindering van het oppervlak van het habitatype, daar dit type zulke specifieke standplaats eisen heeft en daarom moeilijk elders te ontwikkelen is.	
Actie in 2016:	Er is een aantal oplossingsrichtingen bedacht om de oeeververdediging te verbeteren bij de Horde. Het oorspronkelijke plan was erg duur. Inmiddels is er nieuw inzicht en verwacht wordt dat de uitvoering goedkoper kan en binnen het beschikbaar gestelde bedrag mogelijk is. Dit wordt op dit moment uitgezocht.	
Voortgang 2017:	De oplossingsrichtingen worden verder uitgewerkt. Hierbij wordt naast de technische uitwerking ook gekeken hoe reëel de oplossing is qua uitvoering, uitgave versus ha ect. Als de recent ingeschatte kosten correct zijn, kan overgegaan worden op de uitvoering.	
Voortgang 2018:	De provincie is van plan om op korte termijn de erosiebestrijding bij de Horde aan te pakken. In januari 2019 zal een projectleider een uitvraag	

doen om een uitwerking en kostenraming op te stellen voor een technisch aanpak van de erosie bij De Horde.

Voortgang 2019: De uitvoering van de erosiebestrijding bij de Horde wordt medio 2020 uitgevoerd.

6) 141 Oefelter Meent provincie Noord-Brabant

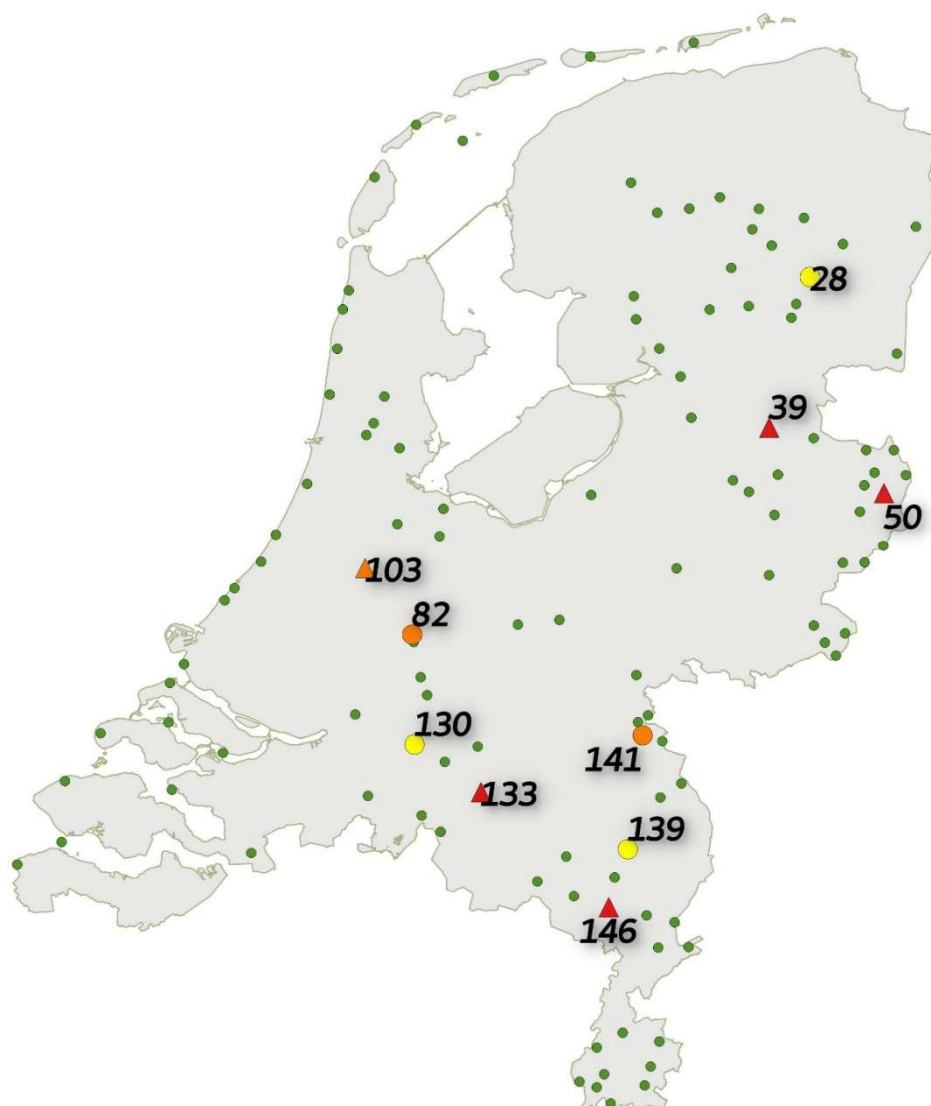
Onverwachte ontwikkeling: Glanshaverhooiland (H6510A): De vegetatie voldoet niet aan de verwachting op basis van het habitatype. De vegetatie lijkt verruigd, maar er is geen trendanalyse gedaan. In 2008, bij de kartering, was er ook al 25% brandnetel gekarteerd.

Actie in 2016: Door het uitvoeren van herstelmaatregelen (uitmijnen), zoals nu al is opgenomen in de gebiedsanalyse, blijft het habitatype behouden.

Voortgang 2017/ 2018: Voor het herstelbeheer is een bodemchemisch onderzoek (onderzoek naar uitmijnen) uitgevoerd. Dat stond al geprogrammeerd. Door Staatsbosbeheer wordt sinds najaar 2017 een uitmijnbeheer (maaïen en afvoeren met aanvullende mineralengift) toegepast. Een deel van de oeverzone waar het habitatype op ligt is in eigendom bij Rijkswaterstaat. Het beheer van deze oeverzone wordt door Rijkswaterstaat aanbesteed. Op dit moment is het beheer (en dus van een deel van het habitatype) niet duurzaam geregeld. Voorlopig neemt Staatsbosbeheer deze zone mee in haar maaibeheer.

Voortgang 2019: Het uitmijn/maaibeheer wordt voortgezet op de strook langs de Maas, waar potentie voor glanshaverhooiland is aangetoond.

Zie voor de ligging van de gebieden de op onderstaande kaart:

Figuur 4.4 PAS-gebieden met constatering van een onverwachte ontwikkeling, n.a.v. veldbezoek tussen maart-oktober 2019 (rode driehoek) en onverwachte ontwikkelingen uit voorgaande jaren waarvoor in 2019 nog acties liepen (2016 oranje cirkel, 2017 gele cirkel, 2018 oranje driehoek, 2019 rode driehoek).

6 Aanvullend onderzoek

Op basis van de best beschikbare kennis zijn de Natura2000-herstelstrategieën opgesteld voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden. Deze herstelstrategieën zijn gebruikt ten behoeve van de gebiedsanalyses waarin is vastgelegd welke herstelmaatregelen op gebiedsniveau genomen moeten worden om de beoogde natuurkwaliteit te realiseren. Aanvullend onderzoek is nodig om voldoende zekerheid te krijgen dat experimentele herstelmaatregelen het beoogde positieve effecten zullen hebben op de kwaliteit van habitattypen of leefgebieden. Kennislacunes, en daarmee de behoeften aan extra onderzoek, zijn zowel op gebiedsniveau als op landelijk niveau benoemd.

Voor benodigd onderzoek op gebiedsniveau geldt dat dit veelal is opgenomen als uit te voeren maatregel in de gebiedsanalyses. De voortgang hierin wordt ook op gebiedsniveau gemonitord als onderdeel van de voortgang van de uitvoering van herstelmaatregelen. Voor landelijke kennislacunes geldt dat de voortouwnemers zich samen met LNV en de betrokken kennispartners Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) en WEnR ten doel hebben gesteld om te komen tot een lange termijn kennisagenda waarin de nadruk ligt op gebiedsoverstijgende kennislacunes. In de periode 2014-2019 zijn diverse acties ondernomen om te komen tot een overzicht, ordening en prioritering van kennislacunes. Najaar 2017 is een landelijk overzicht beschikbaar gekomen van 25 prioritaire kennisvragen voor Stikstof en Natuur, gericht op het verdiepen van Landschappelijke Ecologische Systeemanalyse of op de effectiviteit van herstelmaatregelen.

Het Overzicht Prioritaire Kennisvragen Stikstof en Natuur wordt door de voortouwnemers benut voor gezamenlijke sturing op de onderzoeksprogrammering. Het OBN speelt een belangrijke rol in het uitvoeren van stikstof-gerelateerd onderzoek. Een deel van deze prioritaire kennisvragen is al belegd in OBN-onderzoek. Er wordt daarnaast gewerkt aan een voorstel om de resterende prioritaire kennisvragen te programmeren en aan te besteden, waarbij ook andere partijen en netwerken dan OBN betrokken kunnen zijn.

Voor 18 prioritaire kennisvragen zijn inmiddels 28 (deel)onderzoeken afgerond. Eveneens zijn ook 92 onderzoeken van niet prioritaire kennisvragen afgerond. Er wordt gestreefd naar het voltooien van 8 prioritaire deelonderzoeken 2020.

Voor de komende twee jaar staat het onderzoek van 29 kennisvragen gepland. Ook blijkt uit de concept OBN-kennisagenda (2019-2024) dat het OBN het voornemen heeft om aantal onderzoeken op te starten met stikstof gerelateerde kennisvragen.

Bijlage 1: Natura 2000-gebieden met stikstof gevoelige doelstellingen

nr1	gebied1	nr2	gebied2	nr3	gebied3
1	Waddenzee	51	Lonnekermeer	114	Krammer-Volkerak
2	Duinen en Lage Land Texel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	115	Grevelingen
3	Duinen Vlieland	54	Witte Veen	116	Kop van Schouwen
4	Duinen Terschelling	55	Aamsveen	117	Manteling van Walcheren
5	Duinen Ameland	57	Veluwe	118	Oosterschelde
6	Duinen Schiermonnikoog	58	Landgoederen Brummen	121	Yerseke en Kapelse Moer
7	<i>Noordzeekustzone</i>	60	Stelkampsveld	122	Westerschelde & Saeftinghe
9	<i>Groote Wielen</i>	61	Korenburgerveen	123	Zwin & Kievittepolder
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	62	Willinks Weust	124	<i>Groote Gat</i>
12	Sneekerveergebied	63	Bekendelle	125	<i>Canisvliet</i>
13	Alde Feanen	64	Wooldse Veen	126	<i>Vogelkreek</i>
15	Van Oordt's Mersken	65	Binnenveld	128	Brabantse Wal
16	Wijnjeterper Schar	69	De Bruuk	129	Ulvenhoutse Bos
17	Bakkeveense Duinen	70	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	130	Langstraat
18	Rottige Meenthe & Brandemeer	71	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
21	Lieftinghsbroek	72	<i>IJsselmeer</i>	132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek
22	Norgerholt	74	<i>Zwarte Meer</i>	133	Kampina & Oisterwijkse Vennen
23	Fochteloërveen	81	Kolland & Overlangbroek	134	Regte Heide & Riels Laag
24	Witterveld	82	Uiterwaarden Lek	135	Kempeland-West
25	Drentsche Aa-gebied	83	Botshol	136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux
26	Drouwenerzand	84	Duinen Den Helder-Callantsoog	137	Strabrechtse Heide & Beuven
27	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	85	Zwanenwater & Pettemerduinen	138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
28	Elperstroomgebied	86	Schoorlse Duinen	139	Deurnsche Peel & Mariapeel
29	Holtingerveld	87	Noordhollands Duinreservaat	140	Groote Peel
30	Dwingelderveld	88	Kennemerland-Zuid	141	Oeffelter Meent
31	Mantingerbos	89	Eilandspolder	142	Sint Jansberg
32	Mantingerzand	90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	143	Zeldersche Driessen
33	Bargerveen	91	Polder Westzaan	144	Boschhuizerbergen
34	Weerribben	92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	145	Maasduinen
35	De Wieden	94	Naardermeer	146	Sarsven en De Banen
36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	95	Oostelijke Vechtplassen	147	Leudal
37	Olde Maten & Veerslootslanden	96	Coepelduynen	148	Swalmdal
38	Rijntakken	97	Meijndel & Berkheide	149	Meinweg
39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	98	Westduinpark & Wapendal	150	Roerdal
40	Engbertsdijkvenen	99	Solleveld & Kapittelduinen	152	<i>Grensmaas</i>
41	Boetelerveld	100	Voornes Duin	153	Bunder- en Elslooërbos
42	Sallandse Heuvelrug	101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	154	Geleenbeekdal
43	Wierdense Veld	103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	155	Brunssummerheide
44	Borkeld	104	<i>Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein</i>	156	Bemelerberg & Schiepersberg
45	Springendal & Dal van de Mosbeek	105	Zouweboezem	157	Geuldal
46	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	107	<i>Donkse Laagten</i>	158	Kunderberg
47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	109	<i>Haringvliet</i>	159	Sint Pietersberg & Jekerdal
48	Lemselermaten	111	<i>Hollands Diep</i>	160	Savelsbos
49	Dinkelland	112	Biesbosch	161	Noorbeemden & Hoogbos
50	Landgoederen Oldenzaal	113	<i>Voordelta</i>	167	Maas bij Eijsden

de grijze cursief gedrukte gebieden hebben stikstof gevoelige habitattypen of leefgebieden maar de KDW wordt niet (bijna) overschreden.

Bijlage 2a: tabel met omvang stikstofgevoelige habitattypen landelijk

habtype	naam	ha
H4030	Droge heiden	14647
H1330A	Schorren en zilte graslanden; buitendijks	8413
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	7000
H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	6960
H2160	Duindoornstruwelen	4762
H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	4556
H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	3950
H2120	Witte duinen	2963
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen; zeekraal	2912
H2330	Zandverstuivingen	2776
ZGH3150baz	zoekgebied Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	2599
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	2505
H2180A	Duinbossen; droog	2190
H9190	Oude eikenbossen	2079
H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	1441
H2180C	Duinbossen; binnenduinrand	1427
H2140B	*Duinheiden met kraaihei; droog	1338
H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	1241
H91D0	*Hoogveenbossen	1063
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	1002
H2190B	Vochtige duinvalleien; kalkrijk	910
H1320	Slijkgrasvelden	841
H1330B	Schorren en zilte graslanden; binnendijks	808
H9160B	Eiken-haagbeukenbossen; heuvelland	766
H2180Abe	Duinbossen (droog) berken- eikenbos	720
H3150baz	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	717
H2110	Embryonale duinen	694
H2180B	Duinbossen; vochtig	679
H2180Ao	Duinbossen; droog	563
H2170	Kruipwilgstruwelen	536
ZGH91D0	zoekgebied *Hoogveenbossen	491
ZGH2120	zoekgebied Witte duinen	451
ZGH2130B	zoekgebied *Grijze duinen; kalkarm	445

H6230vka	*Heischrale graslanden; vochtig kalkarm	409
H3160	Zure vennen	378
H9110	Veldbies-beukenbossen	367
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden;	357
	glanshaver	
H3130	Zwakgebufferde vennen	319
H3140lv	Kranswierwateren; laag veen	318
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	297
H5130	Jeneverbesstruwelen	247
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	223
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; grote	196
	vossenstaart	
ZGH2130A	zoekgebied *Grijze duinen; kalkrijk	184
ZGH2160	zoekgebied Duindoornstruwelen	173
H6410	Blauwgraslanden	172
ZGH7120ah	zoekgebied Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	166
H2190C	Vochtige duinvalleien; ontkalkt	164
H4010B	Vochtige heiden; laagveengebied	162
H2140A	*Duinheiden met kraaihei; vochtig	159
H2190A	Vochtige duinvalleien; open water	159
H2150	*Duinheiden met struikhei	155
H2130C	*Grijze duinen; heischraal	145
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen; zeevetmuur	139
H7140A	Overgangs- en trilvenen; trilvenen	131
ZGH4030	zoekgebied Droge heiden	101
H6210	Kalkgraslanden	95
ZGH2180Abe	zoekgebied Duinbossen (droog) berken- eikenbos	91
ZGH3140lv	zoekgebied Kranswierwateren; laag veen	90
H2190Aom	Vochtige duinvalleien (open water) oligo-mesotroof	85
ZGH6510A	zoekgebied Glanshaver- en vossenstaarthooilanden;	83
	glanshaver	
H9160A	Eiken-haagbeukenbossen; hogere zandgronden	71
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	69
H6120	*Stroomdalgraslanden	67

H7210	*Galigaanmoerassen	58
ZGH7140B	zoekgebied Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	58
H7110B	*Actieve hoogvenen;	58
	heideveentjes	
ZGH91E0C	zoekgebied *Vochtige alluviale bossen;	49
	beekbegeleidende bossen	
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen;	41
	essen-iepenbossen	
H2190Ae	Vochtige duinvalleien; open water	41
ZGH2170	zoekgebied	37
	Kruipwilgstruwelen	
ZGH9120	zoekgebied	36
	Beuken-eikenbossen met hult	
ZGH2180B	zoekgebied Duinbossen;	34
	vochtig	
H91F0	Droge hardhoutooibossen	31
ZGH2310	zoekgebied Stuifzandheiden	31
	met struikhei	
ZGH91E0B	zoekgebied *Vochtige alluviale bossen;	29
	essen-iepenbossen	
ZGH6230vka	zoekgebied *Heischrale	22
	graslanden; vochtig kalkarm	
H6430C	Ruigten en zomen; droge bosranden	22
H3140	Kranswierwateren	20
ZGH9190	zoekgebied Oude eikenbossen	16
ZGH2190B	zoekgebied Vochtige duinvalleien; kalkrijk	14
H6230dka	*Heischrale graslanden; droog kalkarm	11
ZGH2190C	zoekgebied Vochtige duinvalleien; ontkalkt	10
ZGH4010A	zoekgebied Vochtige heiden;	10
	hogere zandgronden	
H6230	*Heischrale graslanden	9
ZGH9160B	zoekgebied	9
	Eiken-haagbeukenbossen;	
	heuvelland	
ZGH6410	zoekgebied Blauwgraslanden	8
H7110A	*Actieve hoogvenen;	8
	hoogveenlandschap	
H6230dkr	*Heischrale graslanden;droog kalkrijk	7
H7230	Kalkmoerassen	7
H3140hz	Kranswierwateren; hogere zandgronden	7
ZGH7140A	zoekgebied Overgangs- en trilvenen; trilvenen	7

ZGH2330	zoekgebied	6
	Zandverstuivingen	
ZGH2180C	zoekgebied Duinbossen;	6
	binnenduinrand	
ZGH3160	zoekgebied Zure vennen	6
ZGH2180A	zoekgebied Duinbossen;	4
	droog	
ZGH9160A	zoekgebied	2
	Eiken-haagbeukenbossen;	
	hogere zandgronden	
ZGH2180Ao	zoekgebied Duinbossen;	2
	droog	
H6130	Zinkweiden	2
ZGH6510B	zoekgebied Glanshaver- en	2
	vossenstaarthooilanden; grote	
	vossenstaart	
ZGH6430C	zoekgebied Ruigten en	1
	zomen; droge bosranden	
ZGH3130	zoekgebied Zwakgebufferde	1
	vennen	
ZGH7150	zoekgebied Pioniervegetaties	1
	met snavelbiezen	
ZGH2110	zoekgebied Embryonale	1
	duinen	
ZGH91F0	zoekgebied Droge	0
	hardhoutooibossen	
H6110	*Pionierbegroeiingen op	0
	rotsbodem	
ZGH4010B	zoekgebied Vochtige heiden;	0
	laagveengebied	
ZGH7110B	zoekgebied *Actieve	0
	hoogvenen; heideveentjes	
ZGH6230	zoekgebied *Heischrale	0
	graslanden	
ZGH2190A	zoekgebied Vochtige	0
	duinvalleien; open water	
ZGH2130C	zoekgebied *Grijze duinen;	0
	heischraal	
H3150	Meren met krabbenscheer en	0
	fonteinkruiden	
ZGH6230dka	zoekgebied *Heischrale	0
	graslanden; droog kalkarm	

Bijlage 2b: tabel met omvang stikstofgevoelige leefgebiedtypen landelijk

habtype	naam	ha
Lg13	Bos van arme zandgronden	35496
Lg14	Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	28509
L4030	Leefgebied Droge heiden	2825
ZGLg11	zoekgebied Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	2277
Lg05	Grote-zeggenmoeras	2084
Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	1489
Lg09	Droog struisgrasland	1199
Lg02	GeÃsoleerde meander en petgat	1060
ZGLg13	zoekgebied Bos van arme zandgronden	1021
Lg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	1019
Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	829
ZGLg14	zoekgebied Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	816
Lg07	Dotterbloemgrasland van veen en klei	504
ZGLg08	zoekgebied Nat, matig voedselrijk grasland	461
L7120	leefgebied herstellend hoogveen	386
Lg12	Zoom, mantel en droog struweel van de duinen	362
ZGL4030	zoekgebied Leefgebied Droge heiden	341
ZGLg02	zoekgebied GeÃsoleerde meander en petgat	262
Lg04	Zuur ven	217
ZGLg07	zoekgebied Dotterbloemgrasland van veen en klei	74
L6410	leefgebied Blauwgrasland	54
L4010A	leefgebied vochtige heide (hogere zandgronden)	46
Lg06	Dotterbloemgrasland van beekdalen	23
L6510A	Leefgebied Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	23

Lg03	Zwakgebufferde sloot	12
ZGLg09	zoekgebied Droog struisgrasland	6
L91E0C	Leefgebied Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	1
ZGLg05	zoekgebied Grote-zeggenmoeras	1
ZGLg03	zoekgebied Zwakgebufferde sloot	0
L3130	leefgebied zwakgebufferde vennen	0

Bijlage 3a: tabel met opervlakte stikstofgevoelige habitattypen per landschaptype

landschap	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Hogere zandgronden	H4030	Droge heiden	13961	13.73
	H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	6348	6.24
	H2330	Zandverstuivingen	2724	2.68
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	2399	2.36
	H9190	Oude eikenbossen	2029	1.99
Totaal Hogere zandgronden			101644	
Duinen	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	4555	17.46
	H2160	Duindoornstruwelen	4109	15.75
	H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	3829	14.67
	H2180A	Duinbossen; droog	2189	8.39
	H2120	Witte duinen	2129	8.16
Totaal Duinen			26088	
Noordzee, Waddenzee en Delta	H1330A	Schorren en zilte graslanden; buitendijks	7811	51.65
	H1310A	Zilte pionierbegroeiingen; zeekraal	2788	18.44
	H1320	Slijkgrasvelden	839	5.54
	H2120	Witte duinen	833	5.51
	H1330B	Schorren en zilte graslanden; binnendijks	794	5.25
Totaal Noordzee, Waddenzee en Delta			15123	
Meren en moerassen	H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	1240	11.48
	H91D0	*Hoogveenbossen	886	8.2
	H3150baz	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	691	6.4
	H3140lv	Kranswierwateren; laag veen	318	2.94
	H4010B	Vochtige heiden; laagveengebied	162	1.5
Totaal Meren en moerassen			10801	
Hoogvenen	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	6514	85.56
	H4030	Droge heiden	96	1.26
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	33	0.43
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	16	0.21
	H6230dka	*Heischrale graslanden; droog kalkarm	9	0.12
Totaal Hoogvenen			7614	
Rivierengebied	H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; glanshaver	330	5.21
	H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; grote vossenstaart	185	2.92
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	116	1.83
	H6120	*Stroomdalgraslanden	53	0.85
	H91E0B	*Vochtige alluviale bossen; essen-iepenbossen	33	0.53

(continued)

landschap	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Totaal			6332	
Rivierengebied				
Heuvelland	H9160B	Eiken-haagbeukenbossen; heuvelland	766	41.29
	H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	405	21.83
	H9110	Veldbies-beukenbossen	367	19.77
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	134	7.26
	H6210	Kalkgraslanden	95	5.13
Totaal Heuvelland			1856	
Beekdalen	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	285	17.36
	H4030	Droge heiden	282	17.14
	H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	149	9.1
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	117	7.14
	H6410	Blauwgraslanden	59	3.64
Totaal Beekdalen			1646	
Rivierengebied en Hogere zandgronden	H4030	Droge heiden	246	39.5
	H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	70	11.25
	H5130	Jeneverbesstruwelen	69	11.17
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	55	8.96
	H2330	Zandverstuivingen	48	7.73
Totaal Rivierengebied en Hogere zandgronden			624	
Hogere zandgronden en Hoogvenen	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	312	57.24
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	90	16.56
	H4030	Droge heiden	59	10.91
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	30	5.66
	H5130	Jeneverbesstruwelen	10	1.95
Totaal Hogere zandgronden en Hoogvenen			546	

percentage geeft aandeel habitattype in totaal oppervlakte landschapstype

Bijlage 3b: tabel met opervlakte stikstofgevoelige leefgebieden per landschaptype

landschap	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Hogere zandgronden	Lg13	Bos van arme zandgronden	35455	34.88
	Lg14	Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	28509	28.04
	L4030	Leefgebied Droge heiden	2727	2.68
	Lg09	Droog struisgrasland	1189	1.17
	Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	129	0.12
Totaal Hogere zandgronden			101644	
Duinen	Lg12	Zoom, mantel en droog struweel van de duinen	362	1.39
	Lg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	12	0.04
	Lg07	Dotterbloemgrasland van veen en klei	3	0.01
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	2	0.01
Totaal Duinen			26088	
Noordzee, Waddenzee en Delta	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	4	0.03
Totaal Noordzee, Waddenzee en Delta			15123	
Meren en moerassen	Lg05	Grote-zeggenmoeras	2071	19.18
	Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	588	5.45
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	540	5
	Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	513	4.75
	Lg07	Dotterbloemgrasland van veen en klei	299	2.77
Totaal Meren en moerassen			10801	
Hoogvenen	L7120	leefgebied herstellend hoogveen	386	5.07
	Lg04	Zuur ven	128	1.69
	L4030	Leefgebied Droge heiden	97	1.28
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	42	0.55
	Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	41	0.53
Totaal Hoogvenen			7614	
Rivierengebied	Lg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	998	15.76
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	767	12.12
	Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	451	7.12
	Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	82	1.29
	Lg07	Dotterbloemgrasland van veen en klei	69	1.09
Totaal Rivierengebied			6332	

(continued)

landschap	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Heuvelland	L91E0C	Leefgebied Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	0	0
Totaal Heuvelland			1856	
Beekdalen	Lg07	Dotterbloemgrasland van veen en klei	132	8.03
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	130	7.9
	Lg10	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het zand- en veengebied	63	3.87
	L6510A	Leefgebied Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	23	1.44
	Lg06	Dotterbloemgrasland van beekdalen	19	1.17
Totaal Beekdalen			1646	
Rivierengebied en Hogere zandgronden	Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	11	1.89
	Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	0	0.08
Totaal Rivierengebied en Hogere zandgronden			624	
Hogere zandgronden en Hoogvenen	Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	5	0.93
	Lg03	Zwakgebufferde sloot	0	0.07
Totaal Hogere zandgronden en Hoogvenen			546	

percentage geeft aandeel leefgebiedtype in totaal oppervlakte landschapstype

Bijlage 4a: tabel met opervlakte stikstofgevoelige habitattypen per voortouwnemer

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Ministerie van Defensie	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	278	80.8
	H4030	Droge heiden	51	14.78
	H6230dka	*Heischrale graslanden; droog kalkarm	9	2.66
	H7110A	*Actieve hoogvenen; hoogveenlandschap	3	0.89
	H91D0	*Hoogveenbossen	1	0.57
Totaal Ministerie van Defensie			345	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	H1330A	Schorren en zilte graslanden; buitendijks	7791	51.81
	H1310A	Zilte pionierbegroeiingen; zeekraal	2775	18.46
	H1320	Slijkgrasvelden	838	5.57
	H2120	Witte duinen	829	5.51
	H1330B	Schorren en zilte graslanden; binnendijks	740	4.92
Totaal Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat			15037	
Provincie Drenthe	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	3016	25.86
	H4030	Droge heiden	1234	10.58
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	629	5.39
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	328	2.82
	H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	185	1.58
Totaal Provincie Drenthe			11663	
Provincie Fryslân	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	1226	13.05
	H2120	Witte duinen	743	7.91
	H2140B	*Duinheiden met kraaihei; droog	716	7.63
	H2170	Kruipwilgstruwelen	298	3.18
	H2180Abe	Duinbossen (droog) berken- eikenbos	243	2.58
Totaal Provincie Fryslân			9395	
Provincie Gelderland	H4030	Droge heiden	9944	11.89
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	5938	7.1
	H2330	Zandverstuivingen	2228	2.66
	H9190	Oude eikenbossen	1774	2.12
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	1649	1.97
Totaal Provincie Gelderland			83603	
Provincie Groningen	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	10	89.21
	H9160A	Eiken-haagbeukenbossen; hogere zandgronden	1	10.7
	H6410	Blauwgraslanden	0	2.7
	H91D0	*Hoogveenbossen	0	1.61
Totaal Provincie Groningen			12	
Provincie Limburg	H9160B	Eiken-haagbeukenbossen; heuvelland	766	8.48

(continued)

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	621	6.87
	H4030	Droge heiden	582	6.44
	H9110	Veldbies-beukenbossen	367	4.06
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	263	2.91
Totaal Provincie Limburg			9039	
Provincie Noord-Brabant	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	2042	19.2
	H4030	Droge heiden	1245	11.7
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	387	3.63
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	372	3.5
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	331	3.11
Totaal Provincie Noord-Brabant			10637	
Provincie Noord-Holland	H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	2676	16.71
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	2354	14.7
	H2160	Duindoornstruwelen	2115	13.2
	H2180A	Duinbossen; droog	2014	12.58
	H2120	Witte duinen	988	6.17
Totaal Provincie Noord-Holland			16012	
Provincie Overijssel	H4030	Droge heiden	1562	17.7
	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	1431	16.21
	H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	695	7.88
	H91D0	*Hoogveenbossen	639	7.24
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	208	2.36
Totaal Provincie Overijssel			8823	
Provincie Utrecht	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	55	24.33
	H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	35	15.33
	H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; glanshaver	22	9.92
	H3140lv	Kranswierwateren; laag veen	13	5.77
	H6120	*Stroomdalgraslanden	7	3.18
Totaal Provincie Utrecht			230	
Provincie Zeeland	H2160	Duindoornstruwelen	680	35.95
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	393	20.8
	H2180A	Duinbossen; droog	150	7.95
	H2180C	Duinbossen; binnenduintrand	122	6.44
	H2120	Witte duinen	96	5.11
Totaal Provincie Zeeland			1894	
Provincie Zuid-Holland	H2160	Duindoornstruwelen	1232	21.6
	H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	939	16.47
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	580	10.17

(continued)

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
	H2180Ao	Duinbossen; droog	563	9.87
	H2180C	Duinbossen; binnenduinrand	494	8.66
Totaal Provincie Zuid-Holland			5705	

percentage geeft aandeel habitattype in totaal oppervlakte voortouwnemer

Bijlage 4b: tabel met opervlakte stikstofgevoelige leefgebieden per voortouwnemer

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
Ministerie van Defensie	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	278	80.8
	H4030	Droge heiden	51	14.78
	H6230dka	*Heischrale graslanden; droog kalkarm	9	2.66
	H7110A	*Actieve hoogvenen; hoogveenlandschap	3	0.89
	H91D0	*Hoogveenbossen	1	0.57
Totaal Ministerie van Defensie			345	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	H1330A	Schorren en zilte graslanden; buitendijks	7791	51.81
	H1310A	Zilte pionierbegroeiingen; zeekraal	2775	18.46
	H1320	Slijkgrasvelden	838	5.57
	H2120	Witte duinen	829	5.51
	H1330B	Schorren en zilte graslanden; binnendijks	740	4.92
Totaal Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat			15037	
Provincie Drenthe	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	3016	25.86
	H4030	Droge heiden	1234	10.58
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	629	5.39
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	328	2.82
	H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	185	1.58
Totaal Provincie Drenthe			11663	
Provincie Fryslân	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	1226	13.05
	H2120	Witte duinen	743	7.91
	H2140B	*Duinheiden met kraaihei; droog	716	7.63
	H2170	Kruipwilgstruwelen	298	3.18
	H2180Abe	Duinbossen (droog) berken- eikenbos	243	2.58
Totaal Provincie Fryslân			9395	
Provincie Gelderland	H4030	Droge heiden	9944	11.89
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	5938	7.1
	H2330	Zandverstuivingen	2228	2.66
	H9190	Oude eikenbossen	1774	2.12
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	1649	1.97
Totaal Provincie Gelderland			83603	
Provincie Groningen	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	10	89.21
	H9160A	Eiken-haagbeukenbossen; hogere zandgronden	1	10.7
	H6410	Blauwgraslanden	0	2.7
	H91D0	*Hoogveenbossen	0	1.61
Totaal Provincie Groningen			12	
Provincie Limburg	H9160B	Eiken-haagbeukenbossen; heuvelland	766	8.48

(continued)

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	621	6.87
	H4030	Droge heiden	582	6.44
	H9110	Veldbies-beukenbossen	367	4.06
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	263	2.91
Totaal Provincie Limburg			9039	
Provincie Noord-Brabant	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	2042	19.2
	H4030	Droge heiden	1245	11.7
	H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	387	3.63
	H2310	Stuifzandheiden met struikhei	372	3.5
	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	331	3.11
Totaal Provincie Noord-Brabant			10637	
Provincie Noord-Holland	H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	2676	16.71
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	2354	14.7
	H2160	Duindoornstruwelen	2115	13.2
	H2180A	Duinbossen; droog	2014	12.58
	H2120	Witte duinen	988	6.17
Totaal Provincie Noord-Holland			16012	
Provincie Overijssel	H4030	Droge heiden	1562	17.7
	H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	1431	16.21
	H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	695	7.88
	H91D0	*Hoogveenbossen	639	7.24
	H9120	Beuken-eikenbossen met hult	208	2.36
Totaal Provincie Overijssel			8823	
Provincie Utrecht	H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	55	24.33
	H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	35	15.33
	H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; glanshaver	22	9.92
	H3140lv	Kranswierwateren; laag veen	13	5.77
	H6120	*Stroomdalgraslanden	7	3.18
Totaal Provincie Utrecht			230	
Provincie Zeeland	H2160	Duindoornstruwelen	680	35.95
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	393	20.8
	H2180A	Duinbossen; droog	150	7.95
	H2180C	Duinbossen; binnenduintrand	122	6.44
	H2120	Witte duinen	96	5.11
Totaal Provincie Zeeland			1894	
Provincie Zuid-Holland	H2160	Duindoornstruwelen	1232	21.6
	H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	939	16.47
	H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	580	10.17

(continued)

voortouwnemer	habitattype	omschrijving	hectare	percentage
	H2180Ao	Duinbossen; droog	563	9.87
	H2180C	Duinbossen; binnenduinrand	494	8.66
Totaal Provincie Zuid-Holland			5705	

percentage geeft aandeel leefgebiedtype in totaal oppervlakte voortouwnemer

Bijlage 5: tabel met landelijk aantal herstelmaatregelen per habitat- of leefgebiedtype

habitattype	omschrijving	aantal
H4010A	Vochtige heiden; hogere zandgronden	246
H6410	Blauwgraslanden	244
H6230	*Heischrale graslanden	225
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen; beekbegeleidende bossen	177
H3130	Zwakgebufferde vennen	160
H4030	Droge heiden	148
H7140B	Overgangs- en trilvenen; veenmosrietlanden	126
H7120	Herstellende hoogvenen	122
H3160	Zure vennen	121
H7140A	Overgangs- en trilvenen; trilvenen	120
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	100
H2130B	*Grijze duinen; kalkarm	94
H2130A	*Grijze duinen; kalkrijk	78
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	77
H7110A	*Actieve hoogvenen; hoogveenlandschap	71
H7110B	*Actieve hoogvenen; heideveentjes	62
H7230	Kalkmoerassen	59
H7120ah	Herstellende hoogvenen; actief hoogveen	59
H2330	Zandverstuivingen	57
H5130	Jeneverbesstruwelen	55
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	55
H7210	*Galigaanmoerassen	54
H91D0	*Hoogveenbossen	54
H4010B	Vochtige heiden; laagveengebied	49
H9160A	Eiken-haagbeukenbossen; hogere zandgronden	47
H6120	*Stroomdalgraslanden	46
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; glanshaver	44
H6210	Kalkgraslanden	42
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	39
H9160B	Eiken-haagbeukenbossen; heuvelland	33
H2130C	*Grijze duinen; heischraal	31
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	29
H2180A	Duinbossen; droog	26
H6110	*Pionierbegroeiingen op rotsbodem	24
H2190B	Vochtige duinvalleien; kalkrijk	24
H2190C	Vochtige duinvalleien; ontkalkt	24
H9190	Oude eikenbossen	21
H7220	*Kalktufbronnen	20
H2140A	*Duinheiden met kraaihei; vochtig	19
H2150	*Duinheiden met struikhei	19
H2190A	Vochtige duinvalleien; open water	18
H2140B	*Duinheiden met kraaihei; droog	18
H3140	Kranswierwateren	17
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden; grote vossenstaart	10
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	9

(continued)

habitatype	omschrijving	aantal
H3140hz	Kranswierwateren; hogere zandgronden	9
H2180C	Duinbossen; binnenduinrand	9
H6430C	Ruigten en zomen; droge bosranden	9
H2120	Witte duinen	8
H6130	Zinkweiden	7
H9110	Veldbies-beukenbossen	5
H91F0	Droge hardhoutooibossen	5
Lg05	Grote-zeggenmoeras	5
H2160	Duindoornstruwelen	4
H1330B	Schorren en zilte graslanden; binnendijks	4
H6430A	Ruigten en zomen; moerasspirea	2
H1330A	Schorren en zilte graslanden; buitendijks	2
Lg13	Bos van arme zandgronden	2
H2180B	Duinbossen; vochtig	1
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten; waterranonkels	1
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen; essen-iepenbossen	1
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen; zeekraal	1
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen; zeevetmuur	1
Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	1
Lg12	Zoom, mantel en droog struweel van de duinen	1
Lg14	Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	1

Bijlage 6a: maatregelen waarbij tijdigheid onderdruk staat

BO	nr	gebied	maatregel	type	onder druk	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Friesland	4	Duinen Terschelling	1375 plaggen of chopperen (H2130B, H2140A, H2140B, H2150)	aanvullend beheer	50	Op Terschelling is de exoot watercrassula die de duinvalleien bedreigt. Er is besloten om de natte gebieden in de directe omgeving van de watercrassula niet te plaggen, gezien het risico dat de geplagde duinvalleien dan ook besmet worden met watercra	NA	De watercrassula wordt bestreden. Op het moment dat het er op lijkt dat deze is verwijderd, kan gestart worden met het plaggen van de naastgelegen gebieden.
Provincie Friesland	4	Duinen Terschelling	1940 plaggen (H6230, H6410)	aanvullend beheer	50	Op Terschelling is de exoot watercrassula die de duinvalleien bedreigt. Er is besloten om de natte gebieden in de directe omgeving van de watercrassula niet te plaggen, gezien het risico dat de geplagde duinvalleien dan ook besmet worden met watercra	NA	De watercrassula wordt bestreden. Op het moment dat de watercrassula is bestreden kunnen de gebieden die in de buurt van de watercrassula liggen worden geplagd.
Provincie Friesland	5	Duinen Ameland	0685 stuifkuilen maken (H2130B)	Eenvoudige inrichting	50	Er is nog overleg met de grondeigenaar waar deze maatregel uitgevoerd moet gaan worden.		Er vindt overleg plaats.
Provincie Overijssel	34	Weerribben	{"2219 M03 Graven nieuwe petgaten (H3140)","2841 M03 Graven nieuwe petgaten (H3150)","2002 M03 Graven nieuwe petgaten (H7210)","0236 M03 Graven nieuwe petgaten (H4010B, H7140A, H7140B)"}	Eenvoudige inrichting	90	Opgave is erg kostbaar en door oppervlakte i.c.m. kwetsbaarheid gebied lastig om uit te voeren.		Er zijn een pilot en een innovatietraject gestart (samen met Weerribben M3) om te kijken hoe uitvoering van de maatregel haalbaar is.
Provincie Overijssel	35	De Wieden	{"2587 M03 Graven nieuwe petgaten (H7140A, H7140B)","0577 M03 Graven nieuwe petgaten (H4010B, H7210)","0251 M03 Graven nieuwe petgaten (H3140)","2028 M03 Graven nieuwe petgaten (H3150)"}	Eenvoudige inrichting	90	Opgave is erg kostbaar en door oppervlakte i.c.m. kwetsbaarheid gebied lastig om uit te voeren.		Er zijn een pilot en een innovatietraject gestart (samen met Weerribben M3) om te kijken hoe uitvoering van de maatregel haalbaar is.
Provincie Overijssel	36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	0190 M19 eenmalig inbreng van kenmerkende plantensoorten (herintroductie) (voor H6510B alleen als geen zaadverspreiding via overstroming kan plaatsvinden). Eventueel herhalen (H6510B)	aanvullend beheer	100	Discussie over concreet beheer nog niet afgerond.	NA	Besluit nemen over doelmatig en betaalbaar beheer en z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	0147 M14 Eenmaal per jaar maaien en afvoeren laat in groeiseizoen (H6410)	Doorlopend aanvullend beheer	100	on hold ivm herijking	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	{"2504 M30 bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes (Boswachterij Ommen) (H7120)","2284 M30 bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes (Boswachterij Ommen) (H7110B)","0721 M30 bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes (Boswachterij Ommen) (H3160)"}	aanvullend beheer	100	Discussie over concreet beheer nog niet afgerond.	NA	Besluit nemen over doelmatig en betaalbaar beheer en z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	{"0041 M24 Zomerbeweidning gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen (Vechtdal) (H6230)","0070 M24 Zomerbeweidning gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen (Vechtdal) (H6120)"}	Doorlopend aanvullend beheer	100	on hold ivm herijking	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	0532 M37 hooilandbeheer eventueel met nabeweidning (H6120)	Doorlopend aanvullend beheer	100	on hold ivm herijking	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	2633 M26 Laat in groeiseizoen maaien en afvoeren van voorkomens en potentiële voorkomens van habitattypen H6230, H7140A (indien niet beweid; Vechtdal) (H7140A)	Doorlopend aanvullend beheer	100	maatregel vervallen voor gronden SBB	NA	nvt
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	0757 M38 Dempn lokale sloot in Eerderveld (Boswachterij Ommen) (H4010A, H7150)	Eenvoudige inrichting	100	Discussie over concrete inrichting nog niet afgerond		Besluit nemen over inrichting die doelmatig en betaalbaar is
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	1584 M44 Realiseren 6 ha vochtige heide (Junnerveld) (H4010A, H7150)	Eenvoudige inrichting	100	Discussie over concrete inrichting nog niet afgerond		Besluit nemen over inrichting die doelmatig en betaalbaar is
Provincie Overijssel	39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	{"2014 M43 Tegengaan intensieve betreding (indien knelpunt voor habitatype) (H2330)","0188 M43 Tegengaan intensieve betreding (indien knelpunt voor habitatype) (H2310)"}	Eenvoudige inrichting	100	Discussie over concrete inrichting nog niet afgerond		Besluit nemen over inrichting die doelmatig en betaalbaar is
Provincie Overijssel	40	Engbertsdijksvenen	1040 begrazing (H7120ah)	Doorlopend aanvullend beheer	100	doorgeschoven 2de planperiode	NA	nvt
Provincie Overijssel	40	Engbertsdijksvenen	0110 aanleg dammen en compartimenten (H7110A, H7120ah)	Eenvoudige inrichting	50	laat begonnen ivm gunning provincie,		nvt
Provincie Overijssel	40	Engbertsdijksvenen	0346 onderhoud hydrologische inrichting (H7110A, H7120ah)	Eenvoudige inrichting	50	laat begonnen ivm gunning provincie,		nvt
Provincie Overijssel	42	Sallandse Heuvelrug	2853 Begrazing met runderen (H4030)	Doorlopend aanvullend beheer	100	Maatregel vervallen	NA	nvt

(continued)

BO	nr	gebied	maatregel	type	onder druk	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Overijssel	42	Sallandse Heuvelrug	{"1894 Herstel waterhuishouding, bekalken en onderzoeksmaatregel strooisel afvoer (strooisel afvoer is geen herstelmaatregel maar is hier een alternatief voor plaggen), de maatregel heeft zeker geen negatief effect op het habitattype, aanmelden voor erkening (H4010A)","2208 plaggen, chopperen en bekalken (H4030)"}	Eenvoudige inrichting	80	Discussie over concrete inrichting nog niet afgerond		Besluit nemen over inrichting die doelmatig en betaalbaar is
Provincie Overijssel	43	Wierdense Veld	9005 Is bundeling van (1689,0200,0028,1027,2646,1339,0989,1134,1681,0670,0969)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen is later op gang gekomen a.g.v. laat aanwijzen van het N2000 gebied.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.
Provincie Overijssel	44	Borkeld	1324 4c Extensieve begrazing met runderen (H2310, H4030, H5130)	Doorlopend aanvullend beheer	100	doorgeschoven 2de planperiode	NA	nvt
Provincie Overijssel	44	Borkeld	2859 2a Plaggen/afgraven restveen Elsenerveen (H3160)	Eenvoudige inrichting	20	Wijze afvoer materiaal onzeker, laat begonnen ivm gunning provincie, druk op de markt is de tijd nodig		geen oplossing mogelijk, duurt gewoon langer
Provincie Overijssel	44	Borkeld	2860 2a Baggeren plas (H3160)	Eenvoudige inrichting	20	Wijze afvoer materiaal onzeker, laat begonnen ivm gunning provincie, druk op de markt is de tijd nodig		geen oplossing mogelijk, duurt gewoon langer
Provincie Overijssel	44	Borkeld	2861 2a Dempen sloten Elsenerveen + ontgraven infiltratiebekken (H3160)	Eenvoudige inrichting	20	Wijze afvoer materiaal onzeker, laat begonnen ivm gunning provincie, druk op de markt is de tijd nodig		geen oplossing mogelijk, duurt gewoon langer
Provincie Overijssel	44	Borkeld	2862 2a Plaggen heide rondom Elsenerveen (H4010A)	Eenvoudige inrichting	20	Wijze afvoer materiaal onzeker, laat begonnen ivm gunning provincie, druk op de markt is de tijd nodig		geen oplossing mogelijk, duurt gewoon langer
Provincie Overijssel	45	Springendal & Dal van de Mosbeek	{"1511 M054 inbreng diaspora van plantensoorten door uitstrooien maaisel uit goed ontwikkelde terreinen en inbreng van specifieke soorten (herintroductie) (H7230)","1123 M054 inbreng diaspora van plantensoorten door uitstrooien maaisel uit goed ontwikkelde terreinen en inbreng van specifieke soorten (herintroductie) (H6230)","0449 M054 inbreng diaspora van plantensoorten door uitstrooien maaisel uit goed ontwikkelde terreinen en inbreng van specifieke soorten (herintroductie) (H7140A)","2658 M054 inbreng diaspora van plantensoorten door uitstrooien maaisel uit goed ontwikkelde terreinen en inbreng van specifieke soorten (herintroductie) (H6410)"}	Eenvoudige inrichting	100	maatregel blijkt niet duidelijk belegd		in gesprek om maatregel te beleggen en z.s.m. uit te voeren
Provincie Overijssel	45	Springendal & Dal van de Mosbeek	{"2729 M002 Stoppen bemesting in verpachte percelen ten noorden van Springendalse beek (herstel waterhuishouding; waterkwaliteit) (H5130, H7140A)","0718 M002 Stoppen bemesting in verpachte percelen ten noorden van Springendalse beek (herstel waterhuishouding; waterkwaliteit) (H6230, H6410)","0100 M002 Stoppen bemesting in verpachte percelen ten noorden van Springendalse beek (herstel waterhuishouding; waterkwaliteit) (H91E0C)"}	Eenvoudige inrichting	15	ontpachten perceel		Ontpachten perceel door grondzaken Prv
Provincie Overijssel	46	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	9007 Is bundeling van (0239,2053,2866,0776,0276,1156,2438,0063,0686,0527,1015,1042,1074,1366,0065,0945,0696,0009)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.
Provincie Overijssel	47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	2140 zeer kleinschalig plaggen bestaande blauwgraslanden na herstel hydrologie (H6410)	aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond. Uitvoering afhankelijk van meewerking particuliere eigenaren tbv herstel hydrologie	NA	Snelle gunning. gebiedsproces
Provincie Overijssel	47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	9008 Is bundeling van (1396,2661,1932,0421,1102,1718)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.
Provincie Overijssel	47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	1521 hervatten hooilandbeheer in niet gemaaide locaties met ruige, vochtige tot natte vegetatie; 20 % per jaar grote zeggenvegetatie niet maaien (H6410)	Doorlopend aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	2642 laat in het groeiseizoen hooien; 20% vegetatie laten over staan ivm fauna (H6410)	Doorlopend aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	1876 dempen interne ontwatering binnen het agelerbroek (H3130, H6410, H91E0C)	Eenvoudige inrichting	100	Planuitwerking nog niet afgerond. Uitvoering afhankelijk van meewerken particulieren		Snelle gunning in zomer 2019. gebiedsproces
Provincie Overijssel	48	Lemselermaten	2353 M15 lokaal plaggen (H7150)	aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond. Uitvoering afhankelijk van meewerken particulieren tbv herstel hydrologie	NA	Snelle gunning. gebiedsproces
Provincie Overijssel	48	Lemselermaten	9009 Is bundeling van (1234,0761,1966,1485,0740,1696,1037,1126,0012,2370,1397,23	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

(continued)

BO	nr	gebied	maatregel	type	onder druk	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Overijssel	48	Lemselermaten	{"2769 M12 hooilandbeheer (H6230)","0962 M12 hooilandbeheer (H6410)","0303 M12 hooilandbeheer (H7230)"}	Doorlopend aanvullend beheer	70	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	48	Lemselermaten	0222 M09 Ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos (H7230)	Eenvoudige inrichting	100	Planuitwerking nog niet afgerond. Uitvoering afhankelijk van meewerken particulieren		Snelle gunning in zomer 2019. gebiedsproces
Provincie Overijssel	48	Lemselermaten	2287 M03 verwijderen ontwatering (sloten en buis drainage) en inrichten verworven EHS perceel binnen Natura 2000 gebied (H4010A, H6230, H6410, H7150, H7230, H91E0C)	Eenvoudige inrichting	100	Planuitwerking nog niet afgerond. Uitvoering afhankelijk van meewerken particulieren		Snelle gunning in zomer 2019. gebiedsproces
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	0337 M22 Eenmalig kleinschalig plaggen (Stroothuizen eo) (H6410)	aanvullend beheer	100	Het plaggen (intern) kan pas worden uitgevoerd als de voedingsstoffenhuishouding in de omgeving (externen) op orde is. Bij eerder plaggen treedt gelijk weer vergrassing op.	NA	Externe maatregelen z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	{"0513 M19 periodiek plaggen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H4010A)","2810 M19 periodiek plaggen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H6230)","1869 M19 periodiek plaggen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H7150)"}	aanvullend beheer	100	Het plaggen (intern) kan pas worden uitgevoerd als de voedingsstoffenhuishouding in de omgeving (externen) op orde is. Bij eerder plaggen treedt gelijk weer vergrassing op.	NA	Externe maatregelen z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	{"2786 M20 plaggen met eventuele bekalking of chopperen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H4030)","1238 M20 plaggen met eventuele bekalking of chopperen (Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Punthuizen) (H6230)"}	aanvullend beheer	100	Het chopperen (intern) kan pas worden uitgevoerd als de voedingsstoffenhuishouding in de omgeving (externen) op orde is. Bij eerder chopperen treedt opnieuw vergrassing op.	NA	Externe maatregelen z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	9010 Is bundeling van (1148,0604,2763,0617,2675,0594,0795,1380,1969,1532,2184,1988,2559,0964,2290,2708,2106,0923,2030)	Complexe inricht-	100	Beschikbaar krijgen van grond	Vrijwel alle vervolgstappen zijn afhankelijk van-, en gekoppeld aan het succes van deze eerste stappen van stoppen met bemesting.	Omwille van de voortgang tijdig keuzes maken tussen het minnelijke traject of onteigening.
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	9011 Is bundeling van (1702,2059,0694,2595)	Complexe inricht- ingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen is later op gang gekomen a.g.v. laat aanwijzen van het N2000 gebied.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding. Snelle gunning in zomer 2019
Provincie Overijssel	49	Dinkelland	0628 M24 herintroductie van kenmerkende plantensoorten door inbreng van maaisel of zaad (H6120)	Eenvoudige inrichting	100	Planuitwerking nog niet afgerond		
Provincie Overijssel	50	Landgoederen Oldenzaal	{"0440 M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel. Op basis van onderzoek verder uitwerken (H91E0C)","2412 M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel. Op basis van onderzoek verder uitwerken (H9160A)","1330 M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel. Op basis van onderzoek verder uitwerken (H9120)"}	aanvullend beheer	100	Discussie over concreet beheer nog niet afgerond.	NA	Besluit nemen over doelmatig en betaalbaar beheer en z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	50	Landgoederen Oldenzaal	{"1079 M12 verbeteren bosstructuur door licht en kronendak, terugbrengen van schaduwsoorten, verwijderen van strooisel, hakhoutbeheer. Op basis van onderzoek verder uitwerken (H9120)"}	aanvullend beheer	100	Is opgenomen in onderzoekslijst van de provincie. Mocht uit dit onderzoek blijken dat M12 uitgevoerd moet worden, dan wordt dit in een separaat IP opgenomen.	NA	Benodigd onderzoek z.s.m. afronden
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	0418 M17 dunnen (H91D0)	aanvullend beheer	100	Discussie over concreet beheer nog niet afgerond.	NA	Besluit nemen over doelmatig en betaalbaar beheer en z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	{"1686 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H2310)","1284 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H4010A)","0737 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H7230)","0327 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H4030)","0338 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H5130)","1105 M14 kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (bij verzuring), gefaseerd, (frequentie afhankelijk van habitatype) (of strooisel verwijderen) (H3130)"}	aanvullend beheer	100	plaggen vochtige heide niet doen voordat hydrologie is hersteld > 2de planperiode (70%). Plaggen Jeneverbesstruweel on hold ivm herijking (30 %)	NA	Snelle gunning. gebiedsproces

(continued)

BO	nr	gebied	maatregel	type	onder druk	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	{"2455 M15 opslag verwijderen (H4030)","0965 M15 opslag verwijderen (H7110A)","2067 M15 opslag verwijderen (H2310)","1787 M15 opslag verwijderen (H7230)","1336 M15 opslag verwijderen (H4010A)","1157 M15 opslag verwijderen (H7120)","2387 M15 opslag verwijderen (H3130)","2325 M15 opslag verwijderen (H5130)"}	aanvullend beheer	100	Discussie over concreet beheer nog niet afgerond.	NA	Besluit nemen over doelmatig en betaalbaar beheer en z.s.m. uitvoeren
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	9015 Is bundeling van (2166,1472,1540,1652)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	0715 M18 periodieke drukbegrazing (H5130)	Doorlopend aanvullend beheer	60	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	{"0839 M13 maaien (jaarlijks, gefaseerd; frequentie afhankelijk van habitatype) (H2310)","1075 M13 maaien (jaarlijks, gefaseerd; frequentie afhankelijk van habitatype) (H7230)","1255 M13 maaien (jaarlijks, gefaseerd; frequentie afhankelijk van habitatype) (H3130)","2322 M13 maaien (jaarlijks, gefaseerd; frequentie afhankelijk van habitatype) (H4030)","0926 M13 maaien (jaarlijks, gefaseerd; frequentie afhankelijk van habitatype) (H4010A)"}	Doorlopend aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	{"2278 M12 begrazen (H2310)","1164 M12 begrazen (H4030)","2533 M12 begrazen (H4010A)"}	Doorlopend aanvullend beheer	100	Planuitwerking nog niet afgerond	NA	Snelle gunning
Provincie Overijssel	53	Buurserzand & Haaksbergerveen	2093 M16 schonen vennen (H3130)	Eenvoudige inrichting	100	is afhankelijk van het onderzoek naar mogelijkheden voor herstel van de hydrologie (M23)		M23 z.s.m. afronden
Provincie Overijssel	54	Witte Veen	9016 Is bundeling van (0241,0760,1089,0095,2056)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.	Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.
Provincie Noord-Brabant	129	Ulvenhoutse Bos	0480 ophogen broekloop (H9160A, H91E0C)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Beschikbaar krijgen van grond	Om het hele pakket aan hydrologisch herstel uit te voeren zijn gronden nodig die nu nog niet beschikbaar zijn. Als minnelijke verwerving niet mogelijk is, zal onteigening nodig zijn. Daarvoor worden een PIP en MER vastgesteld. Als onteigening nodig is, zullen deze percelen waarschijnlijk pas eind 2021 ingericht zijn.	De beschikbare gronden kunnen wel al eerder worden ingericht, voor juni 2021. Een groot deel van de maatregelen in bestaande natuur is al uitgevoerd.
Provincie Noord-Brabant	130	Langstraat	9017 Westelijke Langstraat gebiedsinrichtingsproject	Complexe inrichtingsprojecten	100	Beschikbaar krijgen van grond	Als alle grondverwerving minnelijk gerealiseerd kan worden kan de gehele uitvoering in juni 2021 gereed zijn. Mogelijk zal een aantal percelen onteigend moeten worden. Dan kunnen deze percelen pas in september 2021 ingericht zijn.	Om onteigening mogelijk te maken worden een PIP en MER opgesteld. Als een deel van de percelen pas in september 2021 kan worden ingericht, heeft dit geen vertragend effect op de inrichting van de rest van het gebied door passende maatregelen, bijvoorbeeld een apart peilvak voor de laatste percelen
Provincie Noord-Brabant	134	Regte Heide & Riels Laag	8005 Hydrologisch herstel: opheffen drainerende werking VSS landbouwpercelen; interne maatregelen fase 2	Complexe inrichtingsprojecten	100	Beschikbaar krijgen van grond	Mogelijk is er onteigening nodig voor een aantal percelen. Als er onteigening nodig is, naar verwachting op 1 perceel, dan kan dit perceel pas eind 2021 worden ingericht.	Het bestemmingsplan wordt aangepast door de gemeente. Het gewijzigde bestemmingsplan maakt onteigening mogelijk. Uitvoering kan dan later in 2021 plaatsvinden.
Provincie Noord-Brabant	135	Kempenland-West	8008 Hydrologisch herstel: Project de Utrecht (NNP De Utrecht, Neterselse en Mispeleindsche Heide, NNP Broekkant)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Beschikbaar krijgen van grond	Bij minnelijke verwerving kan alle uitvoering voor 1-7-2021 gereed zijn. Uitvoering in 5 van de 6 deelgebieden kan voor 1-7-2021. Wellicht is in 1 van de 6 deelgebieden wel onteigening nodig (Raamsloop). In dit deelgebied kan een groot deel van de interne maatregelen in ieder geval voor 1-7-2021 uitgevoerd worden. bij onteigening is een klein deel van de uitvoering pas in juni 2022 gereed.	Er wordt een MER opgesteld voor deelgebieden Reusel en de Utrecht. Een PIP alleen voor de Utrecht. Er worden twee aparte Projectplannen Waterwet gemaakt voor de Utrecht en de Reusel. Het grootste deel van de maatregelen kan al voor 1-7-2021 uitgevoerd worden.
Provincie Noord-Brabant	136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	8002 Hydrologische maatregelen Keersopperbeemden	Complexe inrichtingsprojecten	100	Bestuurlijke besluitvorming	Uitvoering is afhankelijk van uitvoering N69. Bij vertraging pas in oktober 2021 gereed.	Er is nu goede afstemming tussen beide projecten. Volgens huidige planning tijdige realisatie haalbaar.
Provincie Noord-Brabant	137	Strabrechtse Heide & Beuven	0010 onderzoek naar hydrologisch isoleren meerven (H3110, H3130, H4010A)	Onderzoek	100	Het is nog onduidelijk in welke vorm het onderzoek zal plaatsvinden. Wellicht is hydrologisch isoleren niet nodig als het Meerven wordt toegevoegd aan het Natuurnetwerk en de onderbemaling kan worden opgeheven.		Er wordt gewerkt aan verwerving en inrichting van het Meerven. In het gebiedsoverleg wordt besproken of en wanneer een onderzoek gestart moet worden. Aanpassen in actualisatie gebiedsanalyse
Provincie Limburg	138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	0799 H Afkoppelen oude graaf van watersysteem (H3130, H91D0)	Eenvoudige inrichting	100	Complexe eigendomsverhoudingen		Brede projectondersteuning bieden
Provincie Limburg	138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	1002 U Herstellen van voormalige vennen (H3130)	Eenvoudige inrichting	100	Complexe eigendomsverhoudingen		Brede projectondersteuning bieden

(continued)

BO	nr	gebied	maatregel	type	onder druk	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Noord-Brabant	141	Oeffelter Meent	1467 Kleinschalig vergraven (H6120)	Eenvoudige inrichting	75	oppervlakte moet worden bijgesteld		oppervlakte moet worden bijgesteld
Provincie Limburg	154	Geleenbeekdal	0079 H Opzetten waterpeil nabij habitatype (H91E0C),0651 Tb Terugdringen bemesting inzijggebieden (H91E0C),0693 A Inrichten bufferzones (H91E0C),0968 H Inrichten infiltratievoorziening (H91E0C),1161 Tb Terugdringen bemesting inzijggebieden (H7230),1714 Vw Verwerven en inrichten bufferzones (H7230),1726 A Inrichten bufferzones (H9120, H9160B),2653 H Ophogen beekbodem Hulsbergerbeek (H7230, H91E0C)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	De samenhang tussen maatregelen in het inzijggebied en effecten ervan zijn nog onvoldoende duidelijk. Tevens is de uitspraak van de Raad van State van invloed op de verdere aanpak.	Er wordt onderzoek uitgevoerd en als er meer duidelijkheid is over het al dan niet generiek toestaan van bemesting in het inzijggebied kan de aanpak van het gebied verder vorm worden gegeven.
Provincie Limburg	155	Brunssummerheide	8033 Is bundeling/splitsing van (0624,1061,1599)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	Er zijn nog onvoldoende concrete afspraken gemaakt	Er wordt onderzocht wat de invloed is van deze ene maatregel op het totaalpakket aan maatregelen.
Provincie Limburg	161	Noorbeemden & Hoogbos	0820 Tb Terugdringen bemesting in inzijggebied noorbeemden (H7220, H91E0C),1194 Tb Terugdringen bemesting in beheersgebied hoogbos (H9160B)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Inhoudelijke voorbereiding	De samenhang tussen maatregelen in het inzijggebied en effecten ervan zijn nog onvoldoende duidelijk. Tevens is de uitspraak van de Raad van State van invloed op de verdere aanpak.	Er wordt onderzoek uitgevoerd en als er meer duidelijkheid is over het al dan niet generiek toestaan van bemesting in het inzijggebied kan de aanpak van het gebied verder vorm worden gegeven.
Provincie Limburg	161	Noorbeemden & Hoogbos	0002 A Aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (invang meststoffen) (inrichten) (H9160B)	Eenvoudige inrichting	100	Betreft inzijging, aanpak is afhankelijk van nader onderzoek en uitspraak Raad van State over PAS		Onderzoek uitvoeren
Provincie Limburg	161	Noorbeemden & Hoogbos	0881 A Aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (invang meststoffen) (inrichten) (H91E0C)	Eenvoudige inrichting	100	Betreft inzijging, aanpak is afhankelijk van nader onderzoek en uitspraak Raad van State over PAS		Onderzoek uitvoeren

Bijlage 6b: maatregelen die de volgens prognose niet tijdig gereed zijn

BO	nr	gebied	maatregel	type	niet tijdig	knelpunten	toelichting	oplossingsrichting
Provincie Friesland	15	Van Oordt's Mersken	0977 inrichting Dulf/Janssenstichting (H6230vka, H6410)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Beschikbaar krijgen van grond	Op dit moment wordt geprobeerd om de gronden beschikbaar te krijgen voor realisatie van de N2000 doelstellingen. Echter dit is afhankelijk van de medewerking van de particuliere grondeigenaren en de pachters.	Er is goed overleg met de betrokken partijen. Daarnaast wordt onderzocht of op een alternatieve locatie, die wel beschikbaar is, een deel van de N2000 doelen gerealiseerd kunnen worden.
Provincie Friesland	15	Van Oordt's Mersken	2746 verdere verhoging peil zandwinplas (hydrologisch herstel) (H4010A, H6230vka, H6410)	Eenvoudige inrichting	100	Voor de uitvoering van deze maatregel is nog extra grond nodig om de dijken te verhogen. Daarnaast vindt er onderzoek plaats wat er nodig is om deze peilverhoging door te voeren. Het vinden van een geschikte onderzoekslocatie - die beoordeeld wordt door een externe expertgroep - vergt veel extra tijd. Daarna moet de eigenlijke proef nog beginnen.		Er vindt overleg plaats met de betrokken grondeigenaren en de eigenaar van de plas.
Provincie Utrecht	65	Binnenveld	1050 onderzoek naar het functioneren van en de effecten van 1 kwelput (1 ontrekkingsput en 1 infiltratieput) (H6410)	Onderzoek	100	Het vinden van een geschikte onderzoekslocatie - die beoordeeld wordt door een externe expertgroep - vergt veel extra tijd. Daarna moet de eigenlijke proef nog beginnen.		Er is overleg om de voortgang te borgen.
Provincie Utrecht	65	Binnenveld	2664 onderzoek naar het functioneren en de effecten van 1 kwelput (1 ontrekkingsput en 1 infiltratieput) (H7140A, H7140B)	Onderzoek	100	Het vinden van een geschikte onderzoekslocatie - die beoordeeld wordt door een externe expertgroep - vergt veel extra tijd. Daarna moet de eigenlijke proef nog beginnen.		Er vind overleg plaats om de voortgang te borgen
Provincie Utrecht	82	Uiterwaarden Lek	1063 2. maatregel tegen erosie De Horde (H6120)	Complexe inrichtingsprojecten	100	Bestuurlijke besluitvorming;Inhoudelijke voorbereiding	Er worden nu noodmaatregelen getroffen om de erosie te beperken. De eigenlijke uitvoering gaat wachten op de dijkverzwaring.	Er is overleg. We wachten op de dijkverzwaring, anders worden de kosten buitenproportioneel hoog.
Provincie Noord-Brabant	136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	8011 Beekherstel Tongelreep	Complexe inrichtingsprojecten	100	Bestuurlijke besluitvorming;Beschikbaar krijgen van grond	Bij minnelijke verwerving is uitvoering in het hele gebied in oktober 2021 gereed. Tbv onteigening worden PPWW incl MER en PIP in sep 2020 vastgesteld. Als er onteigening nodig is, dan is de uitvoering in het hele gebied pas in juli 2022 gereed.	Het gebied Tongelreep is gesplitst in 2 delen. Voor het noordelijk deel is geen onteigening nodig. Uitvoering is gereed in april 2021. Hier ligt 80% van de PAS-opgave 1e fase. Als er onteigening nodig is in het zuidelijk deel, kan al een deel van de maatregelen worden uitgevoerd op gronden die al zijn verworven, of eventueel met gedoogplicht met gedoogplicht Onderzoek uitvoeren
Provincie Limburg	157	Geuldal	0172 H aanpak te diepe insnijding waterlopen (H7230)	Eenvoudige inrichting	100	Aanpak is afhankelijk van lopend onderzoek		

Bijlage 7 overzicht Complexe inrichtingsprojecten 2019

In deze bijlage staat informatie en een overzicht van de planning van de complexe inrichtingsprojecten. Deze zijn gegroepeerd per bevoegd bestuursorgaan en PAS-gebied.

In tabel 1 staan de bevoegde bestuursorganen met complexe inrichtingsprojecten binnen de PAS-gebieden.

Table 1: Bevoegde bestuursorganen met complexe inrichtingsprojecten

verantwoordelijk_bestuursorgaan	aantal
Provincie Drenthe	9
Provincie Friesland	3
Provincie Gelderland	10
Provincie Limburg	20
Provincie Noord-Brabant	24
Provincie Overijssel	21
Provincie Utrecht	3

Provincie Drenthe

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Drenthe:

PAS-gebied	aantal
23 Fochteloërveen	1
25 Drentsche Aa-gebied	2
30 Dwingelderveld	1
32 Mantingerzand	4
33 Bargerveen	1

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 23 Fochteloërveen

herstelmaatregelID: 0562

herstelmaatregel:

-0562 Realisatie 7 blokken (50 procent in 1e beheerplanperiode) (H7110A, H7120ah)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

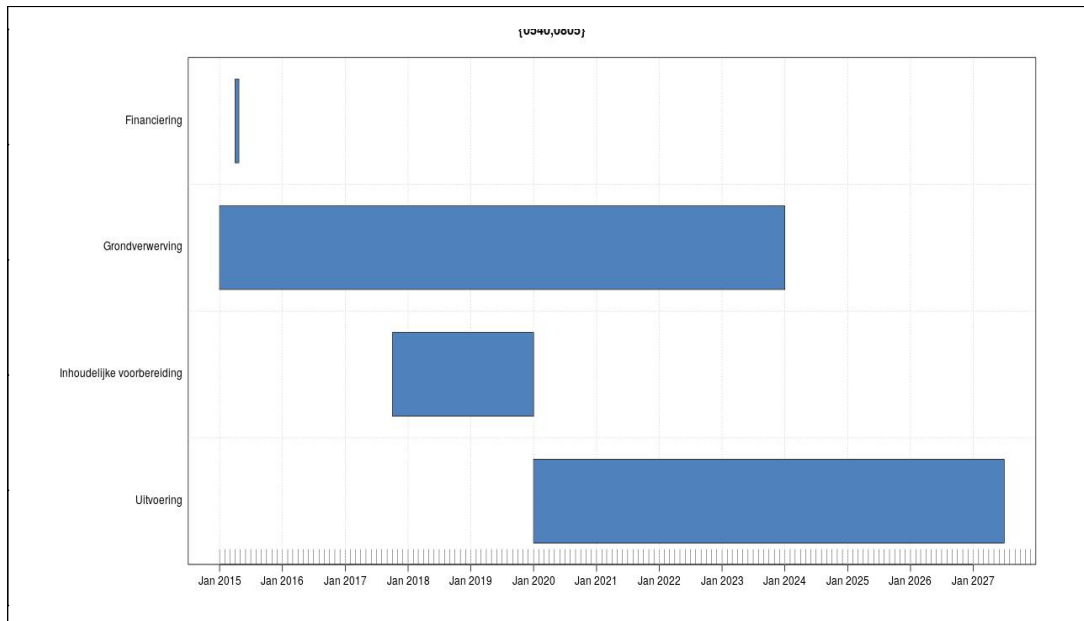
omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe**PAS-gebied:** 25 Drentsche Aa-gebied**herstelmaatregelID:** 0540, 0805**herstelmaatregel:**

-0540 sloten/greppels dempen/kleine hydrologische ingrepen (H3160, H4010A, H6230, H6410, H7140A, H91D0, H91E0C)

-0805 beekpeil verhogen bedding verondiepen (H4010A, H6230, H6410, H7140A, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

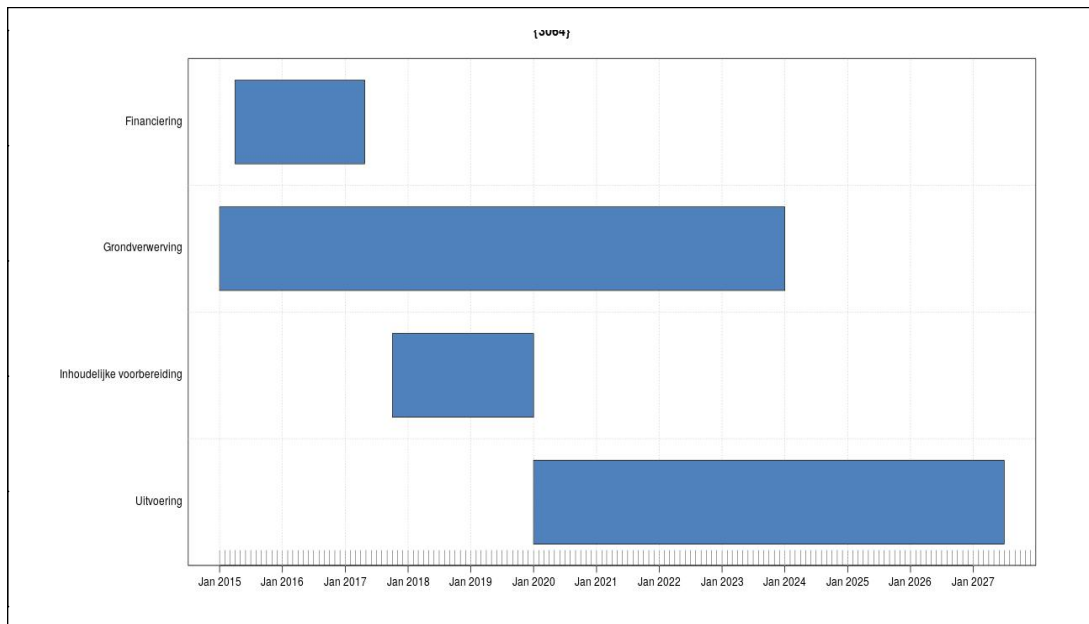
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 25 Drentsche Aa-gebied

herstelmaatregelID: 3064

herstelmaatregel:

-3064 onderleiders aanleggen sloten dempen (H3160, H4010A, H6230, H6410, H7140A, H91D0, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

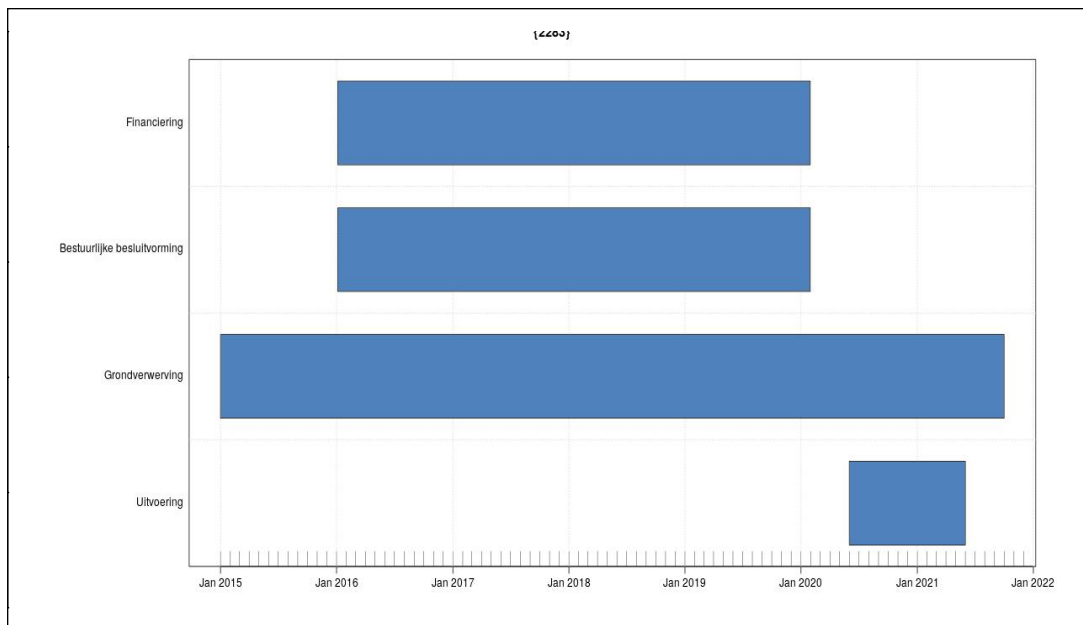
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 30 Dwingelderveld

herstelmaatregelID: 2283

herstelmaatregel:

-2283 Inrichting Spier-Moraine (H3130, H3160, H4010A, H7110B, H7120, H7150)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

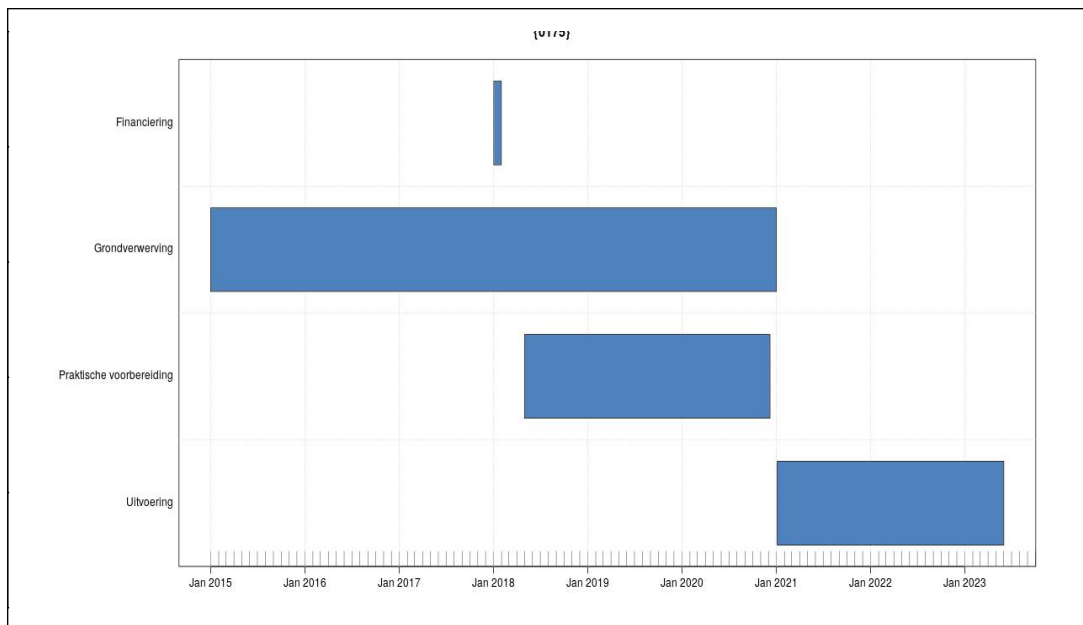
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 32 Mantingerzand

herstelmaatregelID: 0175

herstelmaatregel:

-0175 invloed ontwatering noordelijke Middenraai (H3160, H4010A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

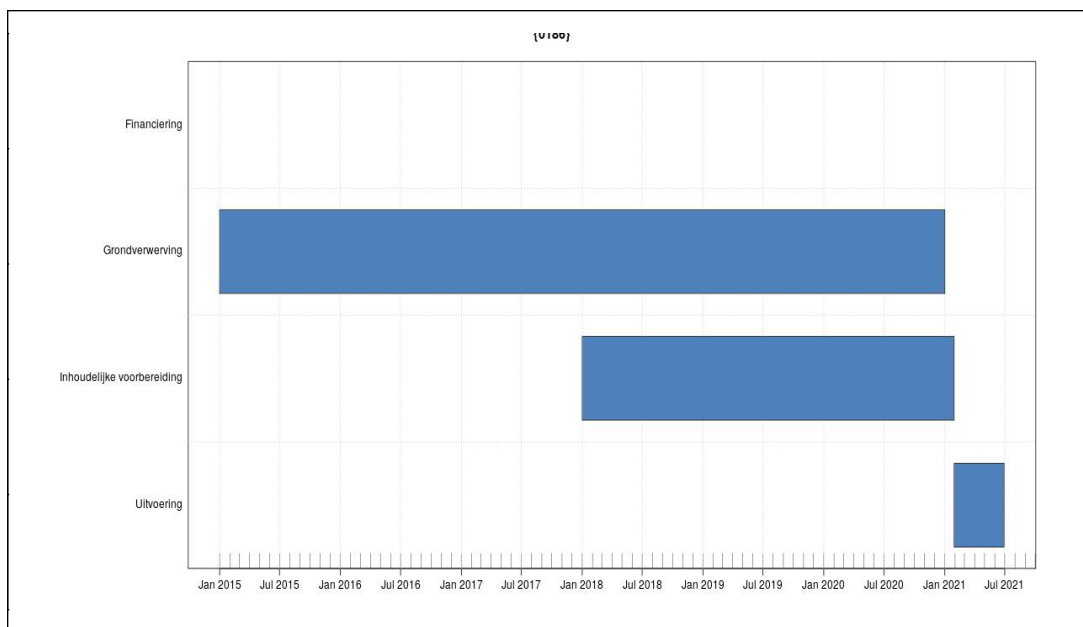
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 32 Mantingerzand

herstelmaatregelID: 0186

herstelmaatregel:

-0186 Dempen sloten en greppels (H3160, H4010A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

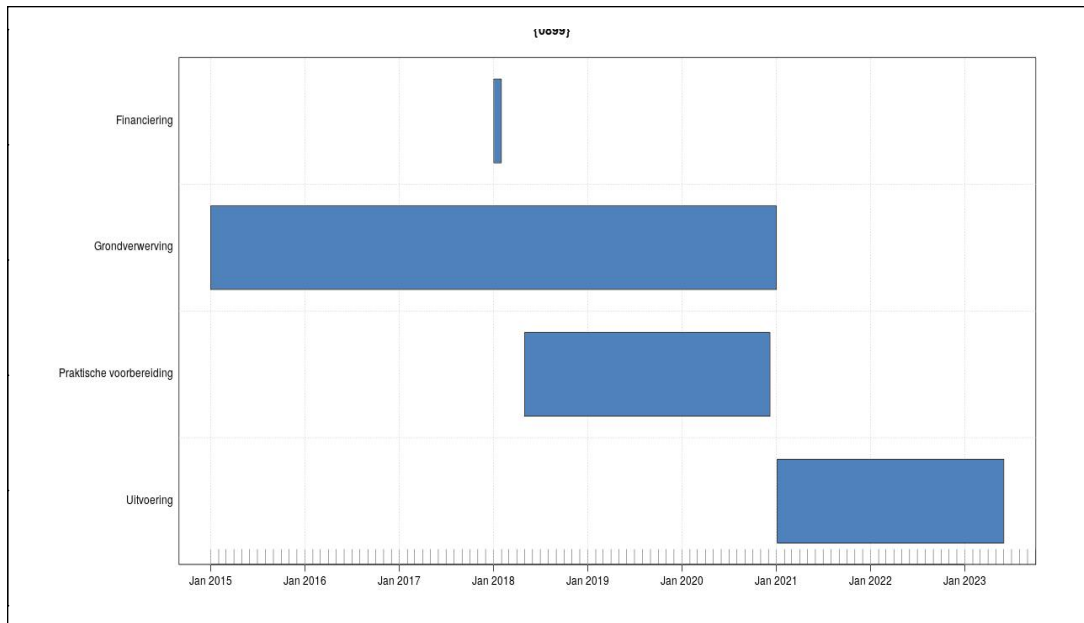
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 32 Mantingerzand

herstelmaatregelID: 0899

herstelmaatregel:

-0899 gebied Middenraai-Mantingerzand t.b.v. herstel waterhuishouding (H3160, H4010A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

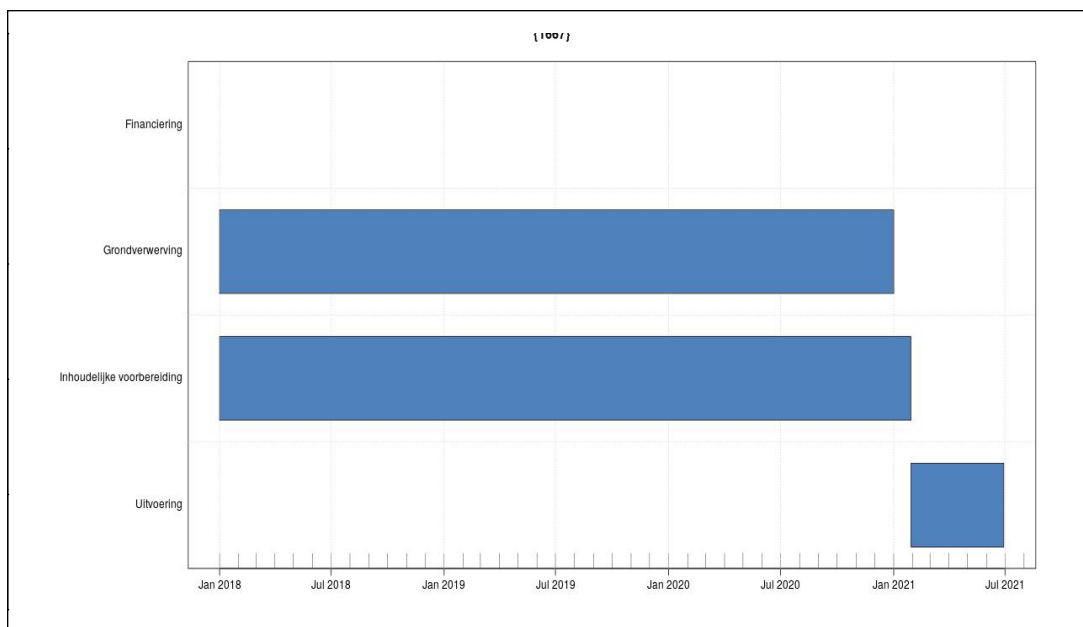
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 32 Mantingerzand

herstelmaatregelID: 1667

herstelmaatregel:

-1667 Plaatsen stuwen (H3160, H4010A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

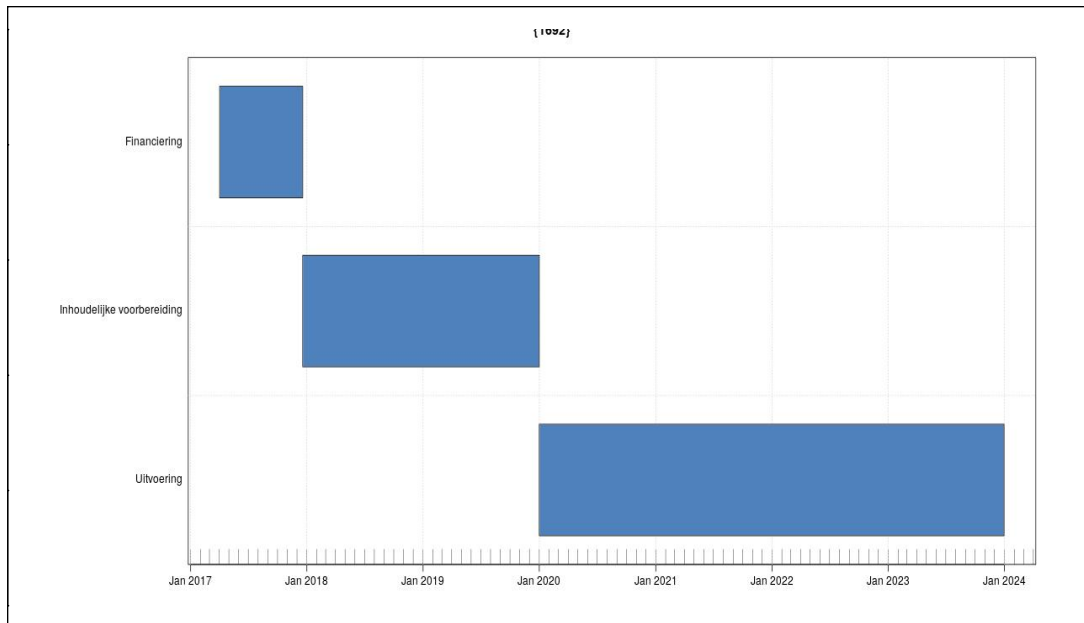
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Drenthe

PAS-gebied: 33 Bargerveen

herstelmaatregelID: 1692

herstelmaatregel:

-1692 Verwerving en inrichting bufferzones, inclusief kades (H6230vka, H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

Provincie Friesland

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Friesland:

PAS-gebied	aantal
15 Van Oordt's Mersken	1
5 Duinen Ameland	1
6 Duinen Schiermonnikoog	1

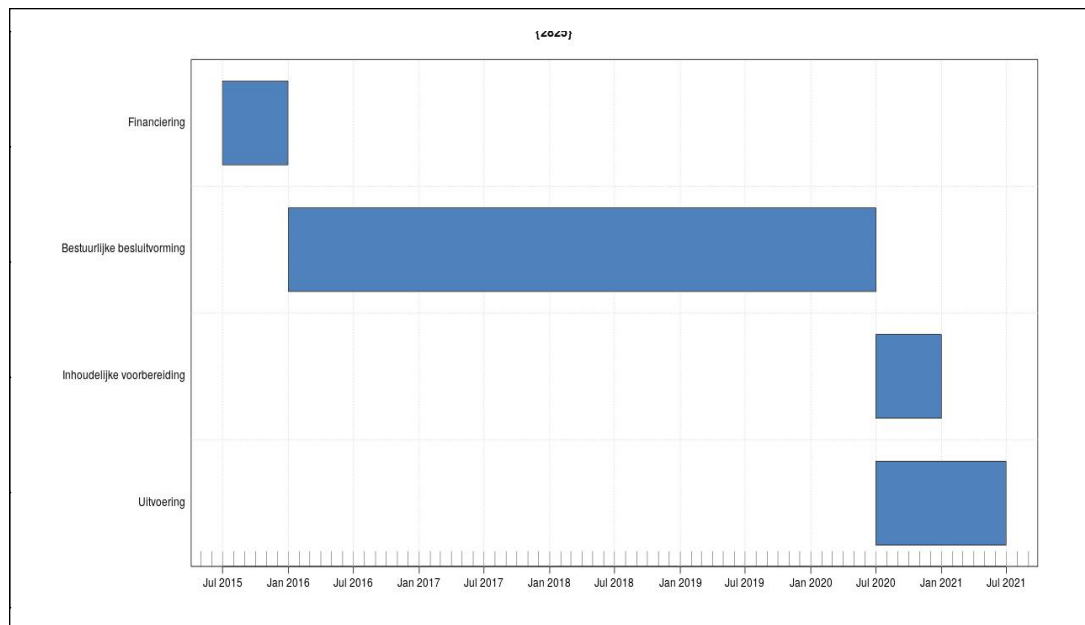
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Friesland

PAS-gebied: 15 Van Oordt's Mersken

herstelmaatregelID: 0977

herstelmaatregel:

-0977 inrichting Dulf/Janssenstichting (H6230vka, H6410)

Prognose: Maatregel wordt niet tijdig uitgevoerd.

Knelpunt: Beschikbaar krijgen van grond

omschrijving: Op dit moment wordt geprobeerd om de gronden beschikbaar te krijgen voor realisatie van de N2000 doelstellingen. Echter dit is afhankelijk van de medewerking van de particuliere grondeigenaren en de pachters.

oplossing: Er is goed overleg met de betrokken partijen. Daarnaast wordt onderzocht of op een alternatieve locatie, die wel beschikbaar is, een deel van de N2000 doelen gerealiseerd kunnen worden.

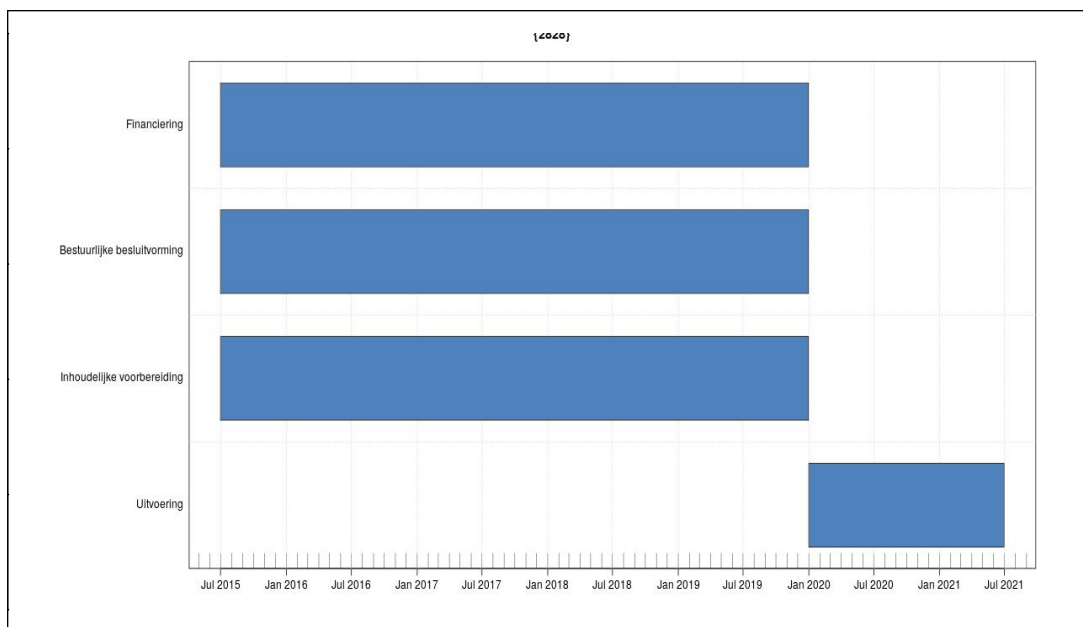
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Friesland

PAS-gebied: 5 Duinen Ameland

herstelmaatregelID: 2825

herstelmaatregel:

-2825 grondvererving bufferzones (H2130C, H2140A, H2190C, H6230)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

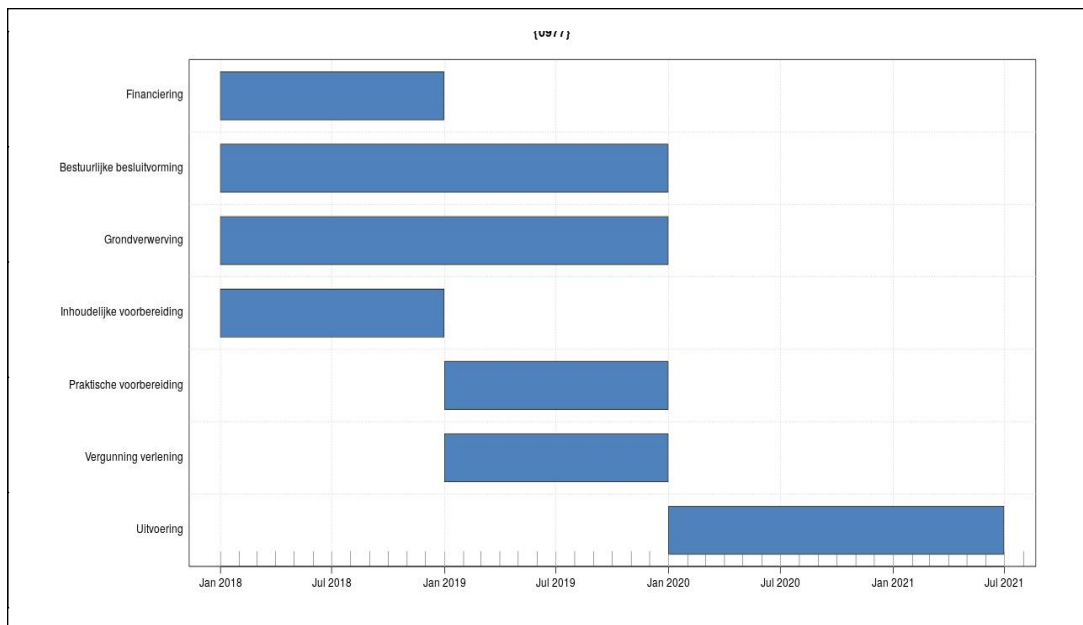
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Friesland

PAS-gebied: 6 Duinen Schiermonnikoog

herstelmaatregelID: 2828

herstelmaatregel:

-2828 Grondvererving (H2130C, H2190B, H2190C, H6410)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

Provincie Gelderland

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Gelderland:

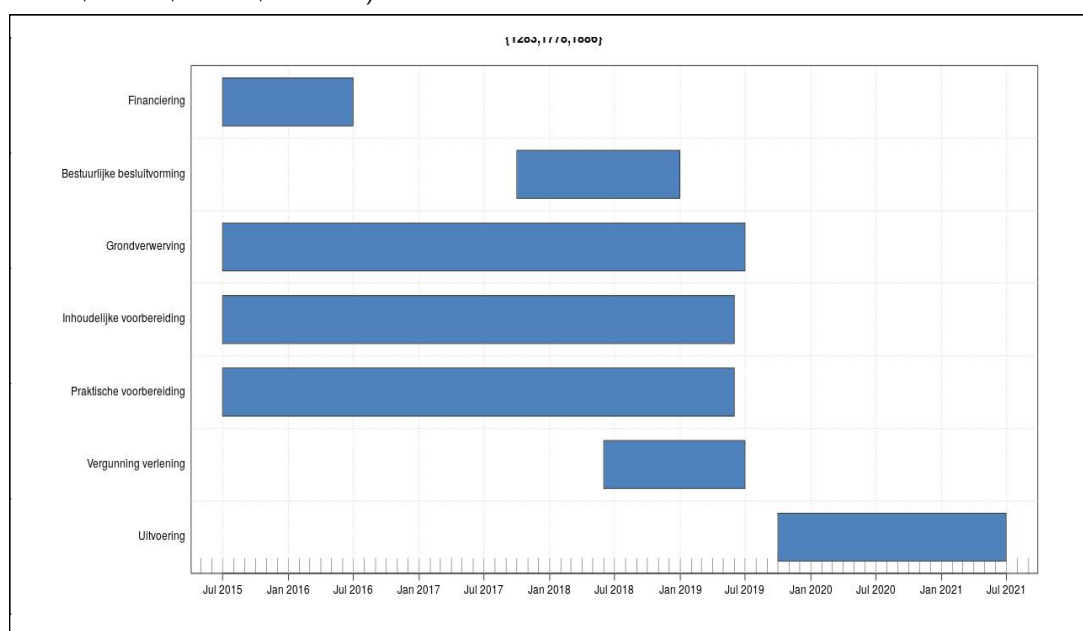
PAS-gebied	aantal
60 Stelkampsveld	1
61 Korenburgerveen	2
62 Willinks Weust	4
65 Binnenveld	1
69 De Bruuk	1
70 Lingegebied & Diefdijk-Zuid	1

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 60 Stelkampsveld**herstelmaatregelID:** 1283, 1778, 1886**herstelmaatregel:**

-1283 m5 stopzetten/sterk verminderen bemesting (omvormen intensief agrarisch gebruik naar extensieve graanakkerteelt) (H3130, H4010A, H6230vka, H6410, H7230, H91E0C)

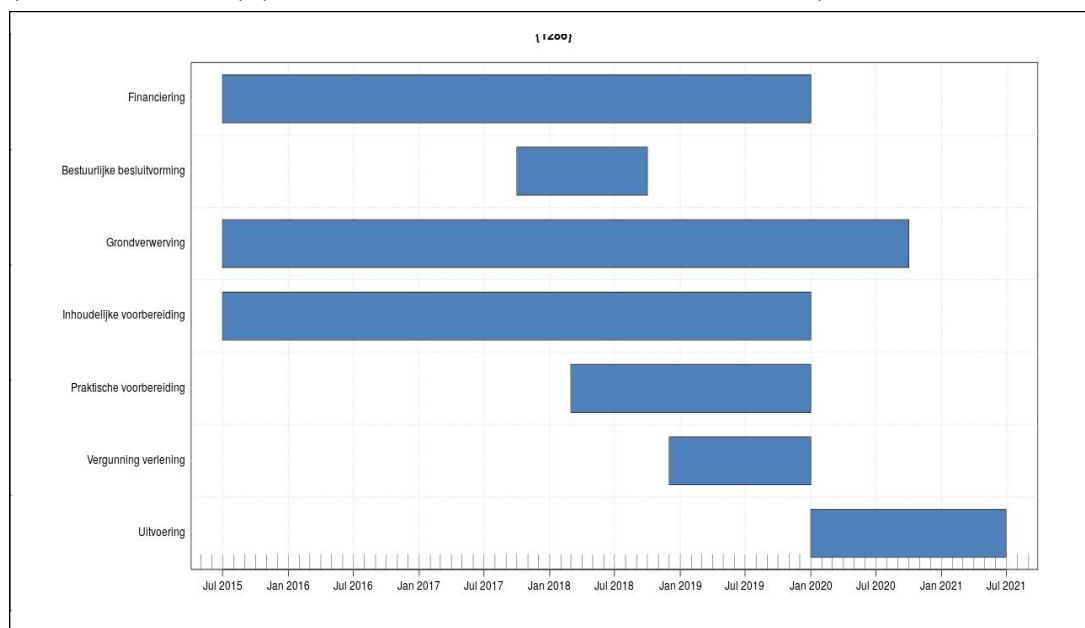
-1778 m4 omvormen bos (geheel of gedeeltelijk) naar schraalland en heide (H4010A, H4030, H6230vka, H6410, H7150)

-1886 m3 omvormen agrarische gronden en nog niet kwalificerende natuurgraslanden naar schraalland, heiden en daarnaast lokaal broekbos en venvegetaties (H3130, H4010A, H4030, H6230vka, H6410, H7150, H7230, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 61 Korenburgerveen**herstelmaatregelID:** 1286**herstelmaatregel:**

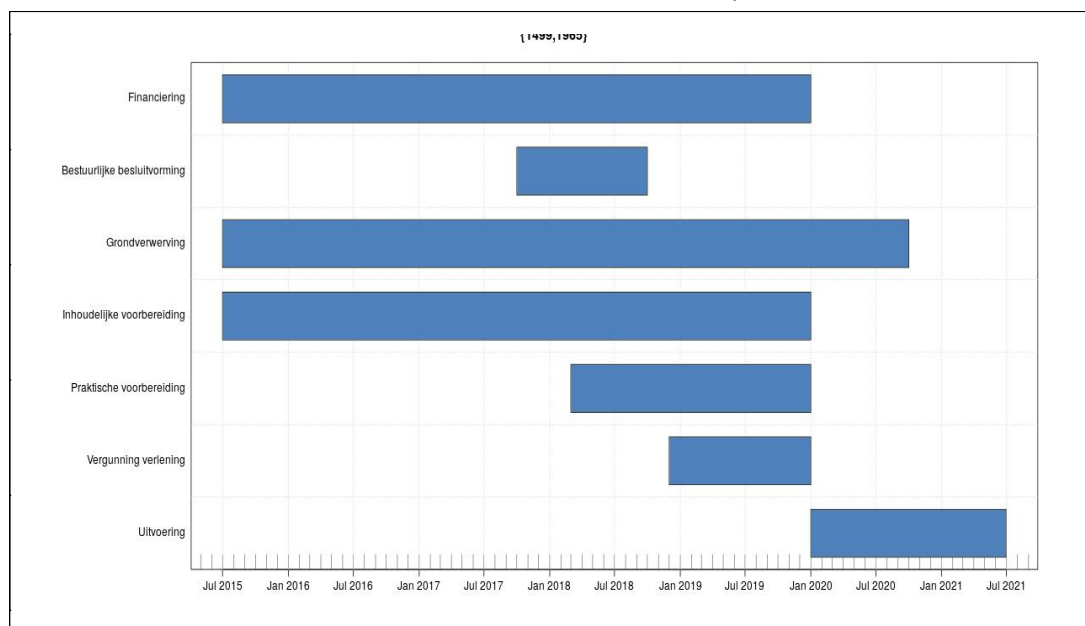
-1286 M1B1: Dempen van de Parallelsloot en inrichten percelen in lijn met GGOR scenario L8a (hydrologisch herstel) (H3130, H6230, H6410, H7140A, H7210, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 61 Korenburgerveen**herstelmaatregelID:** 1499, 1965**herstelmaatregel:**

-1499 M1A: Gedeeltelijk dempen van de Schaarsbeek inrichting percelen tussen Schaarsbeek en Parallelsloot (hydrologisch herstel) (H3130, H6230, H6410, H7140A, H7210, H91E0C)

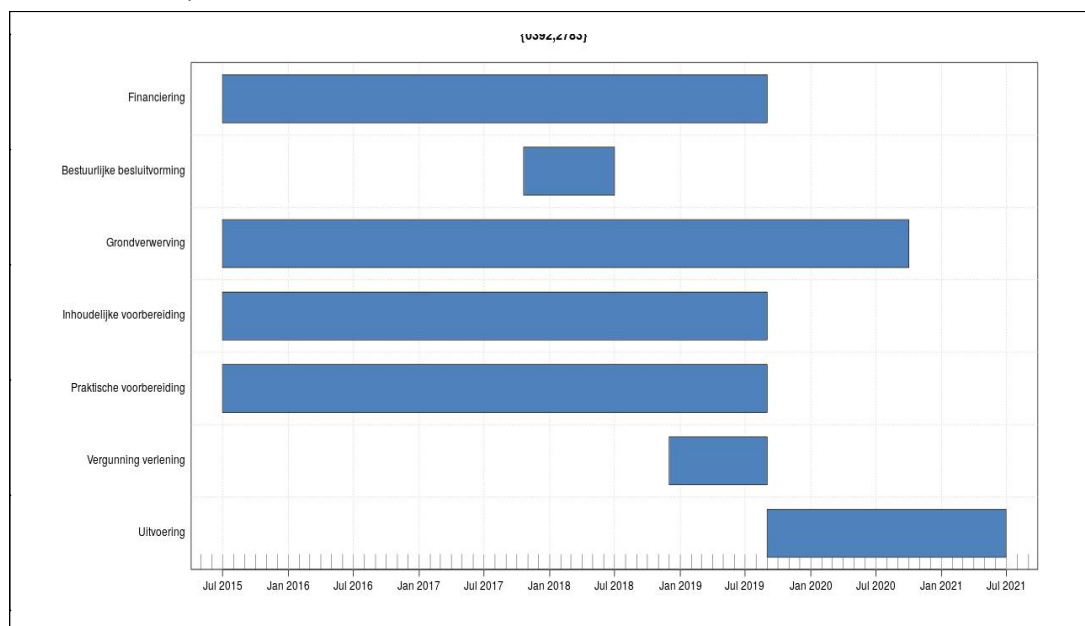
-1965 M1E: Beeindigen onderbemaling enclave Kooiveldweg-zuid (H3130, H6230, H6410, H7140A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 62 Willinks Weust**herstelmaatregelID:** 0392, 2783**herstelmaatregel:**

-0392 m1b Hydrologisch herstel: omvormen landbouwgrond naar natuur (H6230vka, H6410)

-2783 m1b Hydrologisch herstel: voorkomen, beperken, compenseren van natschade (H6230vka, H6410, H9160A)

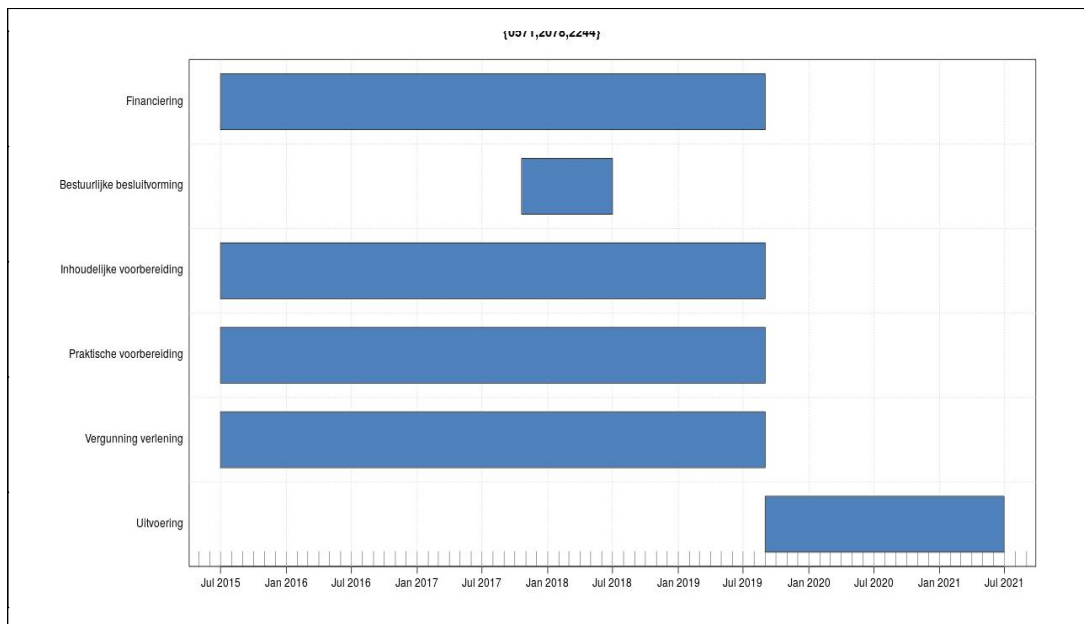
Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 62 Willinks Weust**herstelmaatregelID:** 0571, 2078, 2244**herstelmaatregel:**

-0571 m6b Afgraven landbouwgrond (H6230vka, H6410)

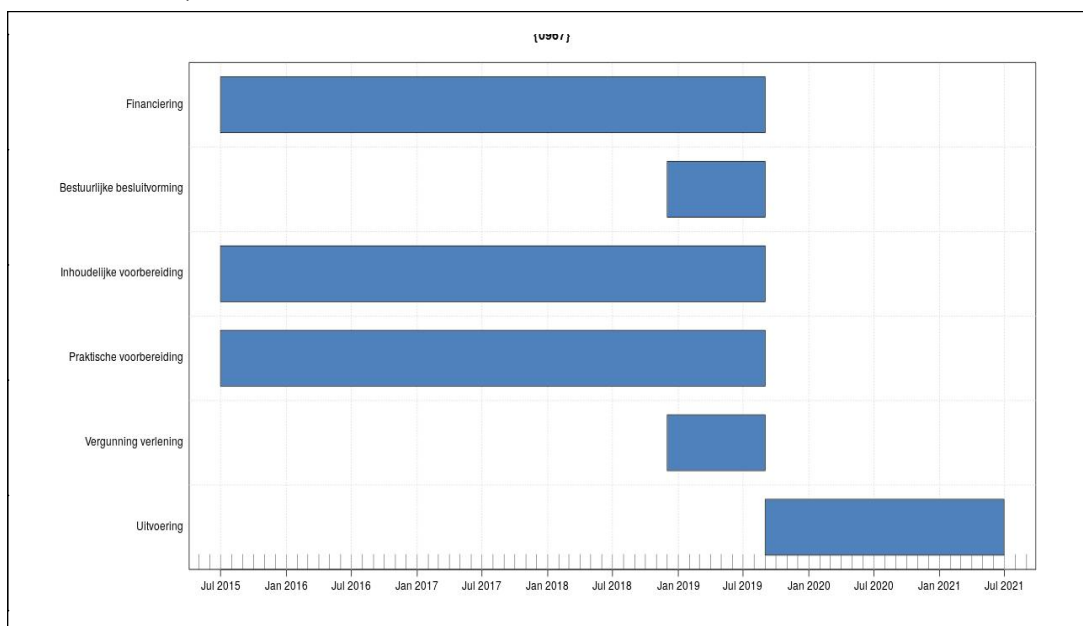
-2078 m5b Omvormen bos naar schraalland (H6230vka)

-2244 m6c Plaggen Witbolweide (H6230vka)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

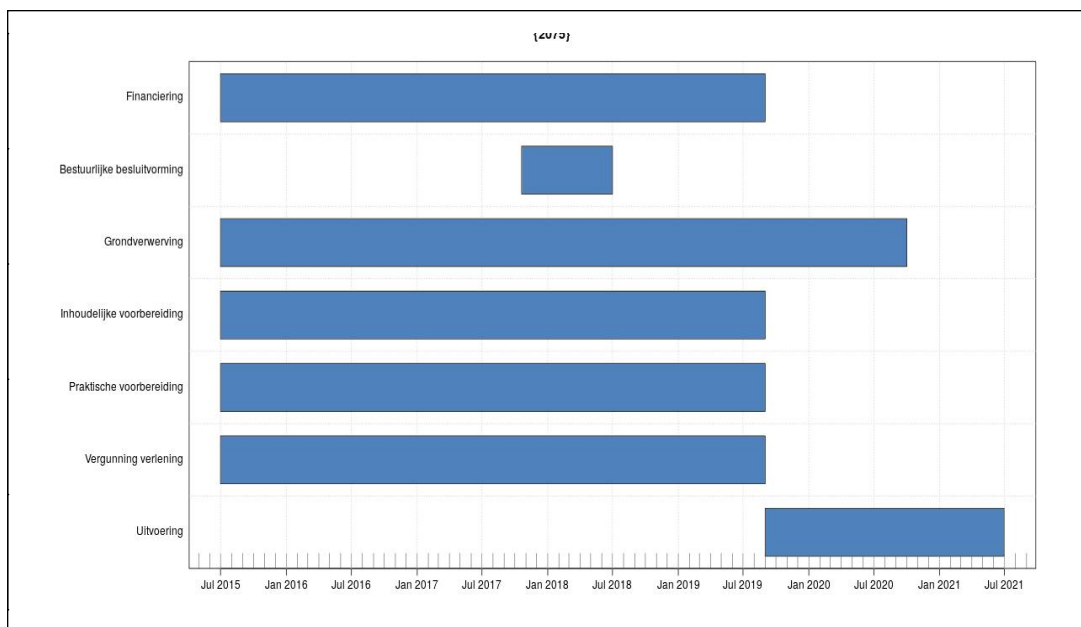
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 62 Willinks Weust**herstelmaatregelID:** 0967**herstelmaatregel:**

-0967 m1a Hydrologisch herstel door aanpassing ontwateringssysteem cf ggor-scenario 2 (H6230vka, H6410, H9160A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 62 Willinks Weust**herstelmaatregelID:** 2075**herstelmaatregel:**

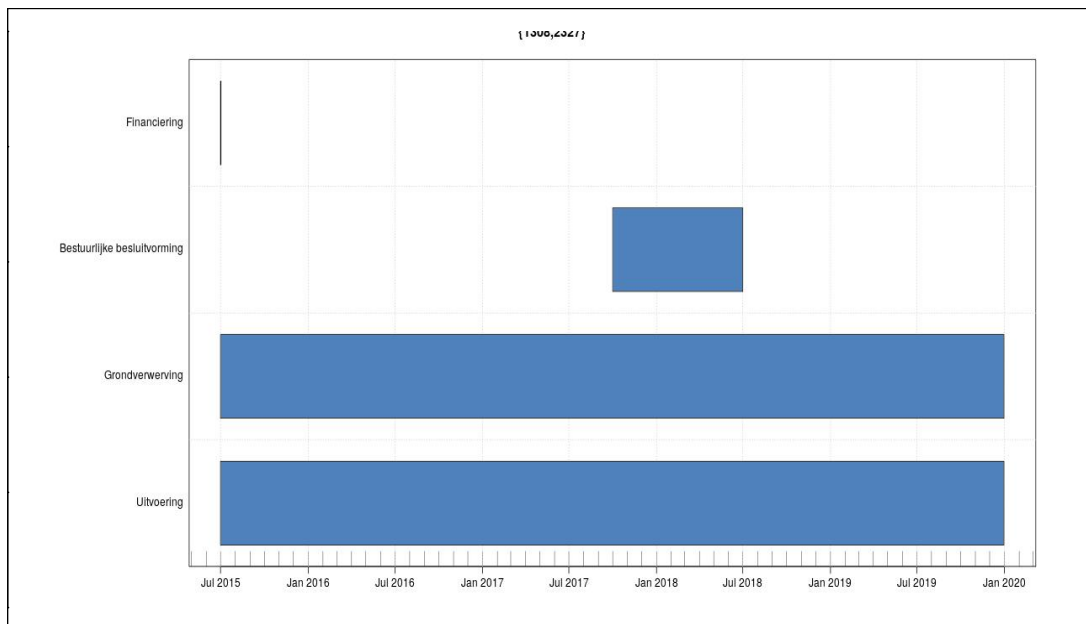
-2075 m6a Ontgronden (H6230vka, H6410)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 65 Binnenveld**herstelmaatregelID:** 1308, 2327**herstelmaatregel:**

-1308 verwerven landbouwgronden buiten N-2000 gebied (H6410)

-2327 verwerven landbouwgronden buiten N-2000 gebied (inclusief verwerving 1 bedrijf) (H7140A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland**PAS-gebied:** 69 De Bruuk**herstelmaatregelID:** 0025, 0464, 1327, 1544, 2177**herstelmaatregel:**

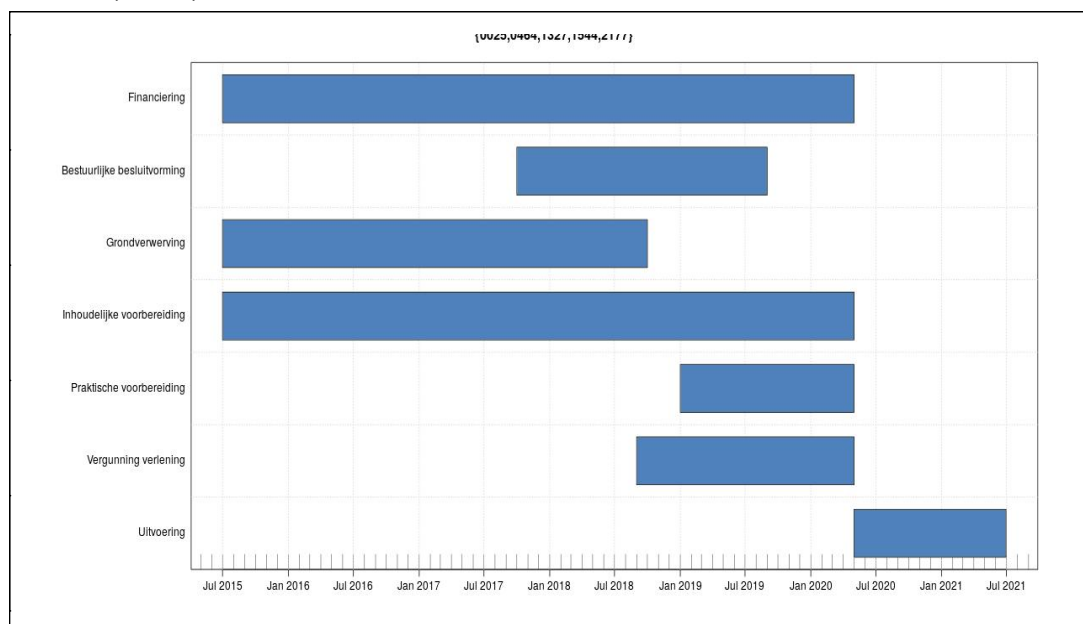
-0025 m4 peilverhoging Ashorstersloot ter hoogte van vuilstort (H6410)

-0464 m5b verondiepen, verbreden belemen Ashorstersloot (bovenstrooms) (H6410)

-1327 m3 verondiepen, verbreden belemen oostelijke leigraaf + verwijderen drainage naastliggende percelen (H6410)

-1544 m6 verondiepen, verbreden belemen Ashorstersloot bij lage horst en plakse weg + verwijderen drainage naastgelegen percelen (H6410)

-2177 m5a verondiepen, verbreden belemen Ashorstersloot + verwijderen drainage naastgelegen percelen (H6410)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

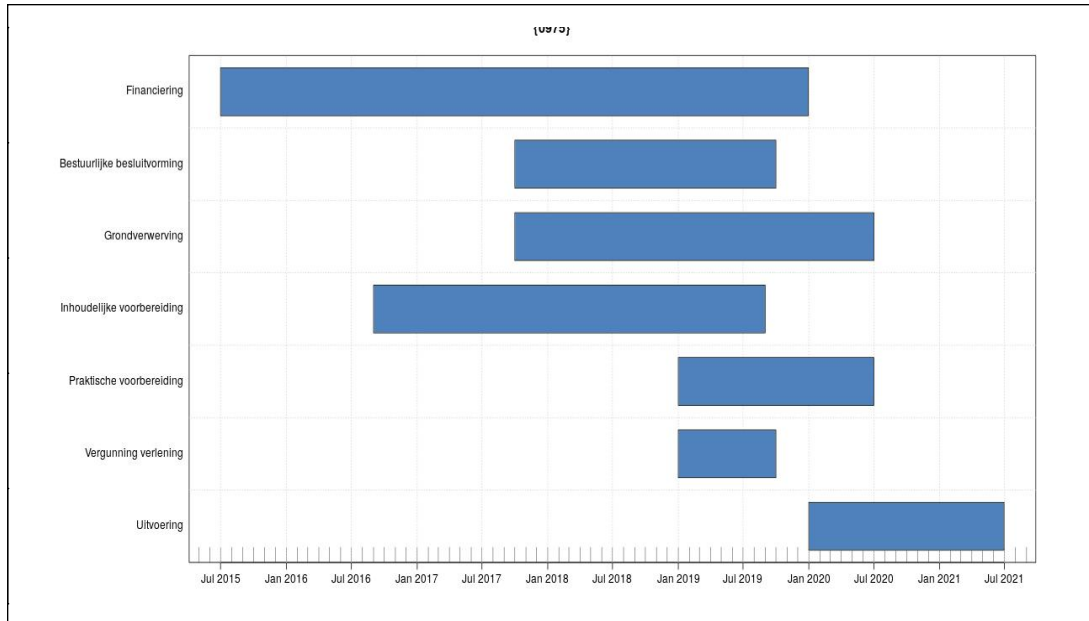
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Gelderland

PAS-gebied: 70 Lingegebied Diefdijk-Zuid

herstelmaatregelID: 0975

herstelmaatregel:

-0975 m4. opheffen verdroging: aanleg en inrichting hydrologische bufferzone (H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

Provincie Limburg

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Limburg:

PAS-gebied	aantal
138 Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	2
142 Sint Jansberg	1
146 Sarsven en De Banen	1
147 Leudal	3
148 Swalmdal	1
150 Roerdal	1
153 Bunder- en Elsloo- en Elsbos	3
154 Geleenbeekdal	1
155 Brunssummerheide	1
156 Bemelerberg & Schiepersberg	1
157 Geuldal	1
158 Kunderberg	1
159 Sint Pietersberg & Jekerdal	1
161 Noorbeemden & Hoogbos	2

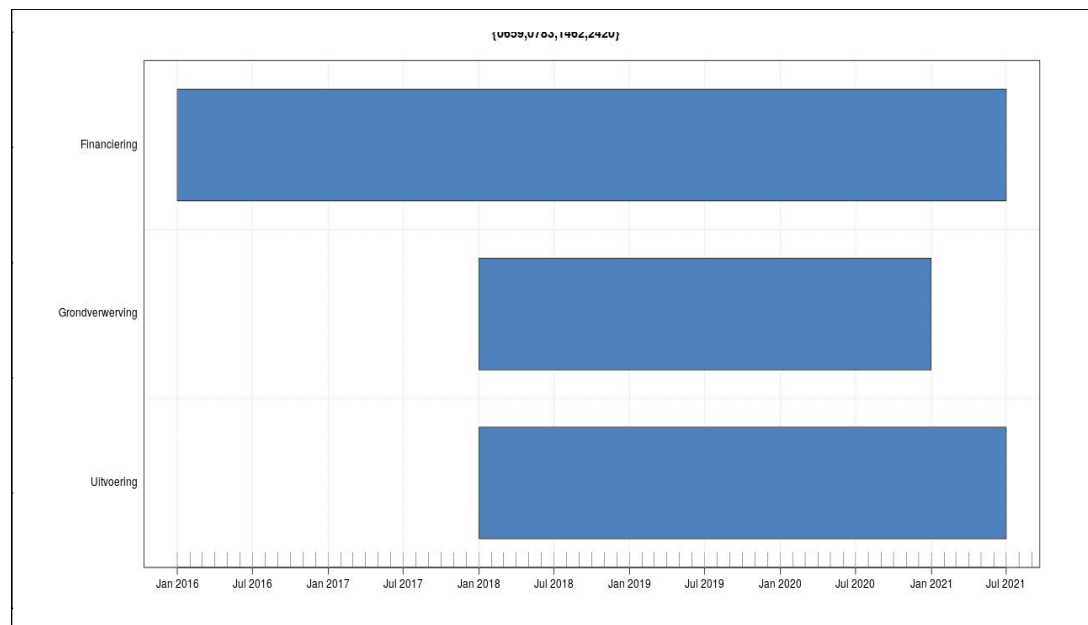
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 138 Weerter- en Budelerbergen Ringselven**herstelmaatregelID:** 0659, 0783, 1462, 2420**herstelmaatregel:**

-0659 H Geavanceerd peilbeheer rond weerterbos (H91D0)

-0783 H Herinrichten oude graaf (H91D0)

-1462 H Verhogen waterpeil; grondverwerving natschade (H3130, H91D0)

-2420 H Verhogen waterpeil door peilbeheer nabij kruispeel en de hoort (H7210)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

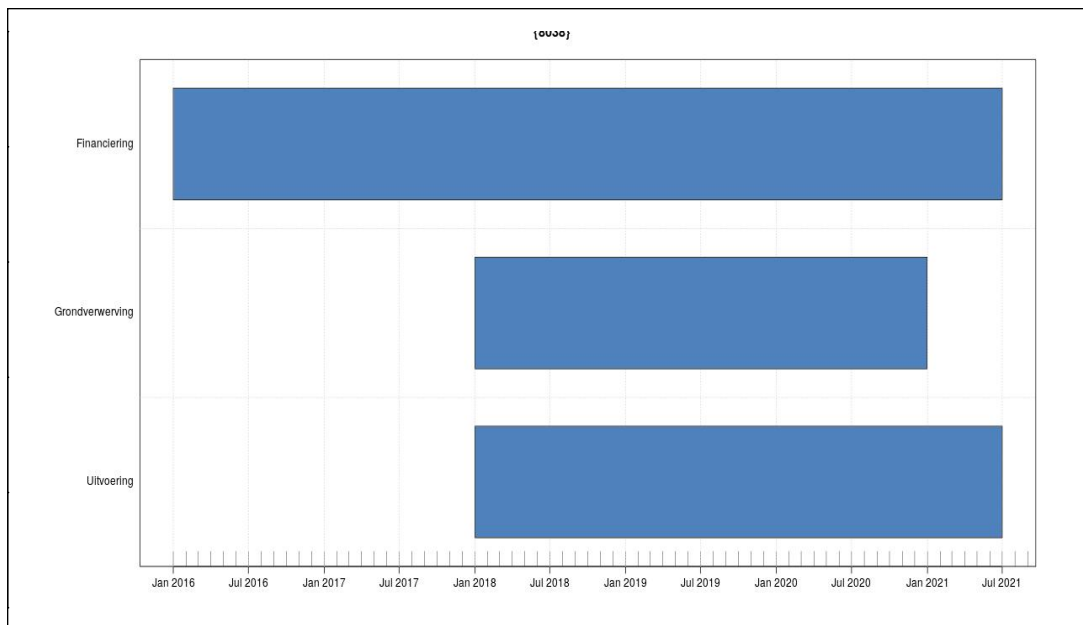
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 138 Weerter- en Budelerbergen Ringselven

herstelmaatregelID: 8038

herstelmaatregel:

-8038 Is bundeling/splitsing van (0590,1051)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

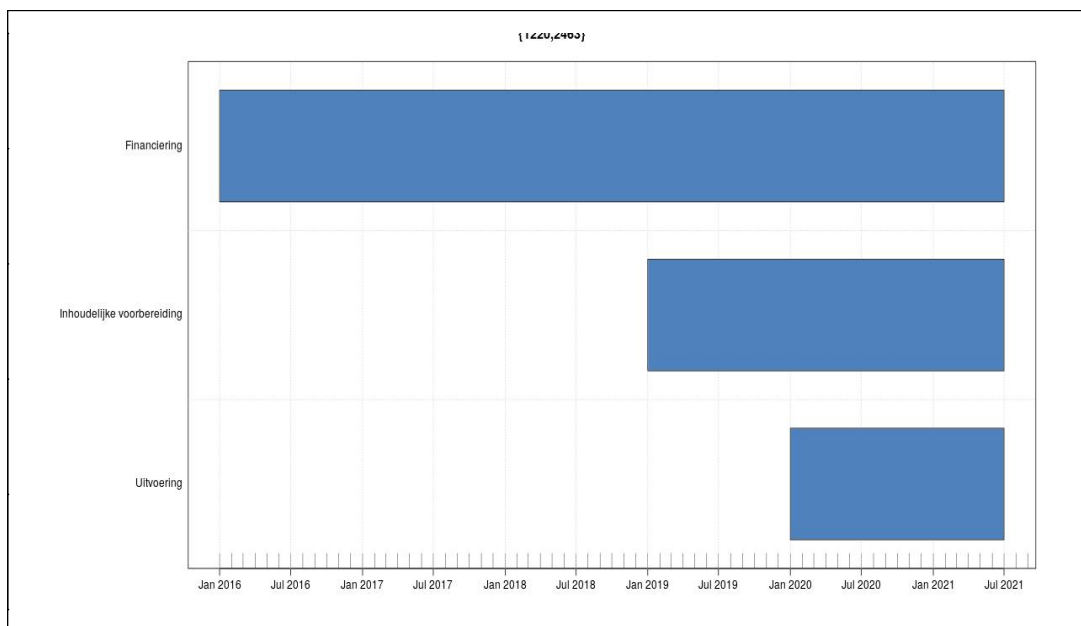
omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 142 Sint Jansberg**herstelmaatregelID:** 1220, 2463**herstelmaatregel:**

-1220 Tb Stopzetten nitraatuitspoeling (H91E0C)

-2463 Tb Terugdringen nitraatuitspoeling (H7210)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 146 Sarsven en De Banen

herstelmaatregelID: 1551

herstelmaatregel:

-1551 H Peilgestuurde drainage (H3110, H3130, H3140hz)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

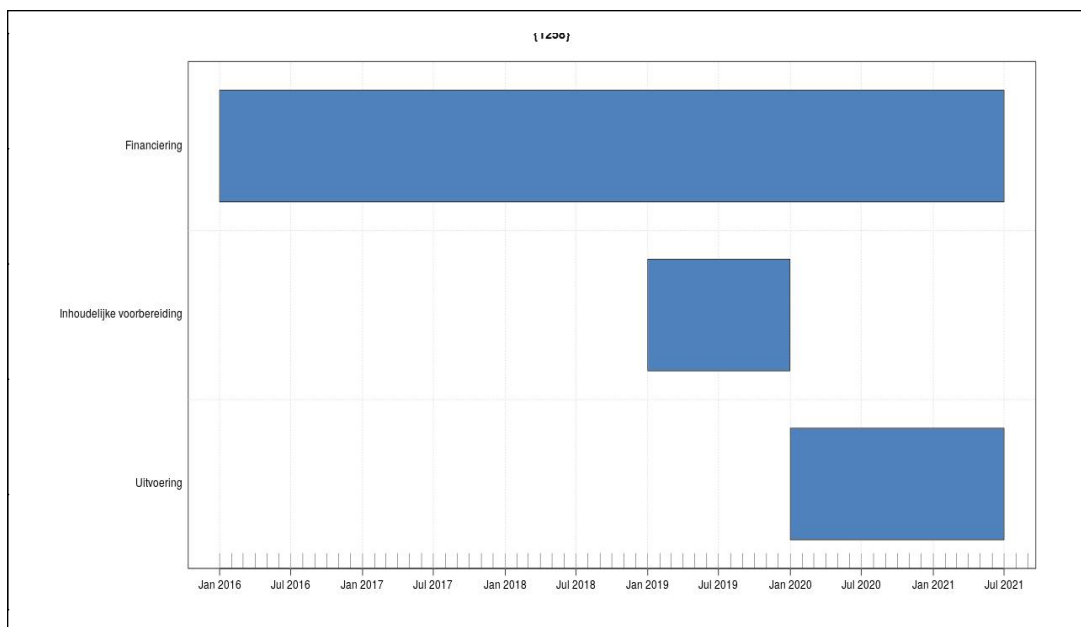
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 147 Leudal

herstelmaatregelID: 1258

herstelmaatregel:

-1258 M.147-9 Ophogen beekbodems (H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

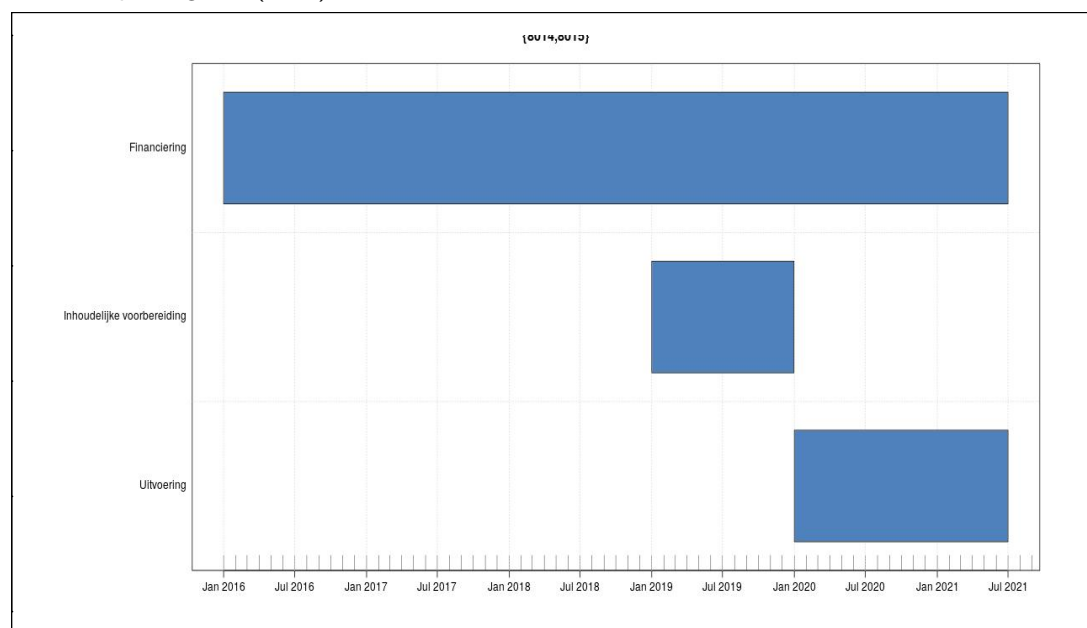
omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 147 Leudal**herstelmaatregelID:** 8014, 8015**herstelmaatregel:**

-8014 Is splitsing van (1627)

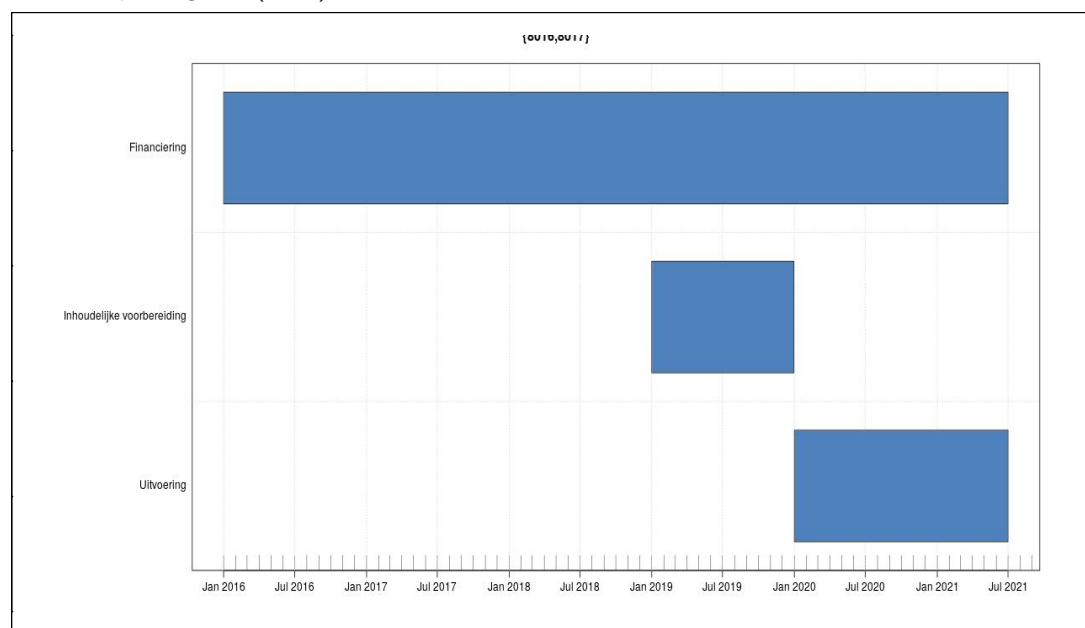
-8015 Is splitsing van (1627)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 147 Leudal**herstelmaatregelID:** 8016, 8017**herstelmaatregel:**

-8016 Is splitsing van (2940)

-8017 Is splitsing van (2940)

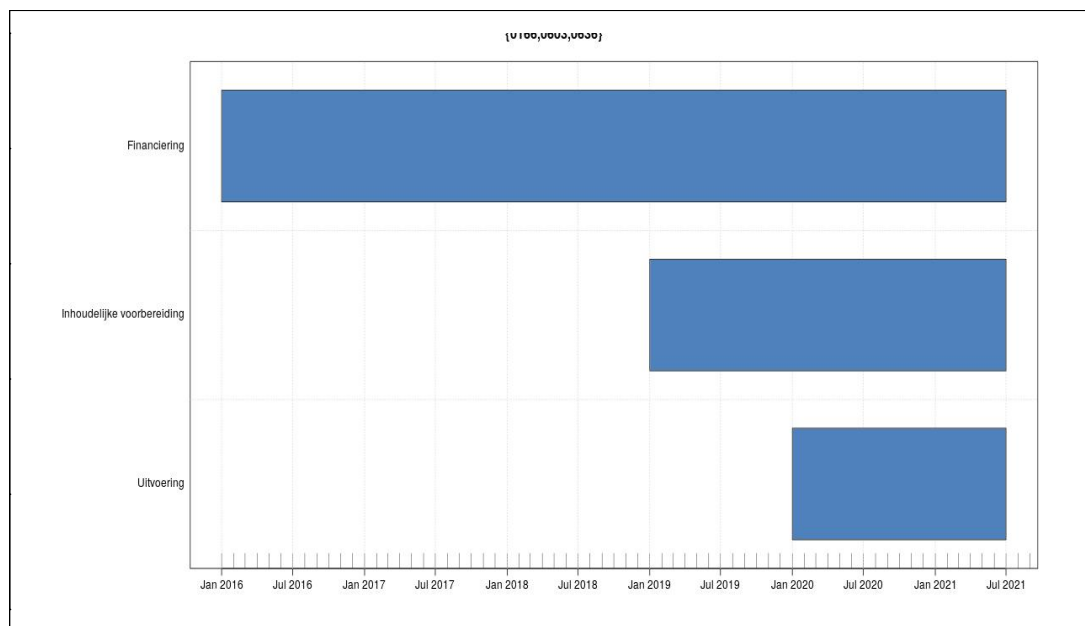
Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 148 Swalmdal**herstelmaatregelID:** 0166, 0603, 0636**herstelmaatregel:**

-0166 I Terugdringen riooloverstorten (H91E0C)

-0603 Vw Aankoop stroomdalgrasland (H6120)

-0636 H Afkoppelen riooloverstorten (H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

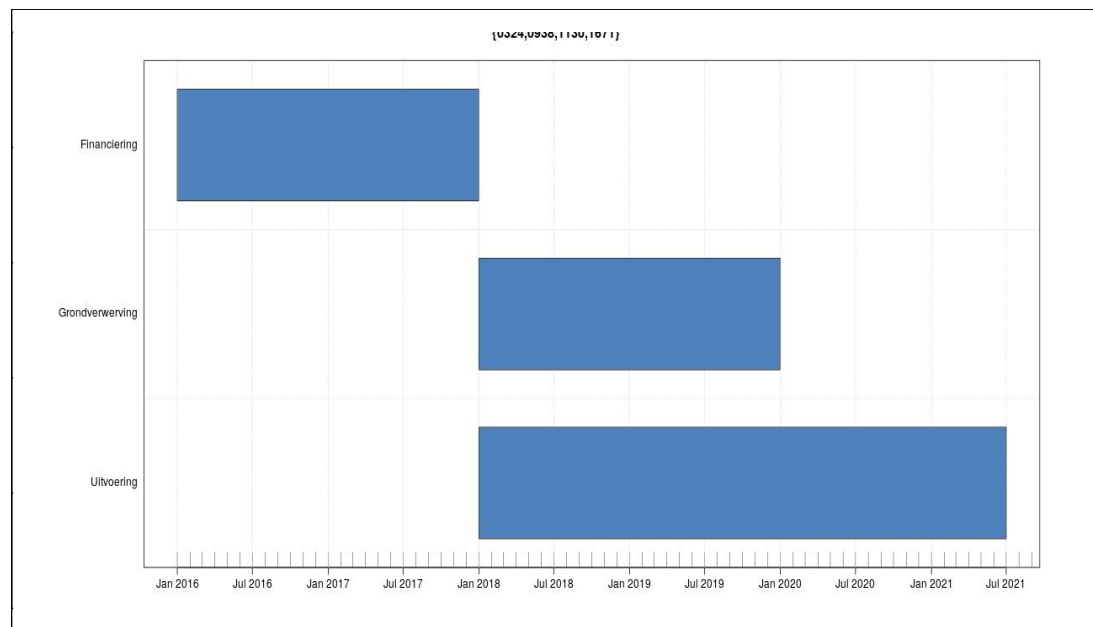
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 150 Roerdal**herstelmaatregelID:** 0324, 0938, 1130, 1671**herstelmaatregel:**

-0324 H afdammen sloten landgoed hoosden (H91E0C)

-0938 H realisatie en inrichting goud-groene natuurzone (H91D0, H91E0C)

-1130 H ggor-pas.maatregelen roer (H91D0, H91E0C)

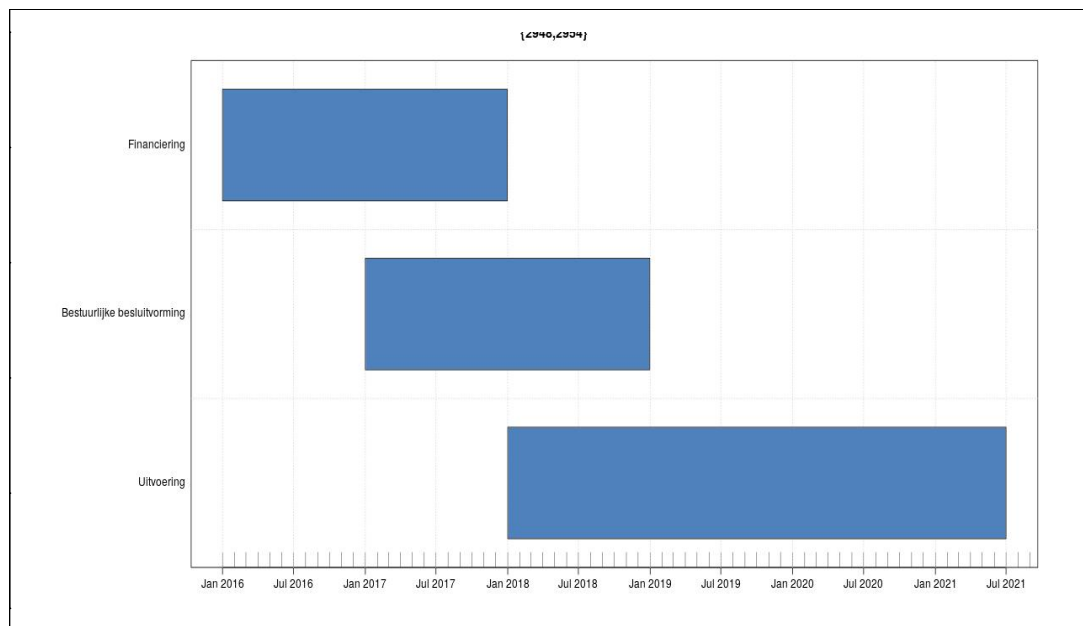
-1671 A aanleg bufferzone landgoed hoosden (inrichting) (H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 153 Bunder- en Elsloërbos**herstelmaatregelID:** 2948, 2954**herstelmaatregel:**

-2948 M.153-8 Aanleg bufferstroken, regenwaterbuffers en graften (beperking aanvoer voedingsstoffen) (H9160B)

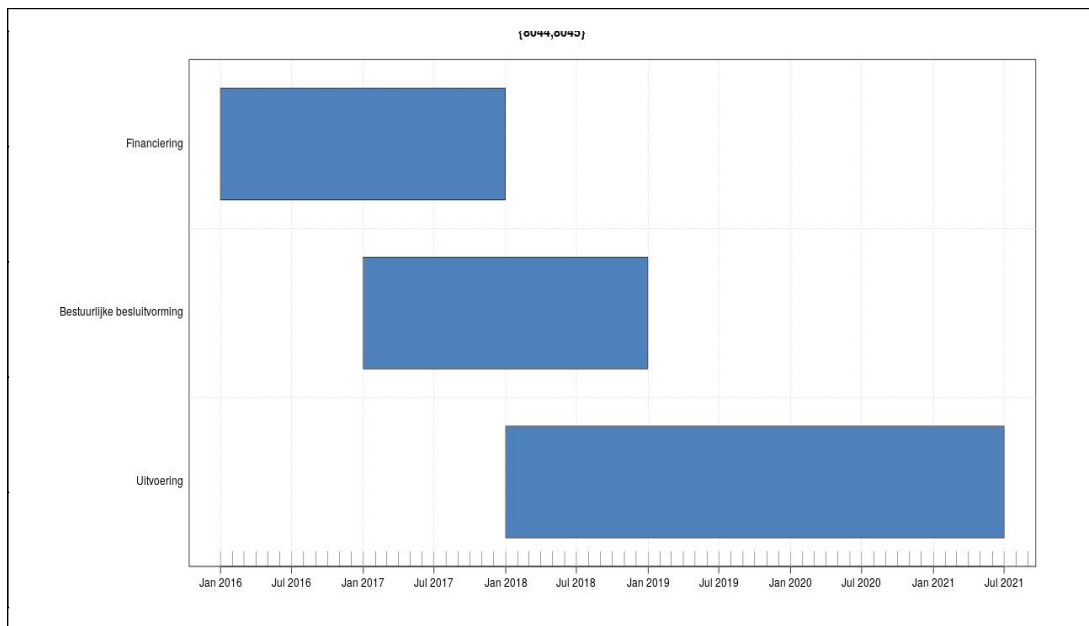
-2954 M.153-14 Aanleg bufferstroken, regenwaterbuffers en graften (beperking aanvoer voedingsstoffen) (H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 153 Bunder- en Elsloërbos**herstelmaatregelID:** 8044, 8045**herstelmaatregel:**

-8044 Is bundeling/splitsing van (2945,2953)

-8045 Is bundeling/splitsing van (2945,2953)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

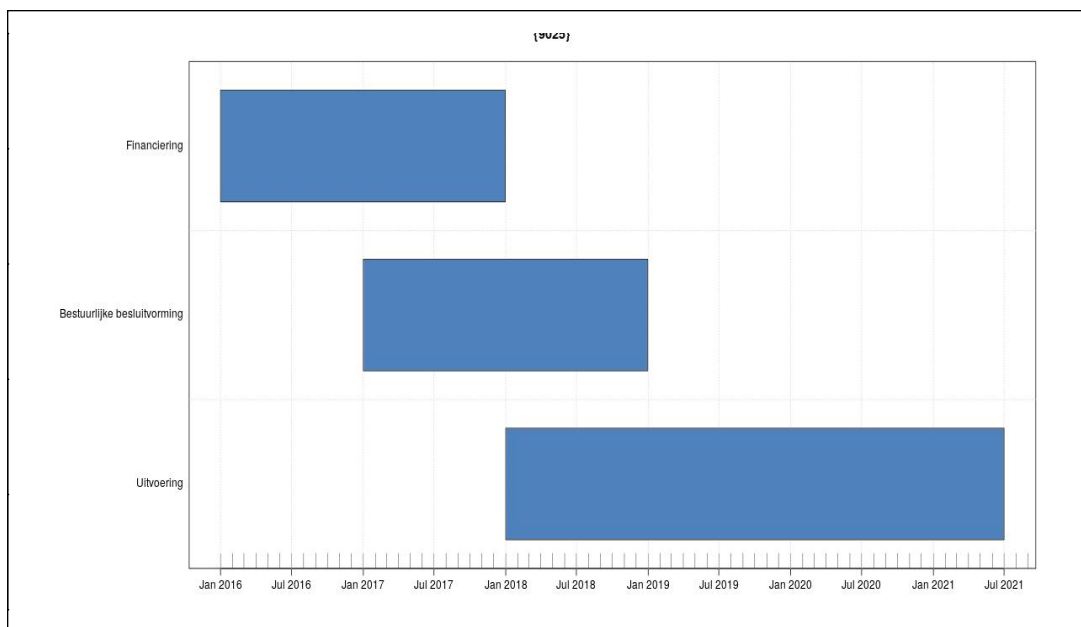
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 153 Bunder- en Elsloërbos

herstelmaatregelID: 9025

herstelmaatregel:

-9025 Is bundeling van (2950,2956)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

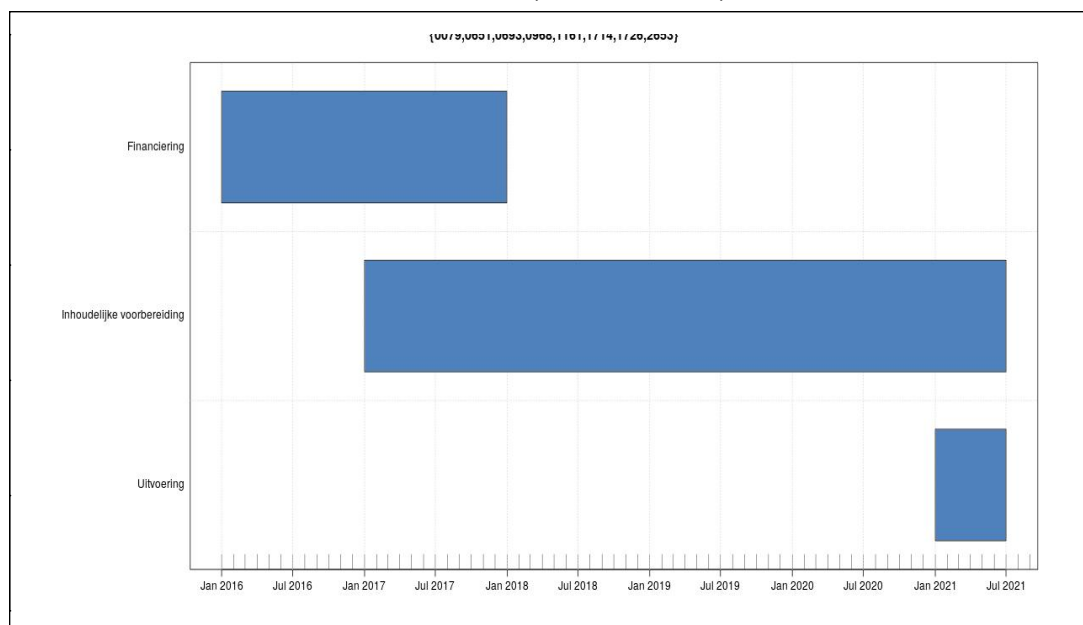
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 154 Geleenbeekdal**herstelmaatregelID:** 0079, 0651, 0693, 0968, 1161, 1714, 1726, 2653**herstelmaatregel:**

- 0079 H Opzetten waterpeil nabij habitatype (H91E0C)
- 0651 Tb Terugdringen bemesting in zijgebieden (H91E0C)
- 0693 A Inrichten bufferzones (H91E0C)
- 0968 H Inrichten infiltratievoorziening (H91E0C)
- 1161 Tb Terugdringen bemesting in zijgebieden (H7230)
- 1714 Vw Verwerven en inrichten bufferzones (H7230)
- 1726 A Inrichten bufferzones (H9120, H9160B)
- 2653 H Ophogen beekbodem Hulsbergerbeek (H7230, H91E0C)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding

omschrijving: De samenhang tussen maatregelen in het in zijgebied en effecten ervan zijn nog onvoldoende duidelijk. Tevens is de uitspraak van de Raad van State van invloed op de verdere aanpak.

oplossing: Er wordt onderzoek uitgevoerd en als er meer duidelijkheid is over het al dan niet generiek toestaan van bemesting in het in zijgebied kan de aanpak van het gebied verder vorm worden gegeven.

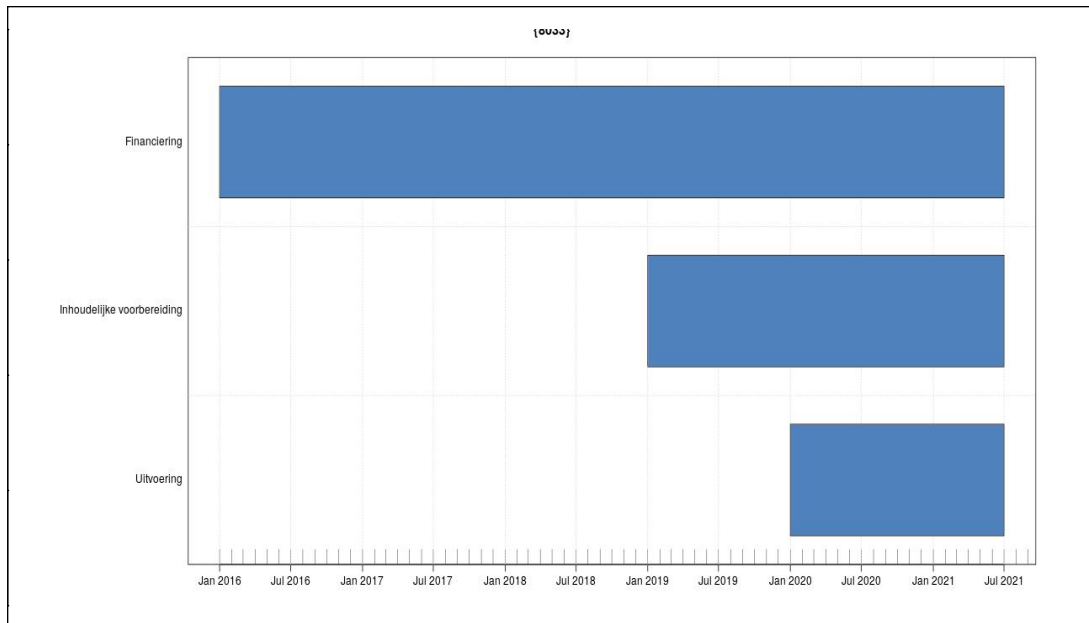
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 155 Brunssummerheide

herstelmaatregelID: 8033

herstelmaatregel:

-8033 Is bundeling/splitsing van (0624,1061,1599)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.

Knelpunt: Inhoudelijke voorbereiding

omschrijving: Er zijn nog onvoldoende concrete afspraken gemaakt

oplossing: Er wordt onderzocht wat de invloed is van deze ene maatregel op het totaalpakket aan maatregelen.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 156 Bemelerberg Schiepersberg**herstelmaatregelID:** 0578, 0854, 1056, 1207, 2510**herstelmaatregel:**

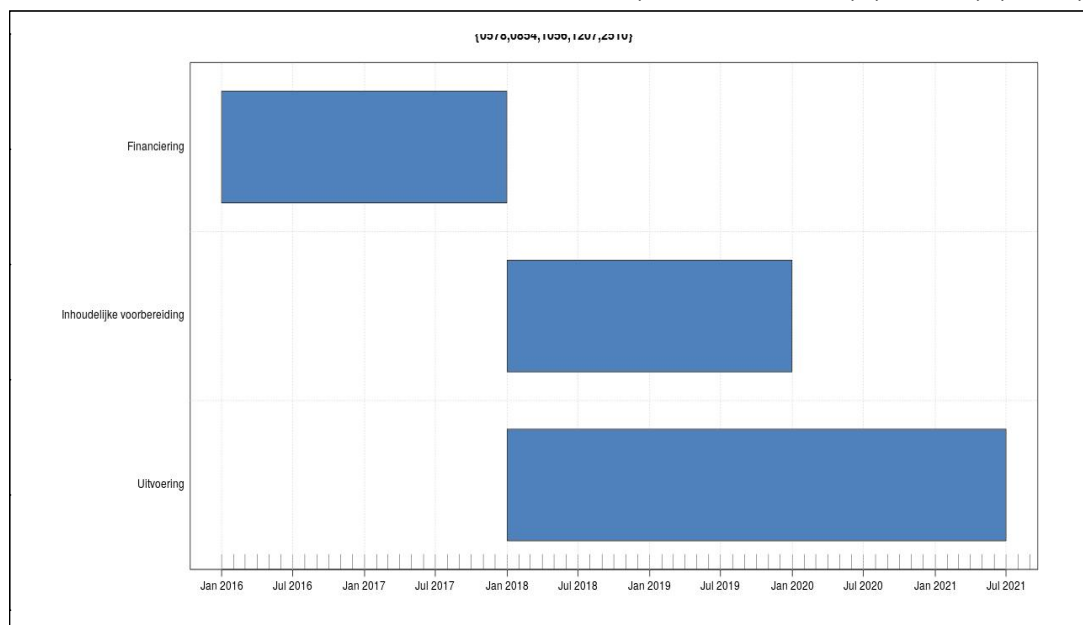
-0578 V Realiseren verbindingzones, inrichting (H6210)

-0854 A Aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (invang meststoffen) (inrichten) (H9160B)

-1056 A Aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (invang meststoffen) (inrichten) (H6210)

-1207 V Realiseren verbindingzones, inrichting (H6230)

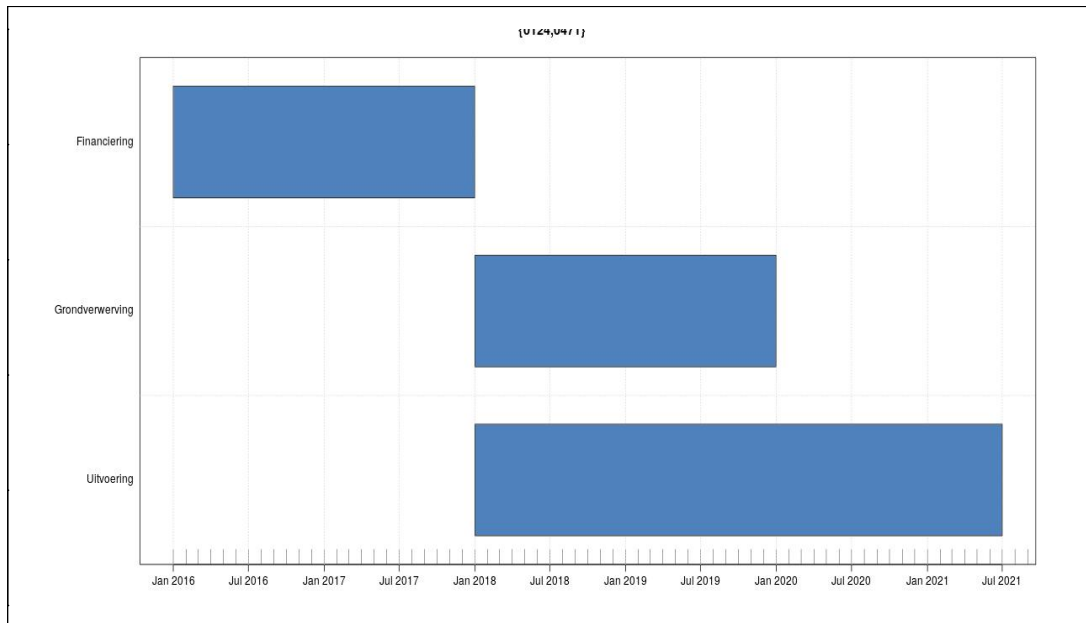
-2510 A Aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (invang meststoffen) (inrichten) (H6230)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 157 Geuldal**herstelmaatregelID:** 0124, 0471**herstelmaatregel:**

-0124 H bescherming intrekgebieden (H7220, H7230)

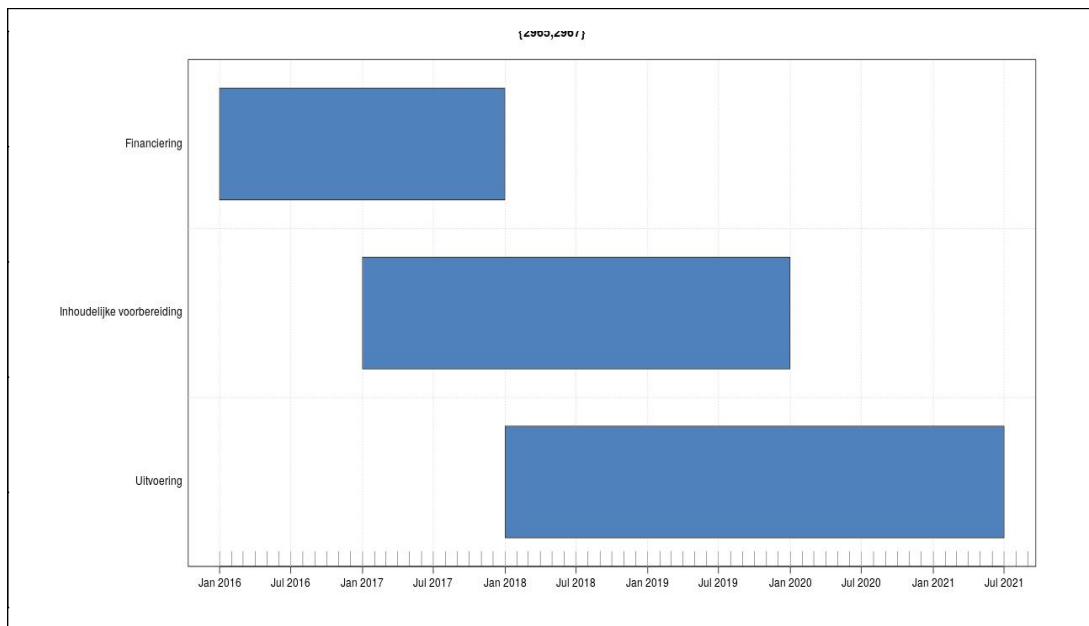
-0471 A aanleggen bufferzones langs bovenrand helling (inrichten) (H6110, H6210, H6230, H7220, H9110, H9120, H9160B, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 158 Kunderberg**herstelmaatregelID:** 2965, 2967**herstelmaatregel:**

-2965 M.158-5 Realisatie NNN t.b.v. opheffen isolatie (H6210)

-2967 M.158-8 Inrichten bufferzone aan noordzijde Putberg (H6210, H9160B)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

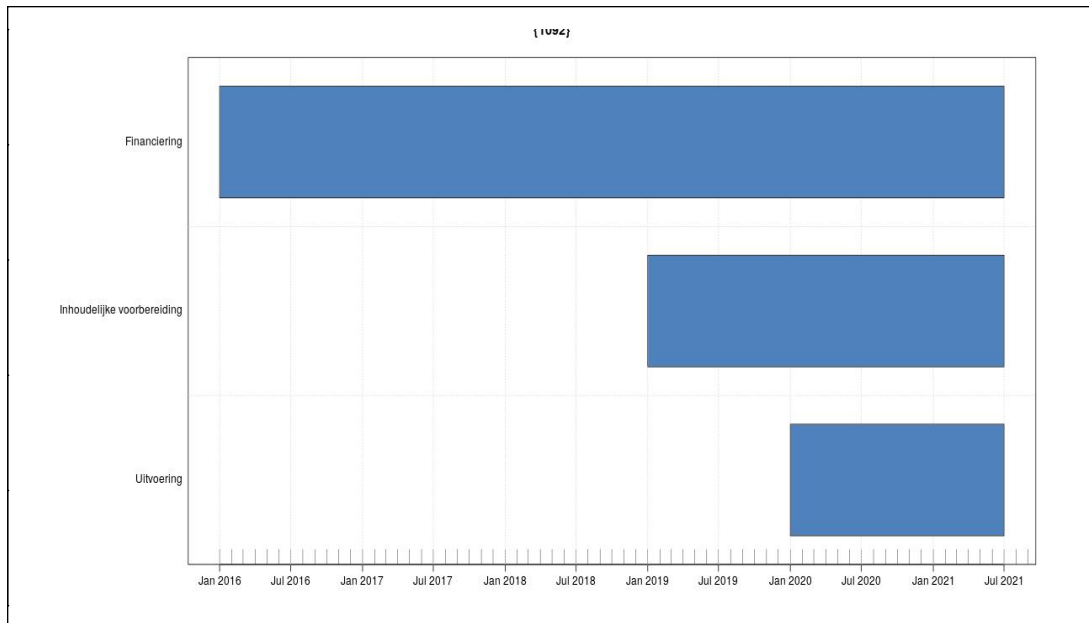
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 159 Sint Pietersberg Jekerdal

herstelmaatregelID: 1092

herstelmaatregel:

-1092 A aanleggen bufferzones langs nw-rand cannerbos (inrichten) (H9160B)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg

PAS-gebied: 161 Noorbeemden Hoogbos

herstelmaatregelID: 0711

herstelmaatregel:

-0711 Tr Terugdringen riooloverstorten (H7220, H91E0C)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

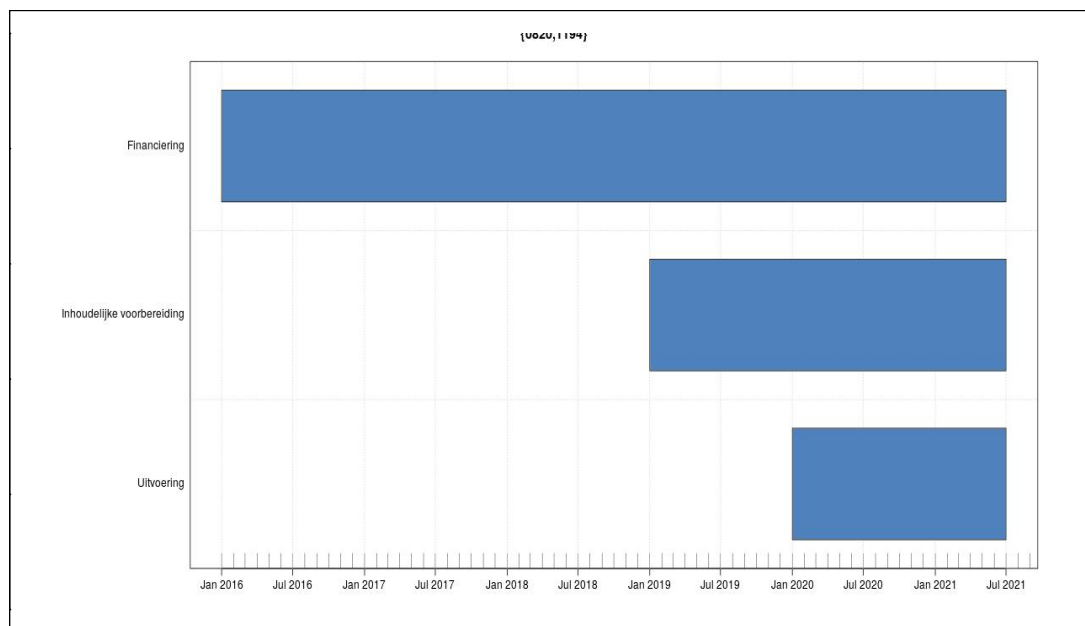
omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Limburg**PAS-gebied:** 161 Noorbeemden Hoogbos**herstelmaatregelID:** 0820, 1194**herstelmaatregel:**

-0820 Tb Terugdringen bemesting in inzijsgebied noorbeemden (H7220, H91E0C)

-1194 Tb Terugdringen bemesting in beheersgebied hoogbos (H9160B)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** De samenhang tussen maatregelen in het inzijsgebied en effecten ervan zijn nog onvoldoende duidelijk. Tevens is de uitspraak van de Raad van State van invloed op de verdere aanpak.**oplossing:** Er wordt onderzoek uitgevoerd en als er meer duidelijkheid is over het al dan niet generiek toestaan van bemesting in het inzijsgebied kan de aanpak van het gebied verder vorm worden gegeven.

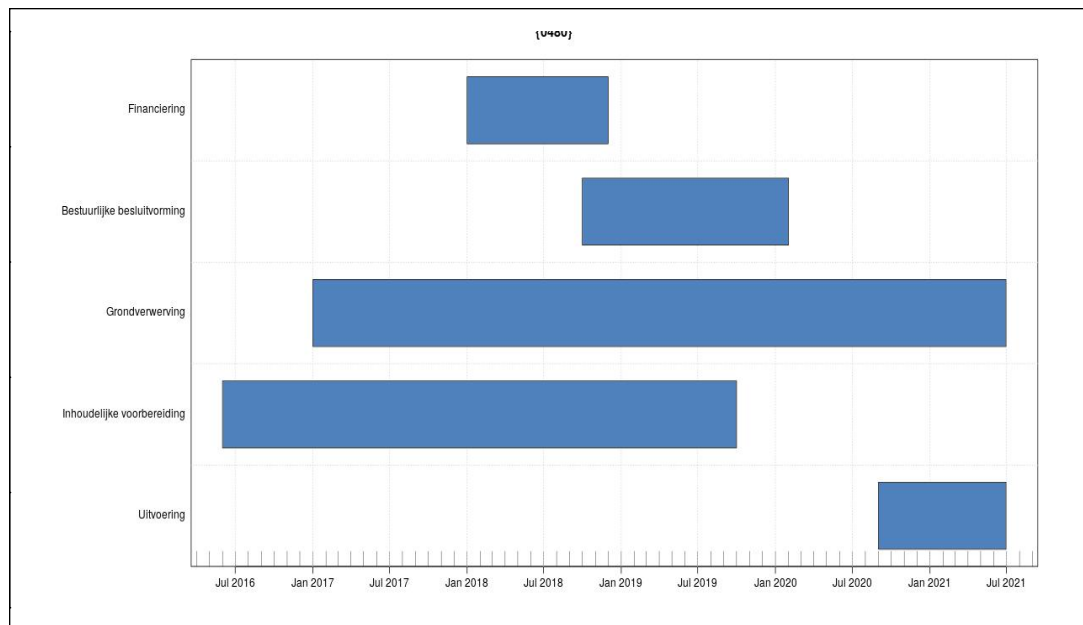
Provincie Noord-Brabant

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Noord-Brabant:

PAS-gebied	aantal
129 Ulvenhoutse Bos	1
130 Langstraat	1
131 Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	1
132 Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	1
134 Regte Heide & Riels Laag	2
135 Kempenland-West	3
136 Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	4
137 Strabrechtse Heide & Beuven	1
139 Deurnsche Peel & Mariapeel	5
140 Groote Peel	5

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 129 Ulvenhoutse Bos**herstelmaatregelID:** 0480**herstelmaatregel:**

-0480 ophogen broekloop (H9160A, H91E0C)

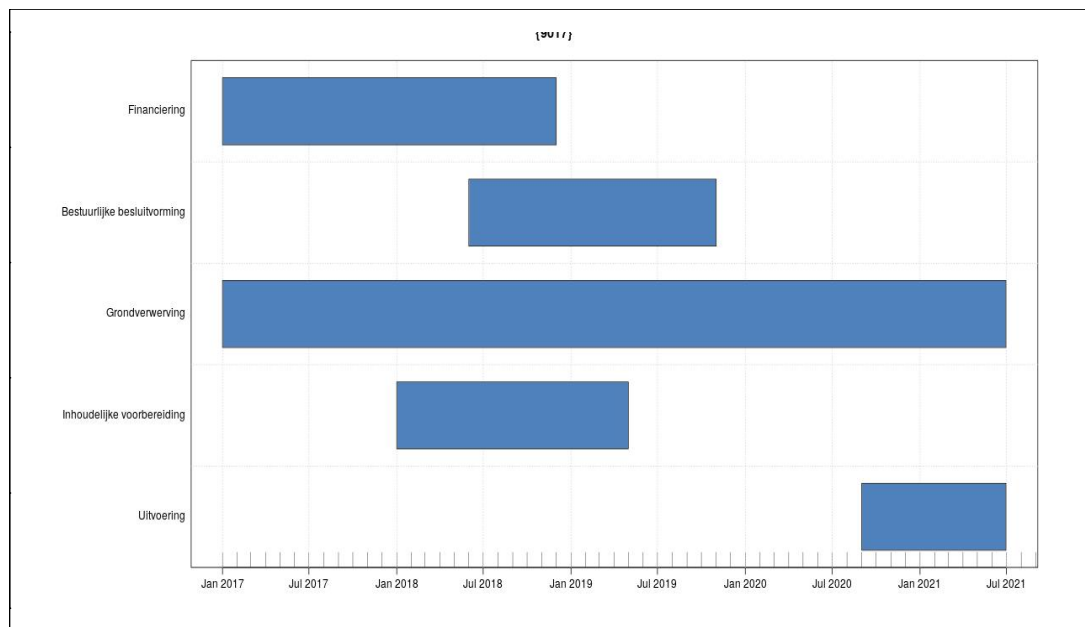
Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Beschikbaar krijgen van grond

omschrijving: Om het hele pakket aan hydrologisch herstel uit te voeren zijn gronden nodig die nu nog niet beschikbaar zijn. Als minnelijke verwerving niet mogelijk is, zal onteigening nodig zijn. Daarvoor worden een PIP en MER vastgesteld. Als onteigening nodig is, zullen deze percelen waarschijnlijk pas eind 2021 ingericht zijn.

oplossing: De beschikbare gronden kunnen wel al eerder worden ingericht, voor juni 2021. Een groot deel van de maatregelen in bestaande natuur is al uitgevoerd.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 130 Langstraat**herstelmaatregelID:** 9017**herstelmaatregel:**

-9017 Westelijke Langstraat gebiedsinrichtingsproject

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Beschikbaar krijgen van grond

omschrijving: Als alle grondverwerving minnelijk gerealiseerd kan worden kan de gehele uitvoering in juni 2021 gereed zijn. Mogelijk zal een aantal percelen onteigend moeten worden. Dan kunnen deze percelen pas in september 2021 ingericht zijn.

oplossing: Om onteigening mogelijk te maken worden een PIP en MER opgesteld. Als een deel van de percelen pas in september 2021 kan worden ingericht, heeft dit geen vertragend effect op de inrichting van de rest van het gebied door passende maatregelen, bijvoorbeeld een apart peilvak voor de laatste percelen

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 131 Loonse en Drunense Duinen Leemkuilen

herstelmaatregelID: 9019

herstelmaatregel:

-9019 Hydrologisch herstel: herinrichtingsplan GGOR De Brand

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

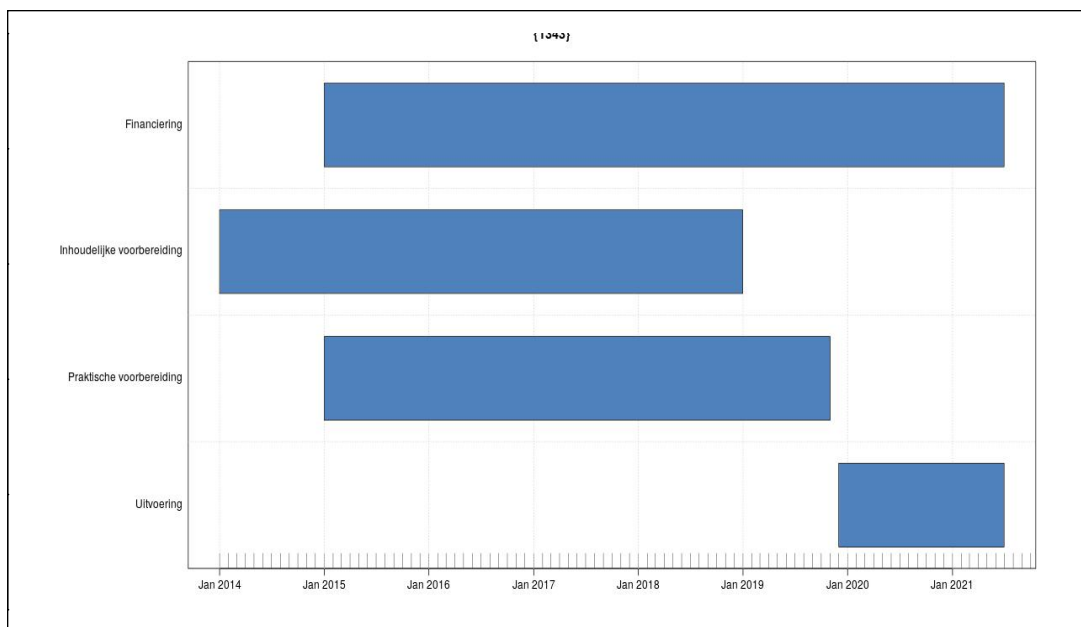
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 132 Vlijmens Ven, Moerputten Bossche Broek

herstelmaatregelID: 1343

herstelmaatregel:

-1343 Herstel hydrologie (H3140, H6410, H6510A, H7140A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

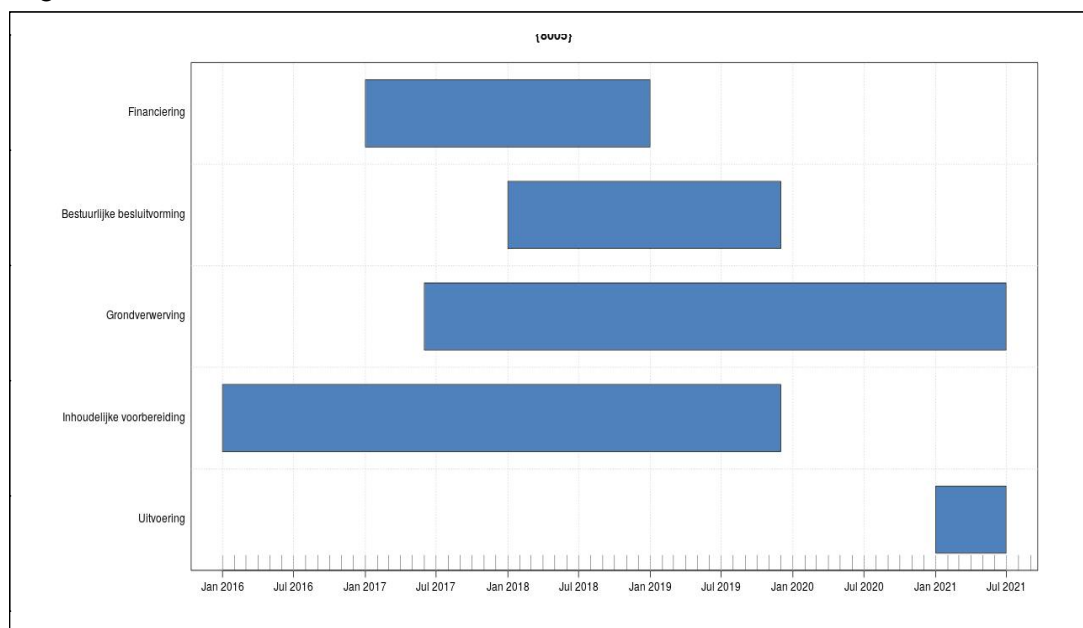
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 134 Regte Heide Riels Laag**herstelmaatregelID:** 8005**herstelmaatregel:**

-8005 Hydrologisch herstel: opheffen drainerende werking VSS landbouwpercelen; interne maatregelen fase 2

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Beschikbaar krijgen van grond**omschrijving:** Mogelijk is er onteigening nodig voor een aantal percelen. Als er onteigening nodig is, naar verwachting op 1 perceel, dan kan dit perceel pas eind 2021 worden ingericht.**oplossing:** Het bestemmingsplan wordt aangepast door de gemeente. Het gewijzigde bestemmingsplan maakt onteigening mogelijk. Uitvoering kan dan later in 2021 plaatsvinden.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 134 Regte Heide Riels Laag

herstelmaatregelID: 8006

herstelmaatregel:

-8006 Hydrologisch herstel: Oude Leij; Poppelsche Leij fase 1; interne maatregelen fase 1

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

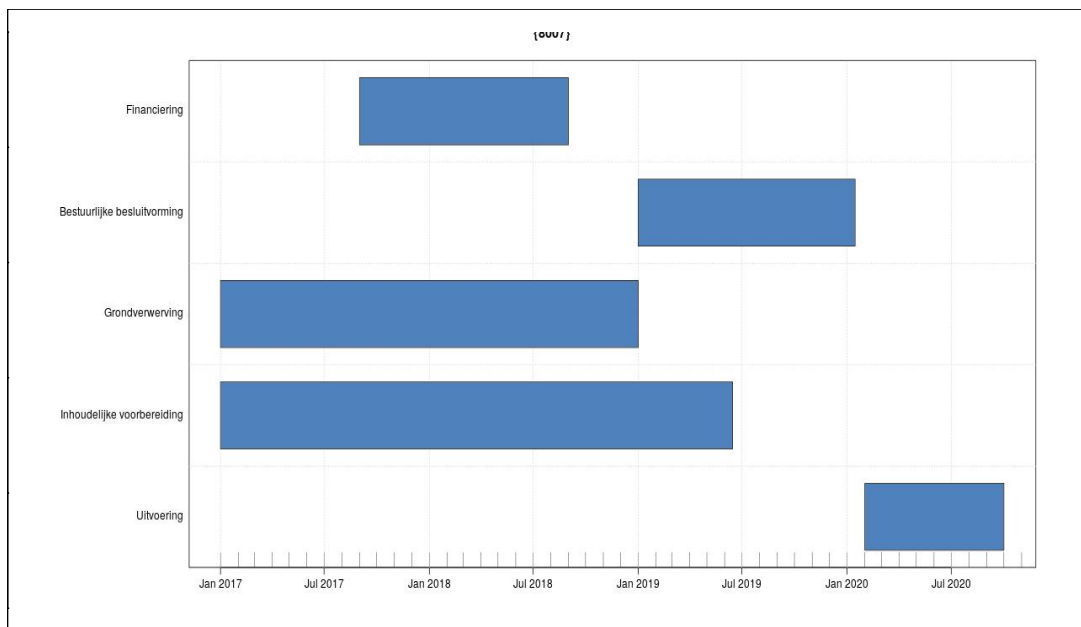
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 135 Kempenland-West

herstelmaatregelID: 8007

herstelmaatregel:

-8007 Hydrologisch herstel: Beekherstel Groote Beerze

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

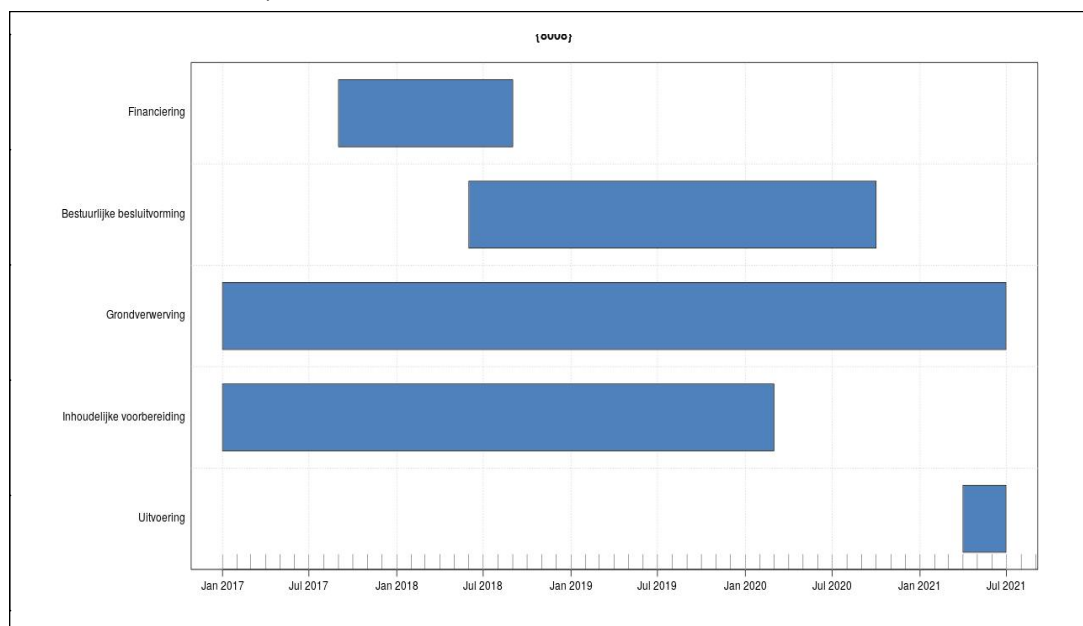
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 135 Kempenland-West**herstelmaatregelID:** 8008**herstelmaatregel:**

-8008 Hydrologisch herstel: Project de Utrecht (NNP De Utrecht, Neterselse en Misperleindsche Heide, NNP Broekkant)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Beschikbaar krijgen van grond

omschrijving: Bij minnelijke verwerving kan alle uitvoering voor 1-7-2021 gereed zijn. Uitvoering in 5 van de 6 deelgebieden kan voor 1-7-2021. Wellicht is in 1 van de 6 deelgebieden wel onteigening nodig (Raamsloop). In dit deelgebied kan een groot deel van de interne maatregelen in ieder geval voor 1-7-2021 uitgevoerd worden. bij onteigening is een klein deel van de uitvoering pas in juni 2022 gereed.

oplossing: Er wordt een MER opgesteld voor deelgebieden Reusel en de Utrecht. Een PIP alleen voor de Utrecht. Er worden twee aparte Projectplannen Waterwet gemaakt voor de Utrecht en de Reusel. Het grootste deel van de maatregelen kan al voor 1-7-2021 uitgevoerd worden.

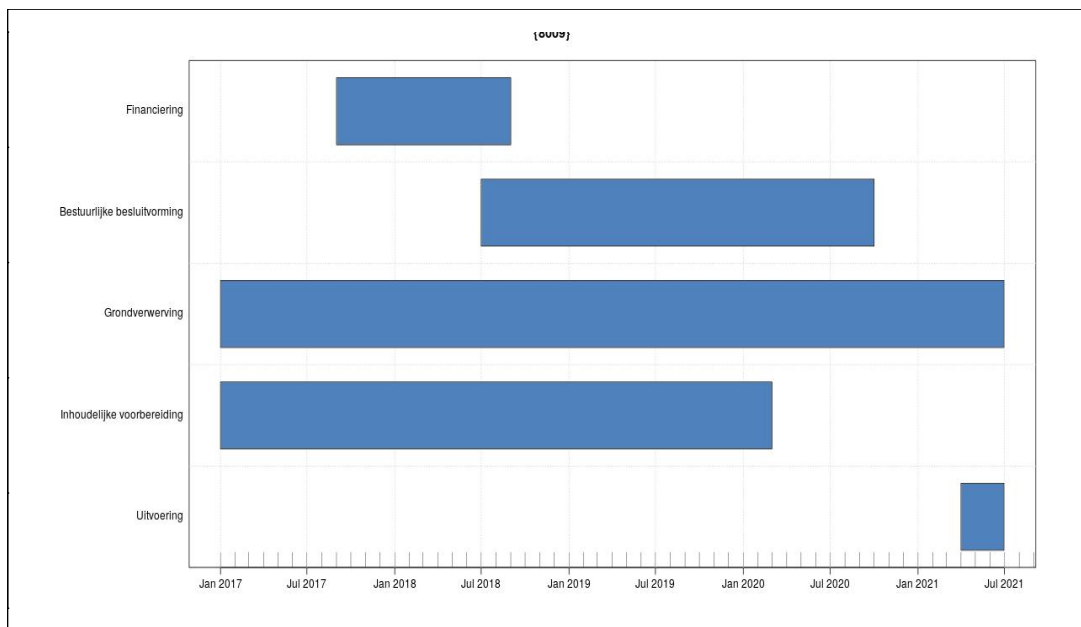
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 135 Kempenland-West

herstelmaatregelID: 8009

herstelmaatregel:

-8009 Hydrologisch herstel: Beekherstel Reusel-De Mierden

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

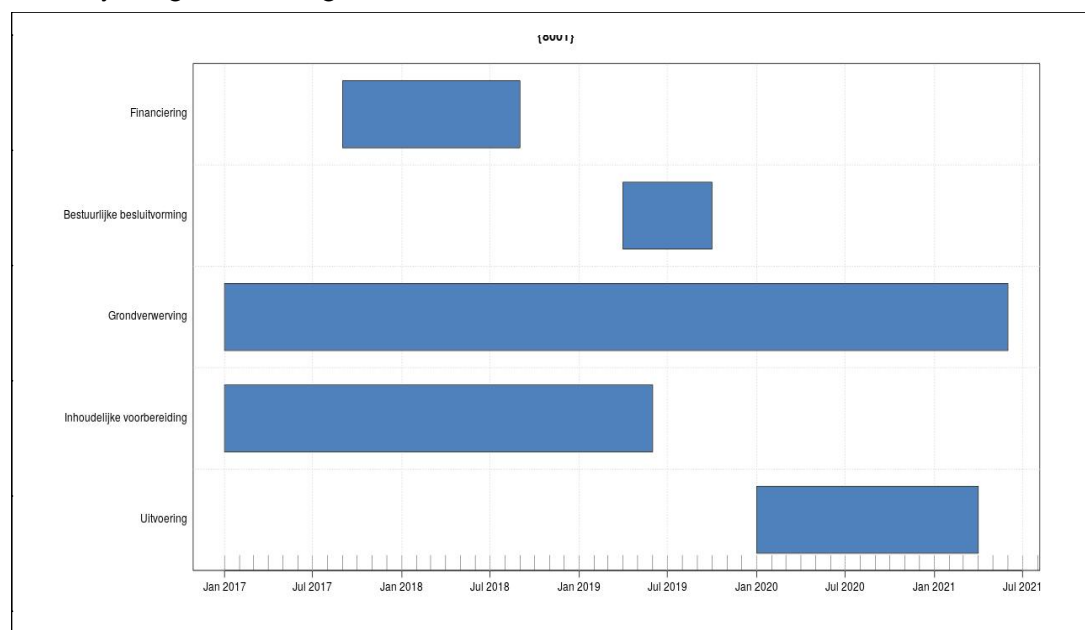
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 136 Leenderbos, Groote Heide De Plateaux

herstelmaatregelID: 8001

herstelmaatregel:

-8001 Hydrologische maatregelen Kromhurken

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

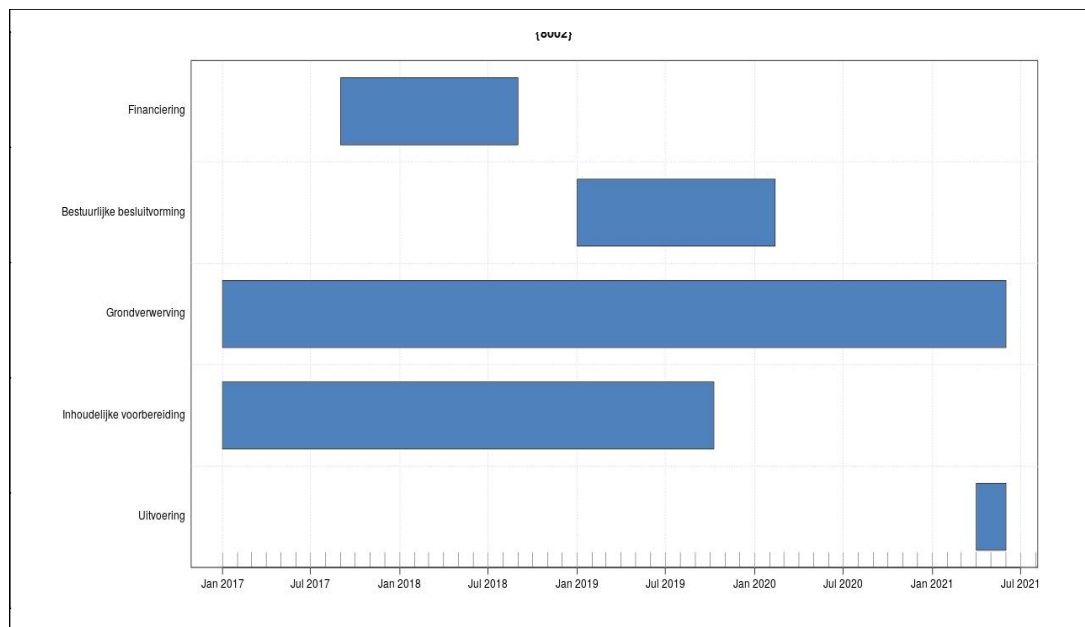
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 136 Leenderbos, Groote Heide De Plateaux

herstelmaatregelID: 8002

herstelmaatregel:

-8002 Hydrologische maatregelen Keersopperbeemden

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.

Knelpunt: Bestuurlijke besluitvorming

omschrijving: Uitvoering is afhankelijk van uitvoering N69. Bij vertraging pas in oktober 2021 gereed.

oplossing: Er is nu goede afstemming tussen beide projecten. Volgens huidige planning tijdige realisatie haalbaar.

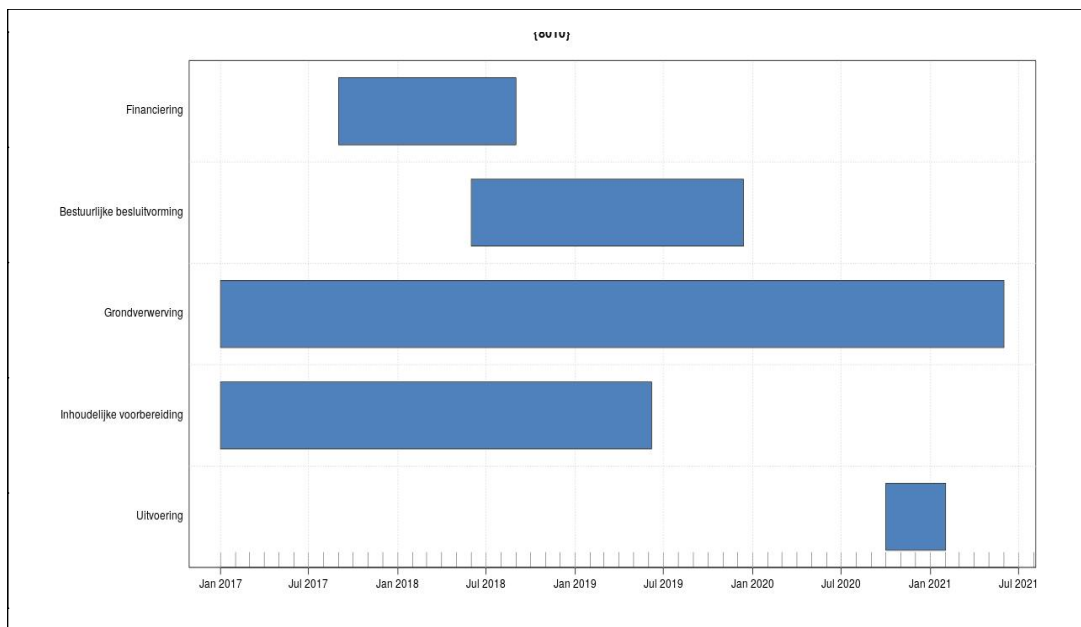
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 136 Leenderbos, Groote Heide De Plateaux

herstelmaatregelID: 8010

herstelmaatregel:

-8010 Beekherstel Strijper Aa

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

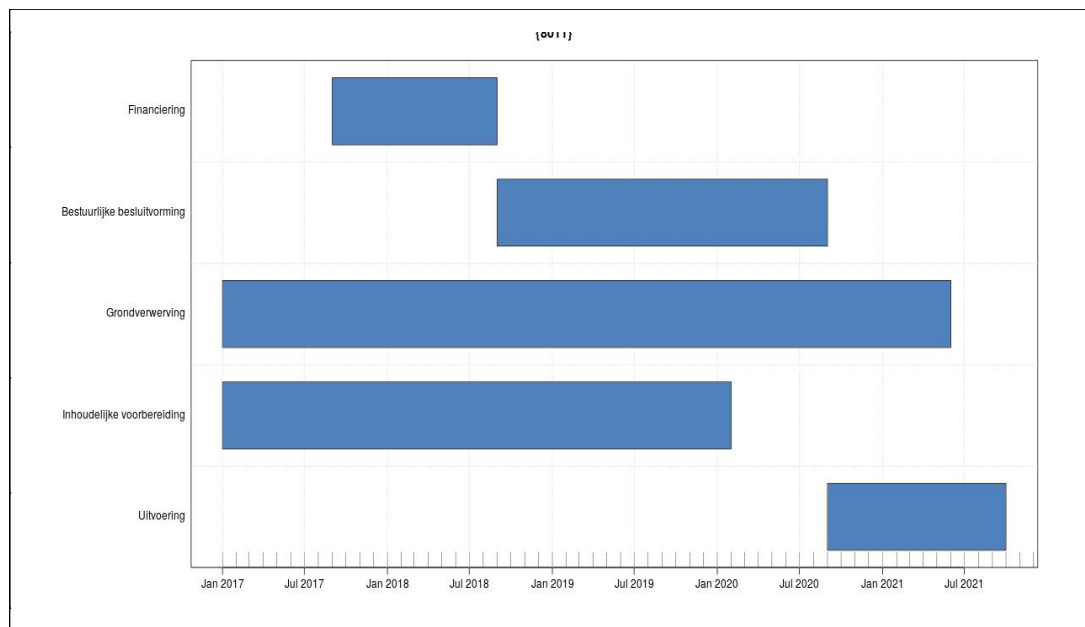
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 136 Leenderbos, Groote Heide De Plateaux**herstelmaatregelID:** 8011**herstelmaatregel:**

-8011 Beekherstel Tongelreep

Prognose: Maatregel wordt niet tijdig uitgevoerd.**Knelpunt:** Bestuurlijke besluitvorming; Beschikbaar krijgen van grond**omschrijving:** Bij minnelijke verwerving is uitvoering in het hele gebied in oktober 2021 gereed. Tbv onteigening worden PPWW incl MER en PIP in sep 2020 vastgesteld. Als er onteigening nodig is, dan is de uitvoering in het hele gebied pas in juli 2022 gereed.**oplossing:** Het gebied Tongelreep is gesplitst in 2 delen. Voor het noordelijk deel is geen onteigening nodig. Uitvoering is gereed in april 2021. Hier ligt 80

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 137 Strabrechtse Heide Beuven

herstelmaatregelID: 1549

herstelmaatregel:

-1549 stuwbeheer bij beuven om indien nodig droogval van de oevers te bewerkstelligen ophogen kade en maken van voorziening dat water uit het beuven door het marijkeven stroomt (H3110, H3130, H3160)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

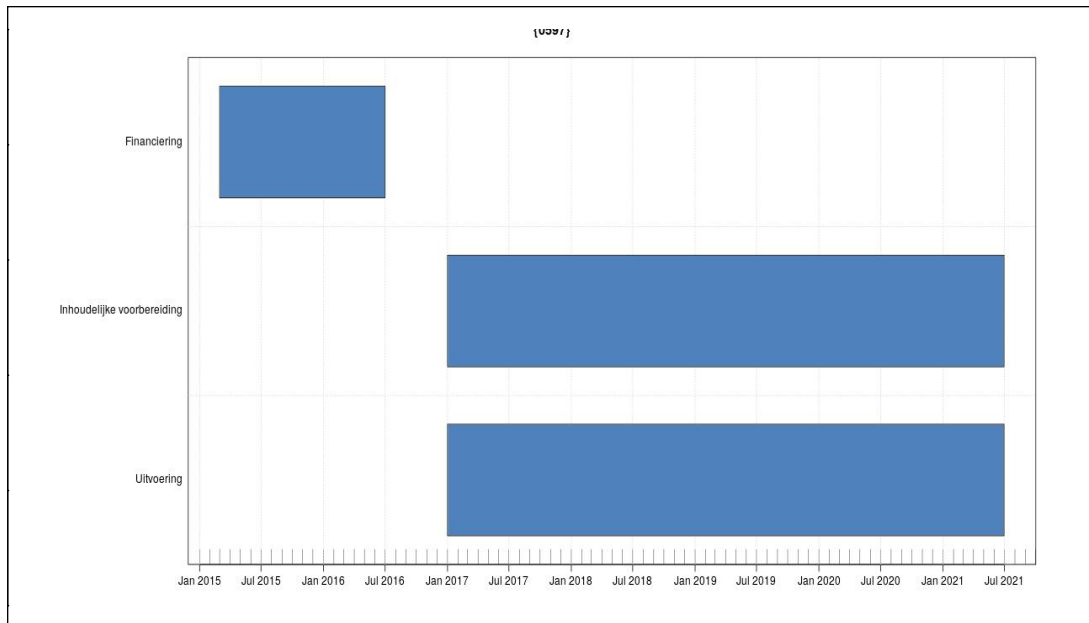
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 139 Deurnsche Peel Mariapeel

herstelmaatregelID: 0597

herstelmaatregel:

-0597 D-H. Uitvoering van GGOR Nieuw Limburgs Peil (M.139/140-9) (H7110A, H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

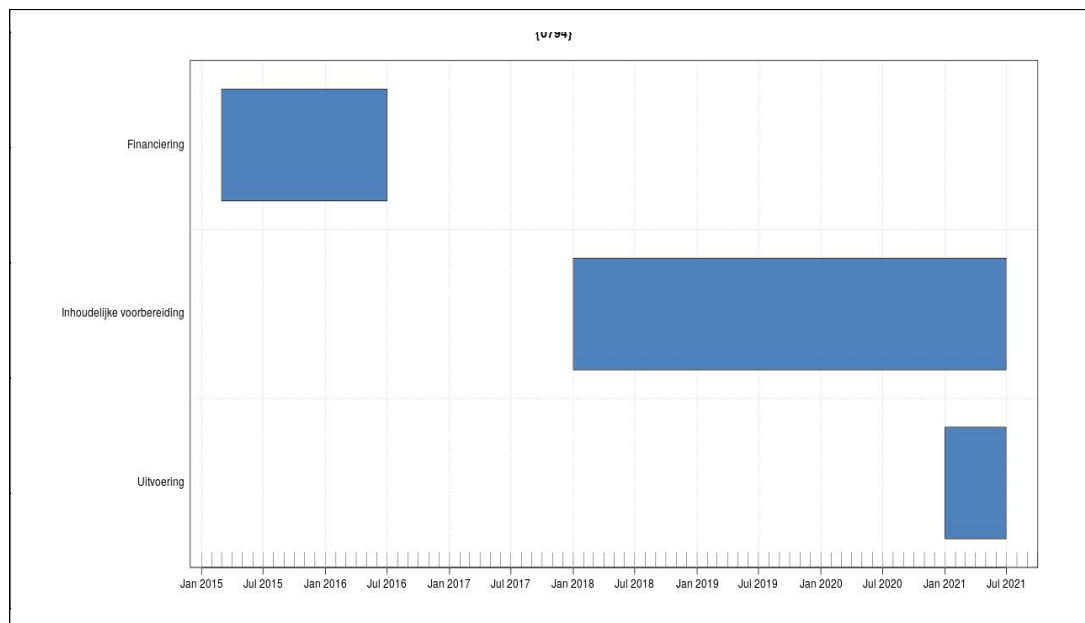
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 139 Deurnsche Peel Mariapeel**herstelmaatregelID:** 0794**herstelmaatregel:**

-0794 Uitvoering van de maatregelen uit de systeemanalyse en het onderzoek naar verbetermogelijkheden voor de gebieden Zinkske, Heitrakse Peel en Groote Peel ten oosten van de provinciale weg; GGOR-achtig uitvoeringspakket (O.139/140-3) (H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 139 Deurnsche Peel Mariapeel**herstelmaatregelID:** 2222, 1023**herstelmaatregel:**

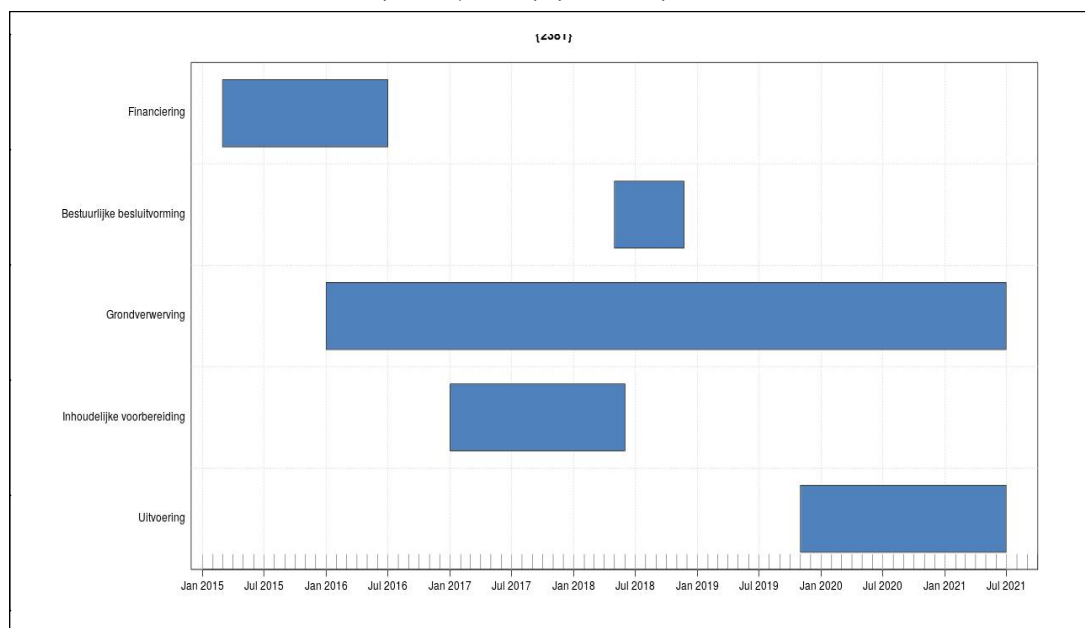
-2222 I. Uitvoering IGU Peelvenen â Mariapeel (december 2012) met daarin verwerving en inrichting randzone Mariapeel en Grauwveen en uitvoering GGOR Nieuw Limburgs peil en LIFE-project Let the raised bogs grow. (M.139/140-7; M.139/140-8; M.139/140-9; M.139/140-10) (H7110A, H7120ah)

-1023 F. Uitvoering van GGOR De Bult (H7120ah)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek**Prognose:** Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 139 Deurnsche Peel Mariapeel**herstelmaatregelID:** 2381**herstelmaatregel:**

-2381 G. Uitvoering van GGOR Deurnsche Peel (versie 21-2-2011)* (H7120) voor zover niet opgenomen in de LIFE-aanvraag (M.139/140-9) (H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 139 Deurnsche Peel Mariapeel**herstelmaatregelID:** 2912**herstelmaatregel:**

-2912 E. Uitvoering van het uitvoeringplan LIFE-project Let the raised bogs grow (Mariapeel-Deurnsche Peel)

- waarin o.a. fijnregeling hydrologie binnen de Mariapeel / Deurnsche Peel (compartimentering) incl de extra uitvoeringsmaatregelen â niet gedekt door LIFE, maar opgenomen in voorkeursscenario GGOR Inrichtingsvisie Deurnsche Peel 2010) (M.139/140-6; M.139/140-7; M.139/140-8; M.139/140-9; M.139/140-10) (H7110A, H7120ah)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek**Prognose:** Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 140 Groote Peel**herstelmaatregelID:** 2919**herstelmaatregel:**

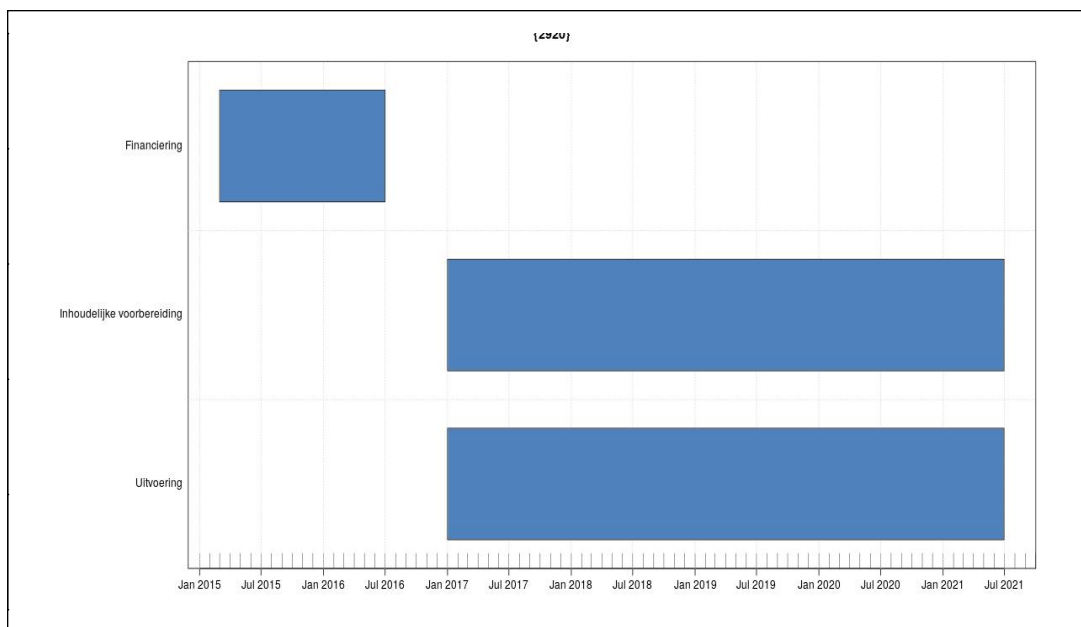
-2919 C. Uitvoering van GGOR Groote Peel (versie Eindrapport dd. 21 januari 2009)*, inclusief Haalbaarheidsstudie peilopzet attentiezone Groote Peel dd. 1 april 2011 en de omleiding van de Eeuwelse Loop (Second opinion 8 januari 2013)

- voor zover niet opgenomen in de LIFE-aanvraag Groote Peel (M.139/140-9) (H7120ah)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek**Prognose:** Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

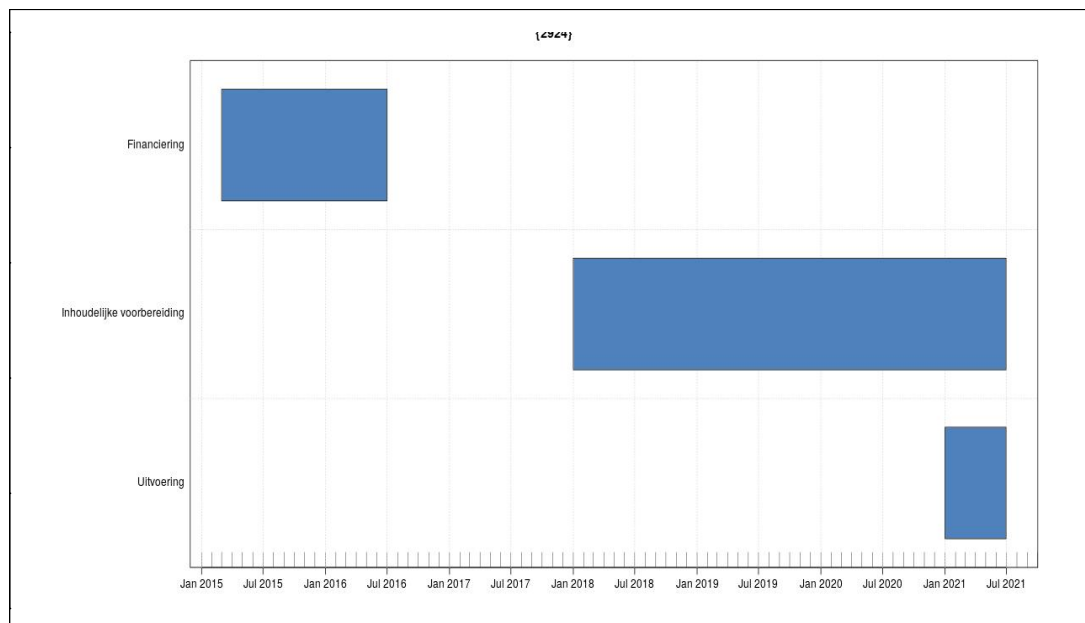
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 140 Groote Peel**herstelmaatregelID:** 2920**herstelmaatregel:**

-2920 D-H. Uitvoering van GGOR Nieuw Limburgs Peil (M.139/140-9) (H7110A, H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 140 Grootte Peel**herstelmaatregelID:** 2924**herstelmaatregel:**

-2924 Uitvoering van de maatregelen uit de systeemanalyse en het onderzoek naar verbetermogelijkheden voor de gebieden ten oosten van de provinciale weg; GGOR-achtig uitvoeringspakket (O.139/140-3) (H7120ah)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed. Loopt door in de 2e PAS-periode.

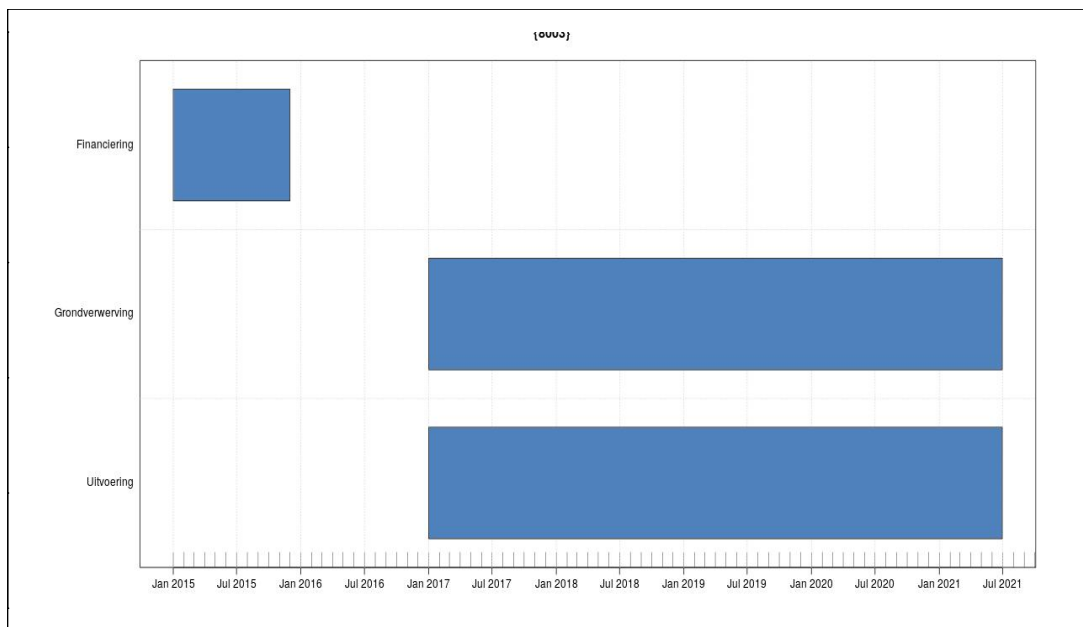
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant**PAS-gebied:** 140 Groote Peel**herstelmaatregelID:** 8003**herstelmaatregel:**

-8003 Hydrologische maatregelen: Laggzone Mussenbaan

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Noord-Brabant

PAS-gebied: 140 Groote Peel

herstelmaatregelID: 8004

herstelmaatregel:

-8004 Hydrologische maatregelen: LIFE + Groote Peel

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

Provincie Overijssel

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Overijssel:

PAS-gebied	aantal
36 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	1
39 Vecht- en Beneden-Reggegebied	3
40 Engbertsdijksvenen	1
41 Boetelerveld	1
42 Sallandse Heuvelrug	1
43 Wierdense Veld	1
45 Springendal & Dal van de Mosbeek	2
46 Bergvennen & Brecklenkampse Veld	1
47 Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	1
48 Lemselermaten	1
49 Dinkelland	3
50 Landgoederen Oldenzaal	2
51 Lonnekermeer	1
53 Buurserzand & Haaksbergerveen	1
54 Witte Veen	1

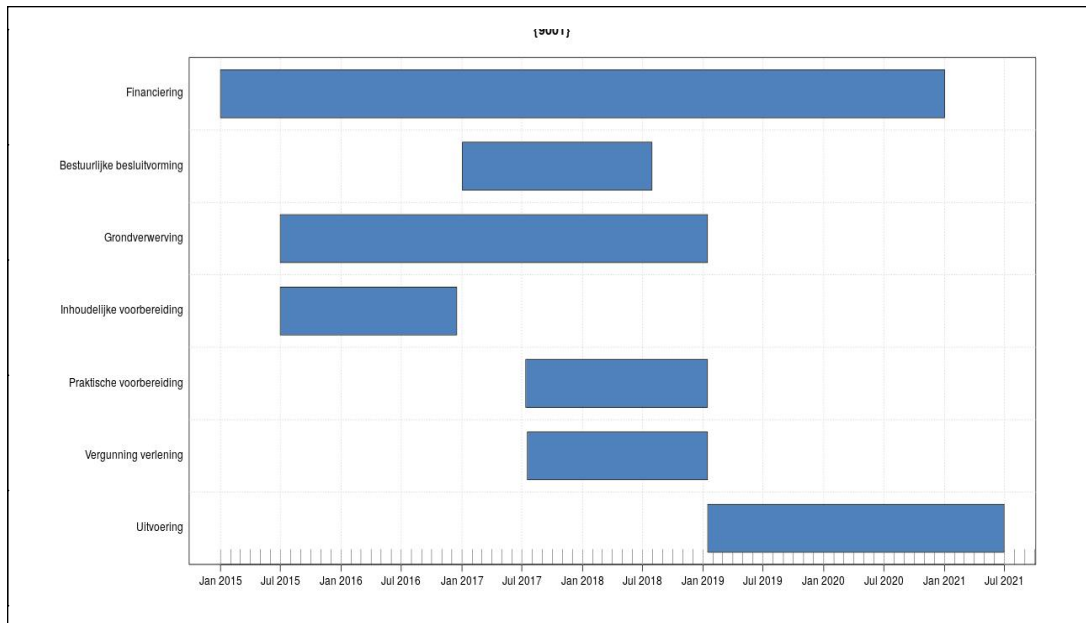
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 36 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht

herstelmaatregelID: 9001

herstelmaatregel:

-9001 Is bundeling van (2793,0888)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

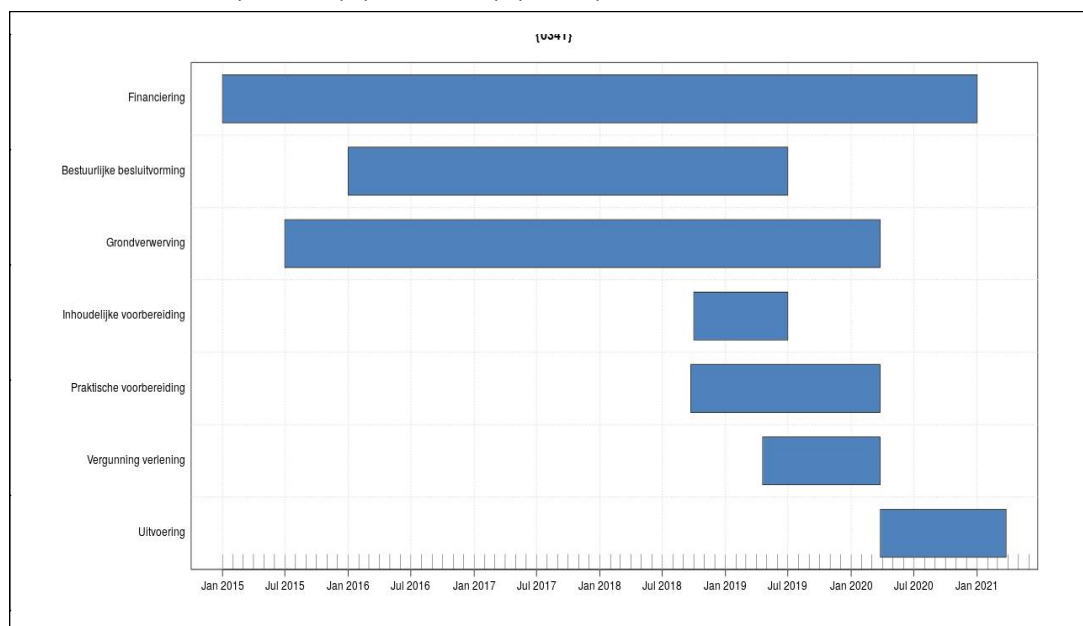
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 39 Vecht- en Beneden-Reggegebied**herstelmaatregelID:** 0341**herstelmaatregel:**

-0341 M42 Stoppen bemesting en afgraven/uitmijnen fosfaatrijke top laag in verworven percelen nieuwe natuur EHS (Vechtdal) (ontgronden) (H6120)

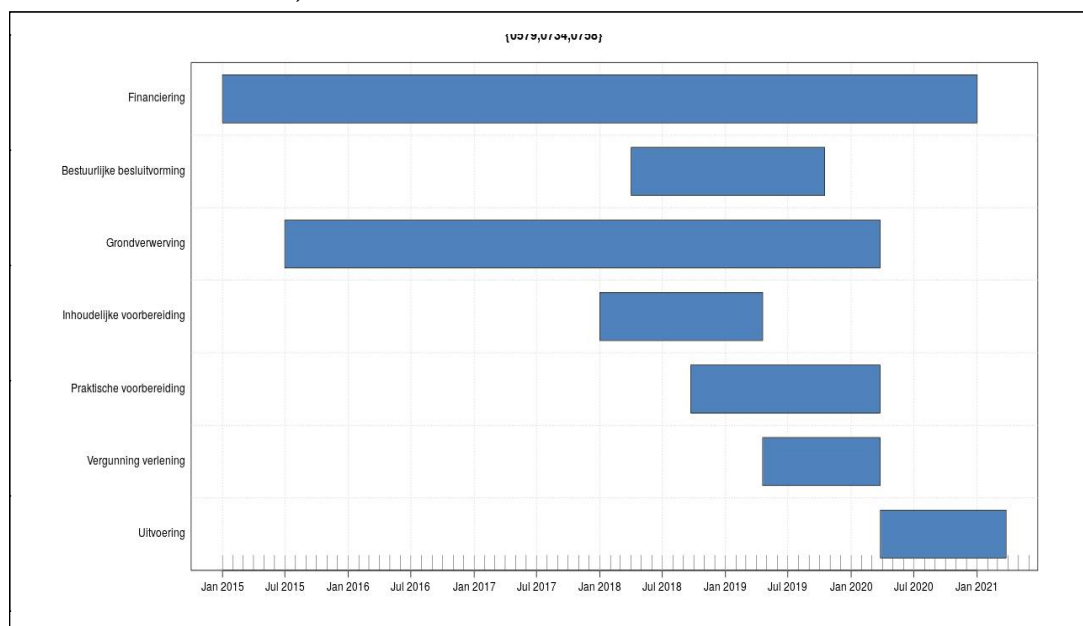
Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 39 Vecht- en Beneden-Reggegebied**herstelmaatregelID:** 0579, 0734, 0758**herstelmaatregel:**

-0579 M21 Stoppen bemesting en afgraven/uitmijnen fosfaatrijke toplaag (Eerderhooilanden, lage delen Eerder Achterbroek) (H91E0C)

-0734 M03c Verwerven, verwijderen ontwatering en inrichten percelen nieuwe natuur EHS in Eerderhooilanden (H3160, H4010A, H7110B, H7120, H7150, H91E0C)

-0758 M01e Pachtvrijmaken percelen EHS bestaande natuur in Eerder Achterbroek (H3160, H4010A, H7110B, H7150, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

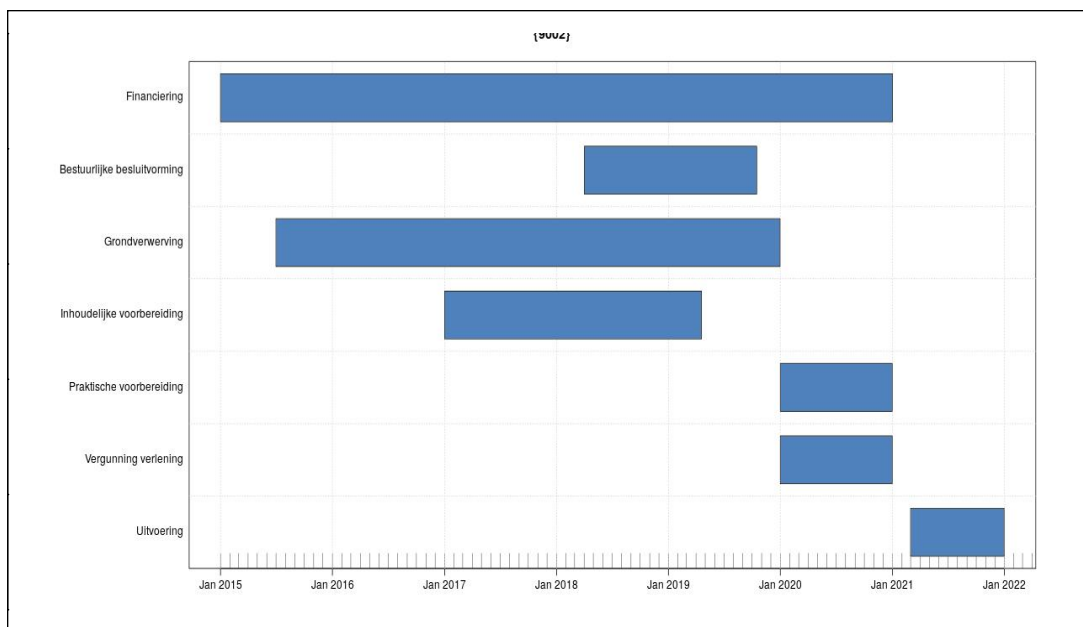
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 39 Vecht- en Beneden-Reggegebied

herstelmaatregelID: 9002

herstelmaatregel:

-9002 Is bundeling van (2637,2791,1999,1694,2107,2292,2228,2089,1685,1606,2626,1633,1607,1020,2639,2845,1178,2844)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

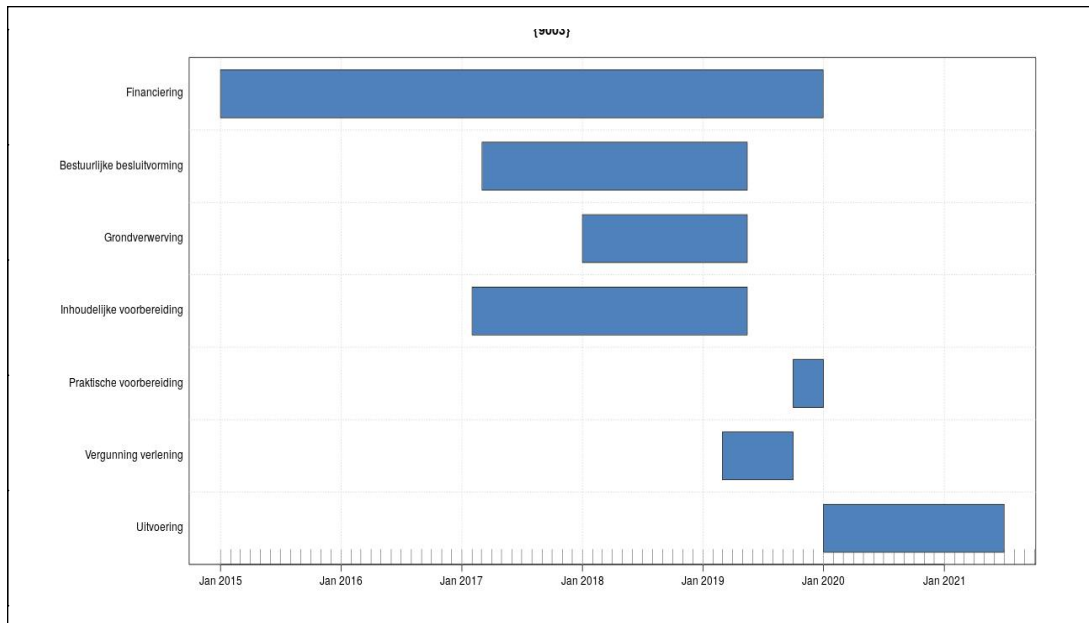
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 40 Engbertsdijksvenen

herstelmaatregelID: 9003

herstelmaatregel:

-9003 Is bundeling van (1928,0417,0883,2205,0630,2546,0937,0850,2660,0666)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

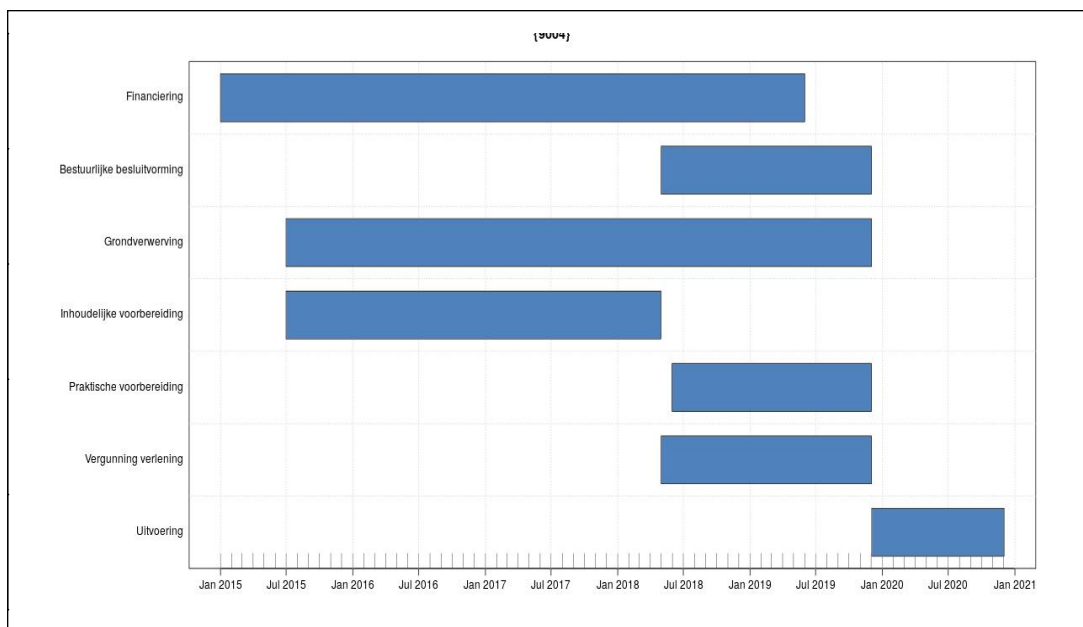
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 41 Boetelerveld**herstelmaatregelID:** 9004**herstelmaatregel:**

-9004 Is bundeling van (1557,2295,0814,2165,1560,1640)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

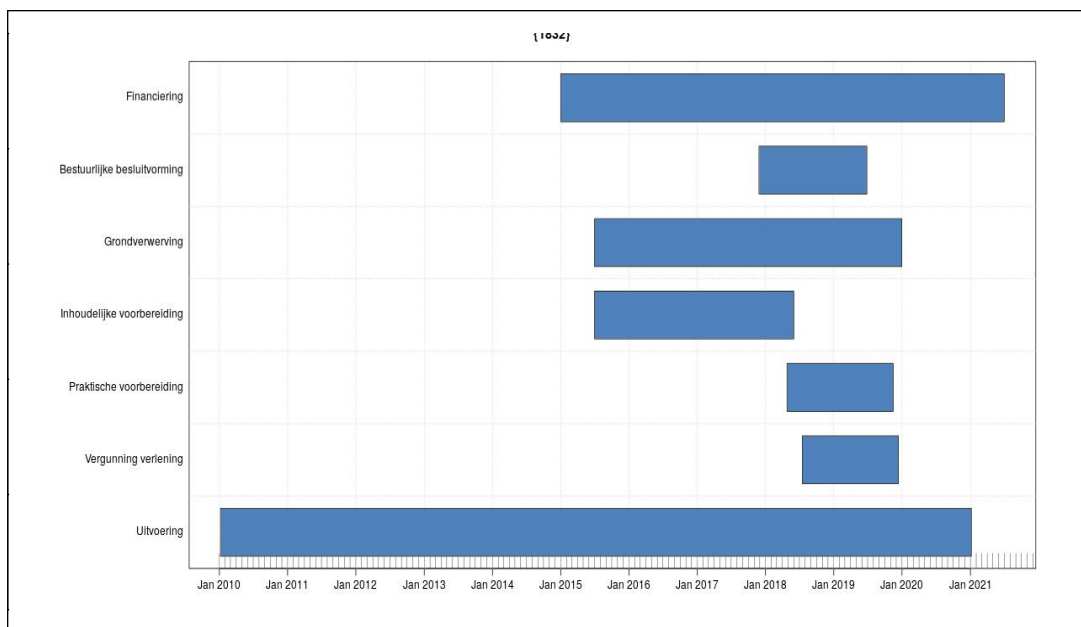
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 42 Sallandse Heuvelrug

herstelmaatregelID: 1832

herstelmaatregel:

-1832 afronden inrichting Zunasche heide (H4030)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

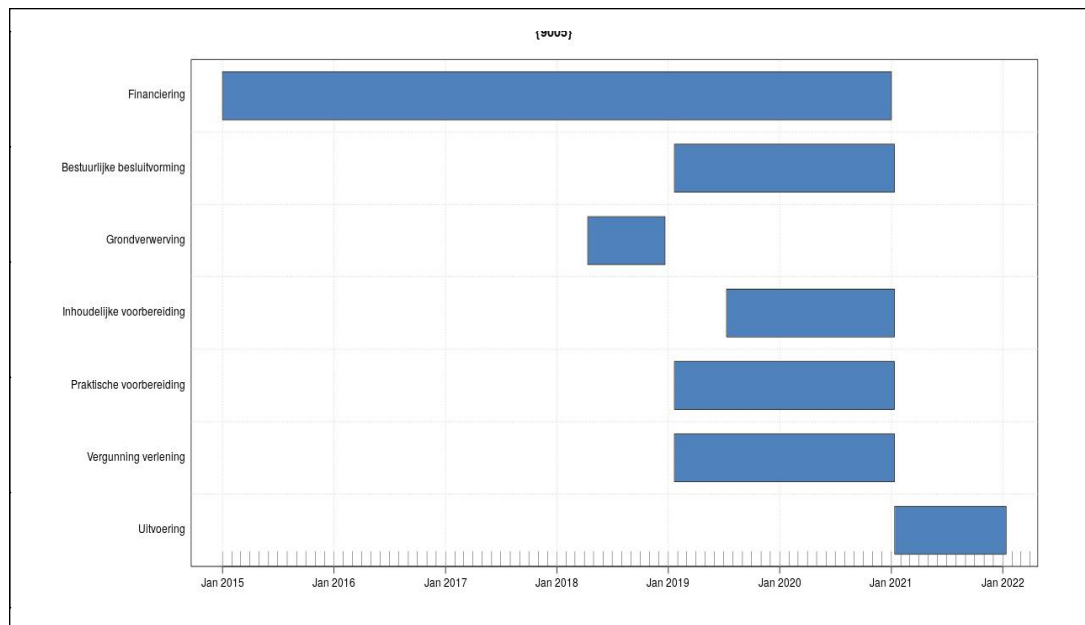
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

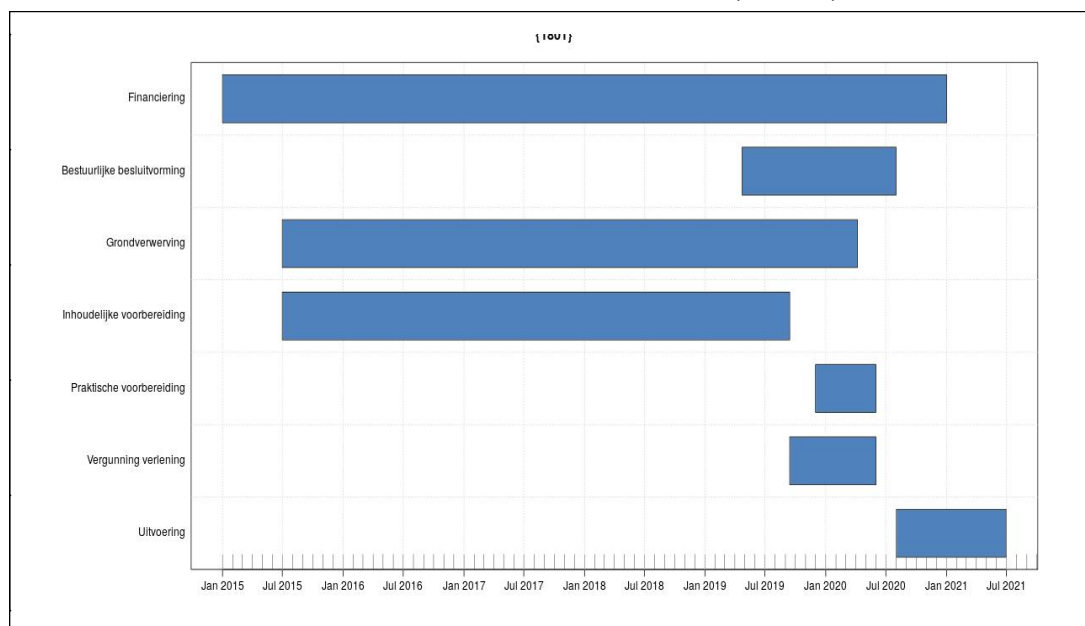
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 43 Wierdense Veld**herstelmaatregelID:** 9005**herstelmaatregel:**

-9005 Is bundeling van (1689,0200,0028,1027,2646,1339,0989,1134,1681,0670,0969)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** Uitwerking van de maatregelen is later op gang gekomen a.g.v. laat aanwijzen van het N2000 gebied.**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 45 Springendal Dal van de Mosbeek**herstelmaatregelID:** 1801**herstelmaatregel:**

- 1801 M039 Omvormen landbouwgronden: stoppen bemesting, omvormen naar natuur (hakhout):
- smalle zone van Bovenesch langs huidige reservaat Hazelbekke (H7140A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

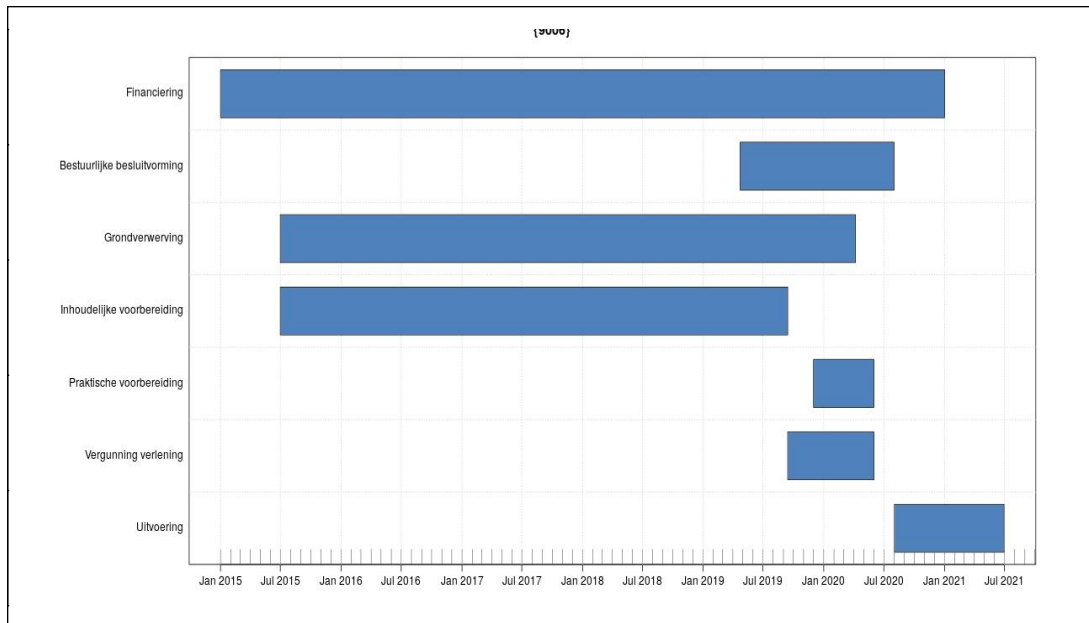
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 45 Springendal Dal van de Mosbeek

herstelmaatregelID: 9006

herstelmaatregel:

-9006 is bundeling van (1348,0773,2535,0862,0021,2585,1384,0600,1561,1533,0132,2580,0570,1216,1452,2316,1319,1376

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

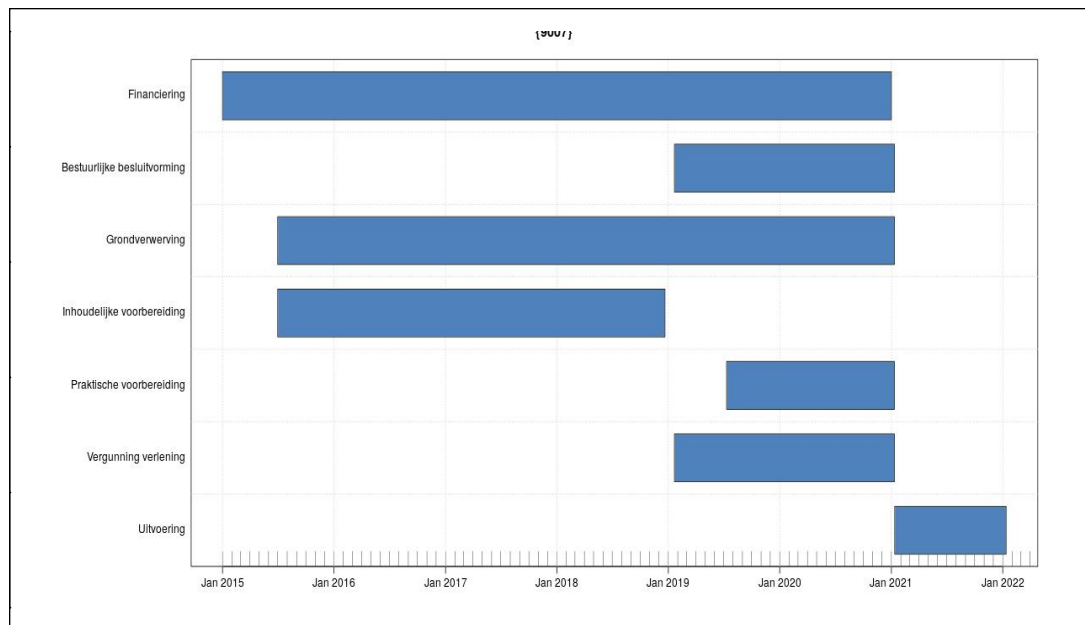
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 46 Bergvennen Brecklenkampse Veld

herstelmaatregelID: 9007

herstelmaatregel:

-9007 Is bundeling van (0239,2053,2866,0776,0276,1156,2438,0063,0686,0527,1015,1042,1374,2608,0065,0945,0696,0009

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.

Knelpunt: Inhoudelijke voorbereiding

omschrijving: Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.

oplossing: Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

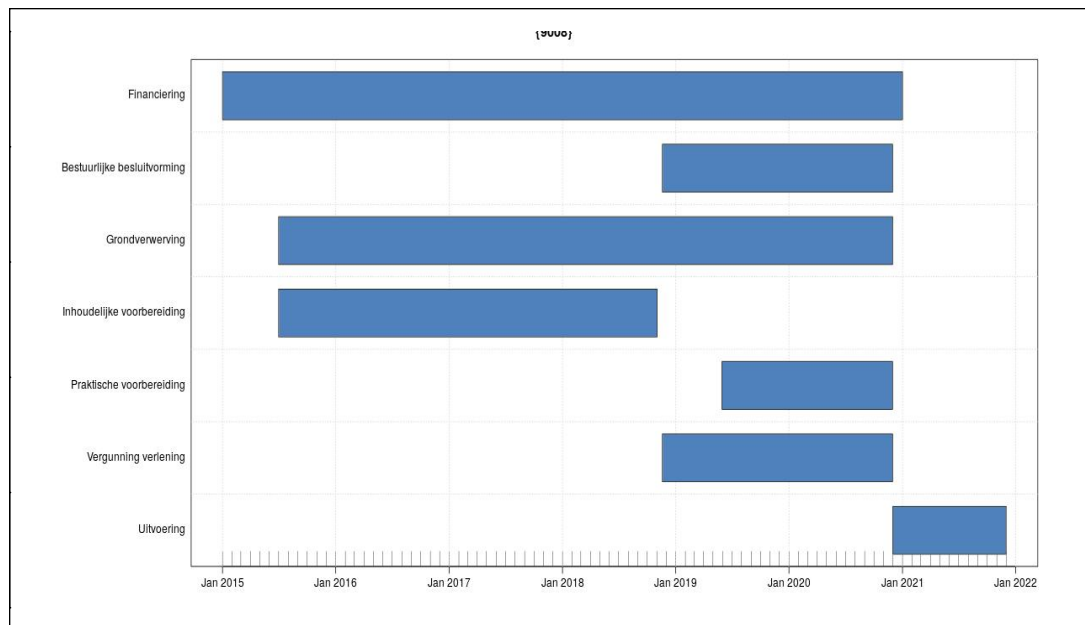
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 47 Achter de Voort, Agelerbroek Voltherbroek

herstelmaatregelID: 9008

herstelmaatregel:

-9008 Is bundeling van (1396,2661,1932,0421,1102,1718)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.

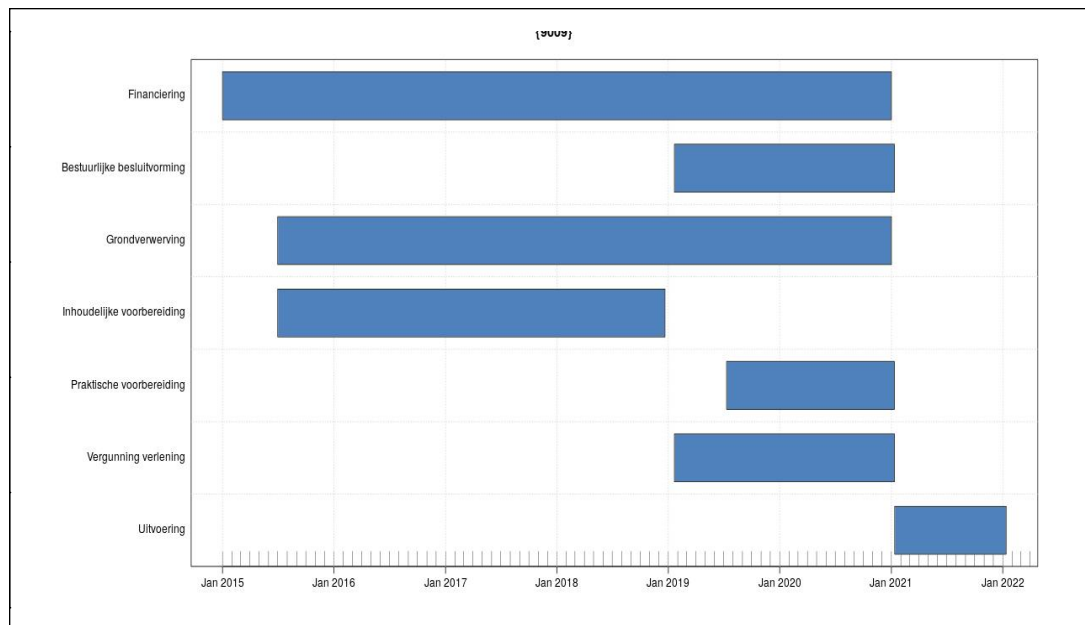
Knelpunt: Inhoudelijke voorbereiding

omschrijving: Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.

oplossing: Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

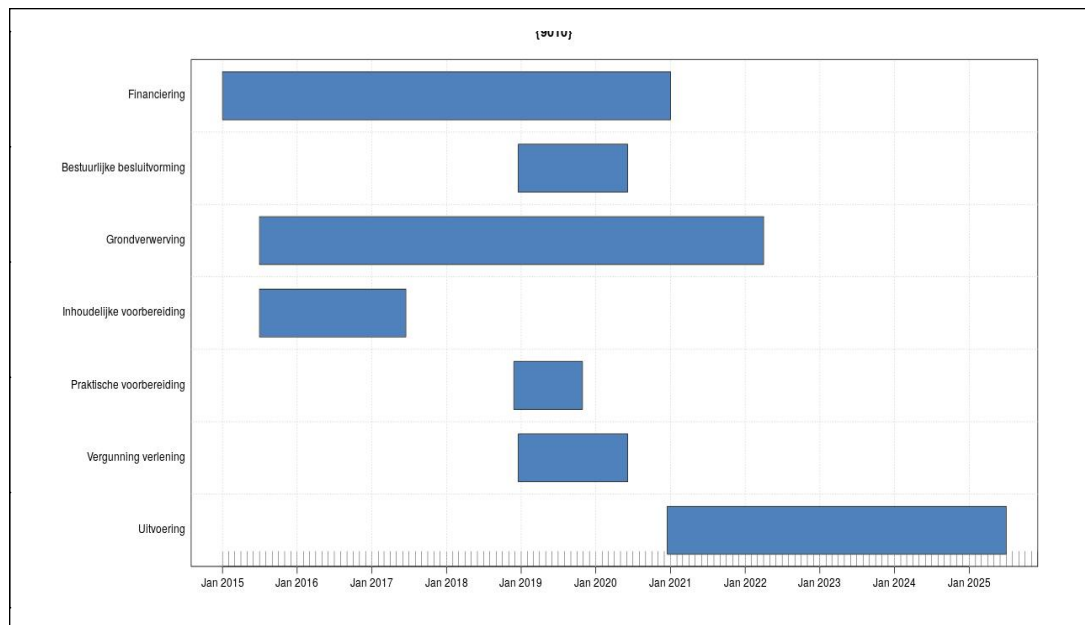
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 48 Lemselermaten**herstelmaatregelID:** 9009**herstelmaatregel:**

-9009 Is bundeling van (1234,0761,1966,1485,0740,1696,1037,1126,0012,2370,1397,2308,0133,2050,2625,2183,0336,0788)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

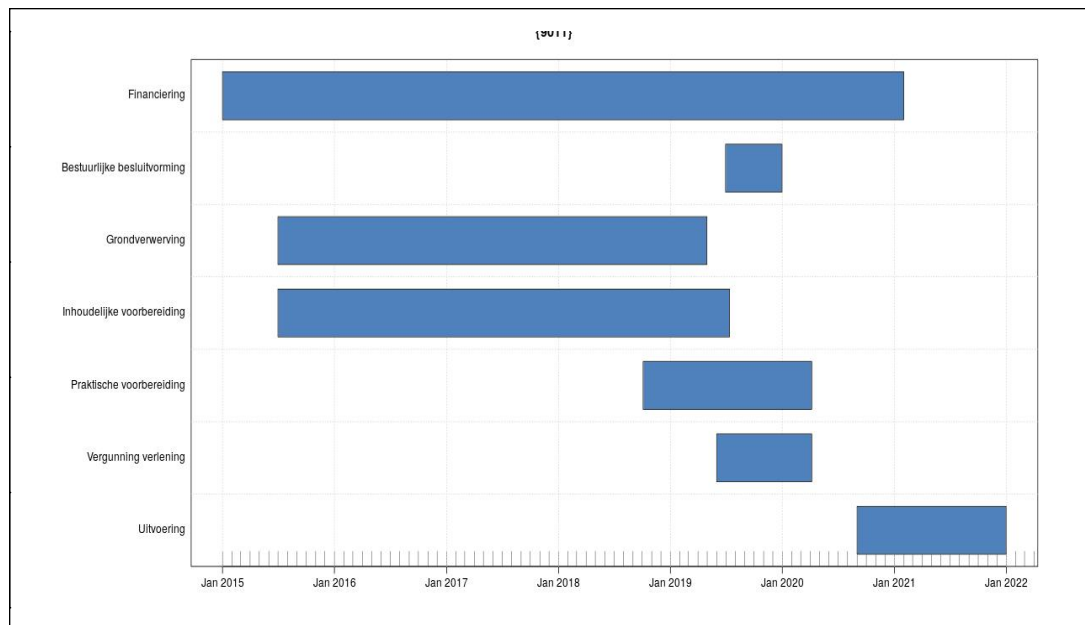
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 49 Dinkelland**herstelmaatregelID:** 9010**herstelmaatregel:**

-9010 Is bundeling van (1148,0604,2763,0617,2675,0594,0795,1380,1969,1532,2184,1988,2559,1838,0964,2290,2708,2106)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Beschikbaar krijgen van grond**omschrijving:** Vrijwel alle vervolgstappen zijn afhankelijk van-, en gekoppeld aan het succes van deze eerste stappen van stoppen met bemesting.**oplossing:** Omwille van de voortgang tijdig keuzes maken tussen het minnelijke traject of onteigening.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 49 Dinkelland**herstelmaatregelID:** 9011**herstelmaatregel:**

-9011 Is bundeling van (1702,2059,0694,2595)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** Uitwerking van de maatregelen is later op gang gekomen a.g.v. laat aanwijzen van het N2000 gebied.**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

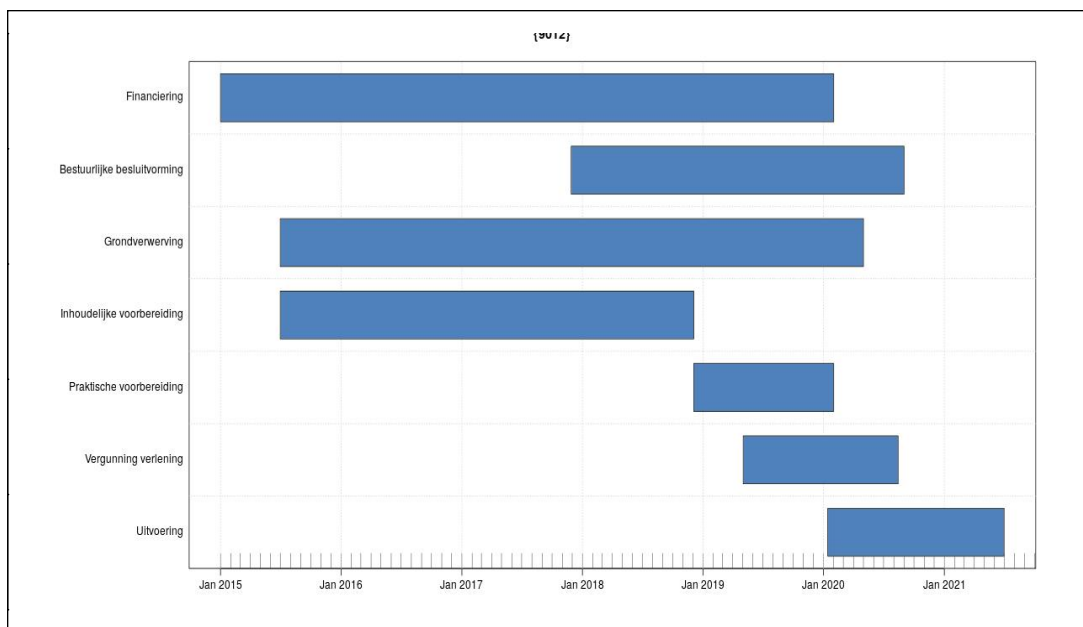
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 49 Dinkelland

herstelmaatregelID: 9012

herstelmaatregel:

-9012 Is bundeling van (2607,2541,2034)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

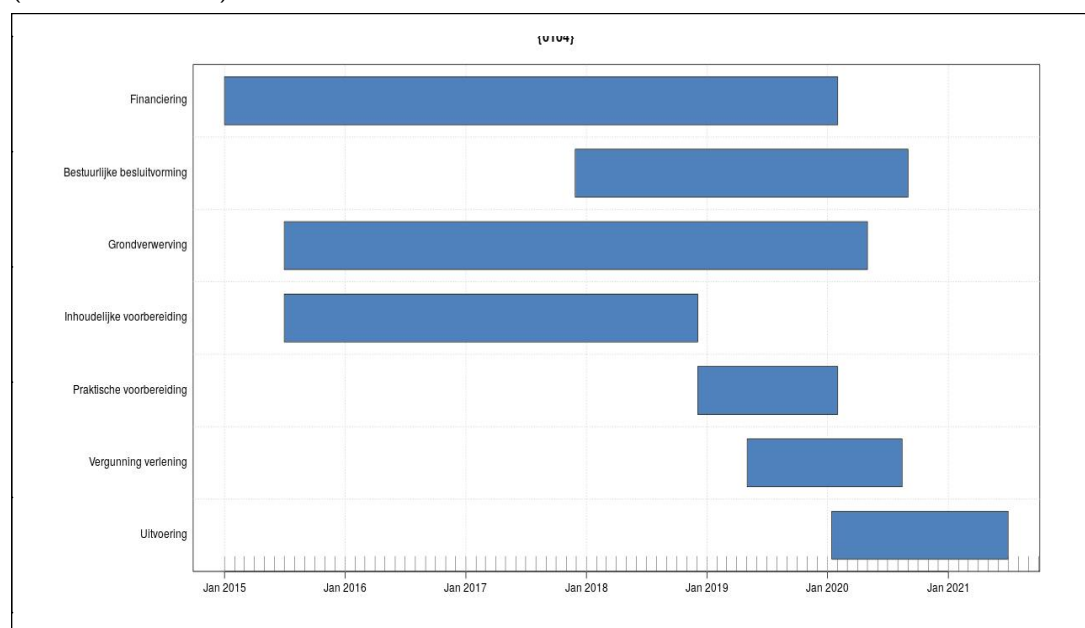
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 50 Landgoederen Oldenzaal

herstelmaatregelID: 0104

herstelmaatregel:

-0104 M03b herinrichting Rossumerbeek: verwerven en inrichten gronden binnen en buiten N2000 (H9160A, H91E0C)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

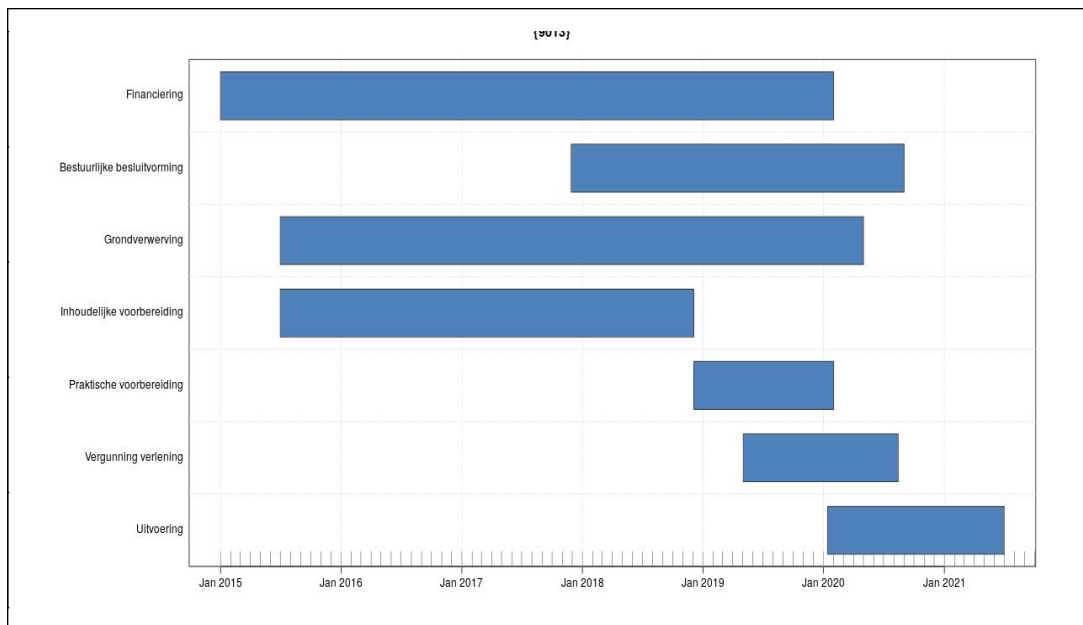
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 50 Landgoederen Oldenzaal

herstelmaatregelID: 9013

herstelmaatregel:

-9013 Is bundeling van (0908,0248,2304,2095,1188,1846,0477,0042,2867,0282,2496)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.

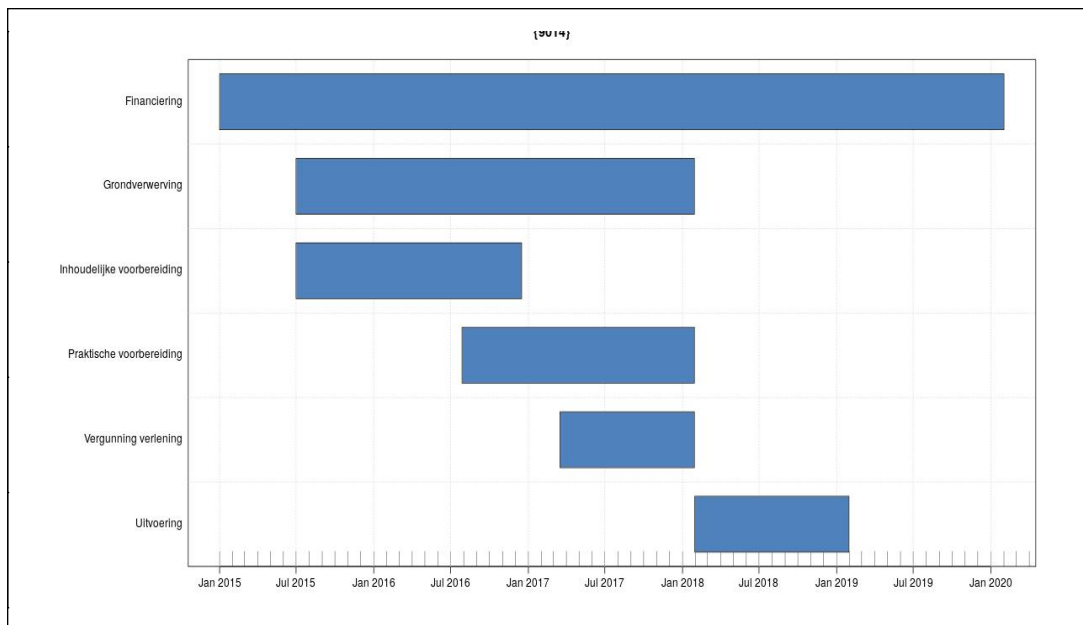
Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 51 Lonnekermeer**herstelmaatregelID:** 9014**herstelmaatregel:**

-9014 is bundeling van (2604,1278,2452,0443,2158,0383,2771,0182,1621,1903,2085,0169,1875,1159,0647,1497,0660,2202)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

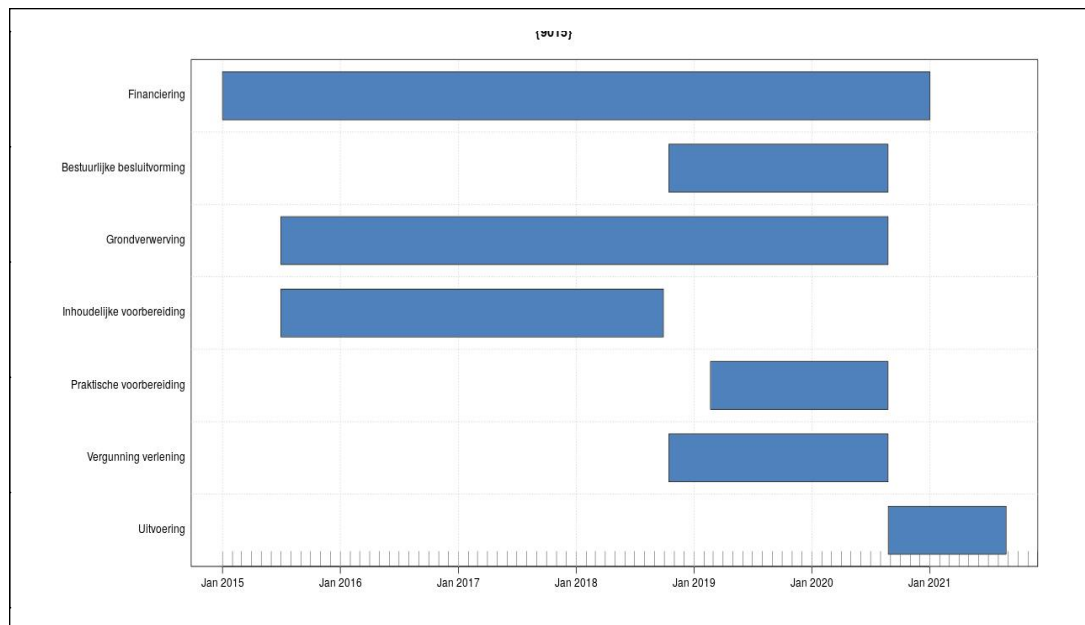
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel

PAS-gebied: 53 Buurserzand Haaksbergerveen

herstelmaatregelID: 9015

herstelmaatregel:

-9015 Is bundeling van (2166,1472,1540,1652)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.

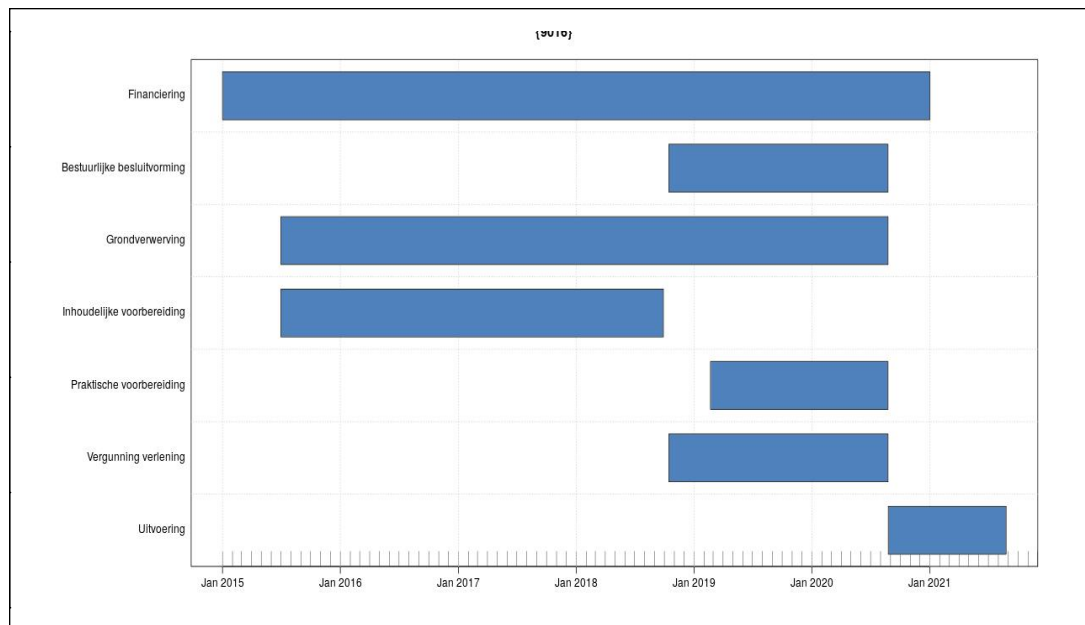
Knelpunt: Inhoudelijke voorbereiding

omschrijving: Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.

oplossing: Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Overijssel**PAS-gebied:** 54 Witte Veen**herstelmaatregelID:** 9016**herstelmaatregel:**

-9016 Is bundeling van (0241,0760,1089,0095,2056)

Prognose: Tijdigheid uitvoering maatregel staat onder druk.**Knelpunt:** Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** Uitwerking van de maatregelen in een inrichtingsplan kost meer tijd dan gepland.**oplossing:** Zoveel mogelijk parallel laten lopen, bijvoorbeeld RO, vergunningen, grondverwerving en voorbereiding aanbesteding.

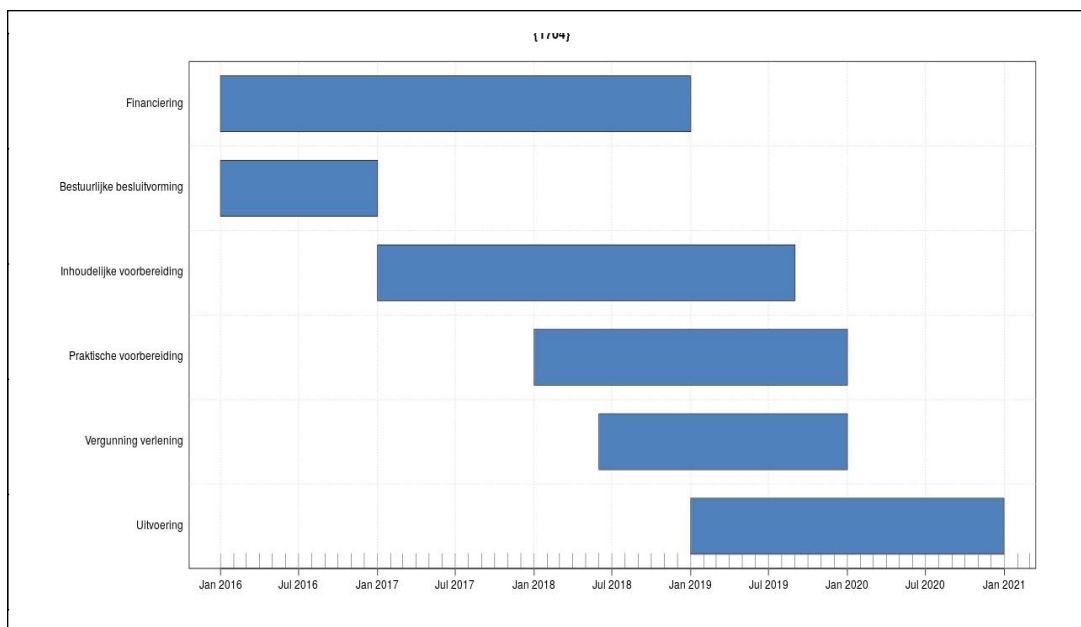
Provincie Utrecht

Overzicht van de PAS-gebieden met complexe inrichtingsprojecten voor verantwoordelijk bestuursorgaan Provincie Utrecht:

PAS-gebied	aantal
65 Binnenveld	1
82 Uiterwaarden Lek	1
83 Botshol	1

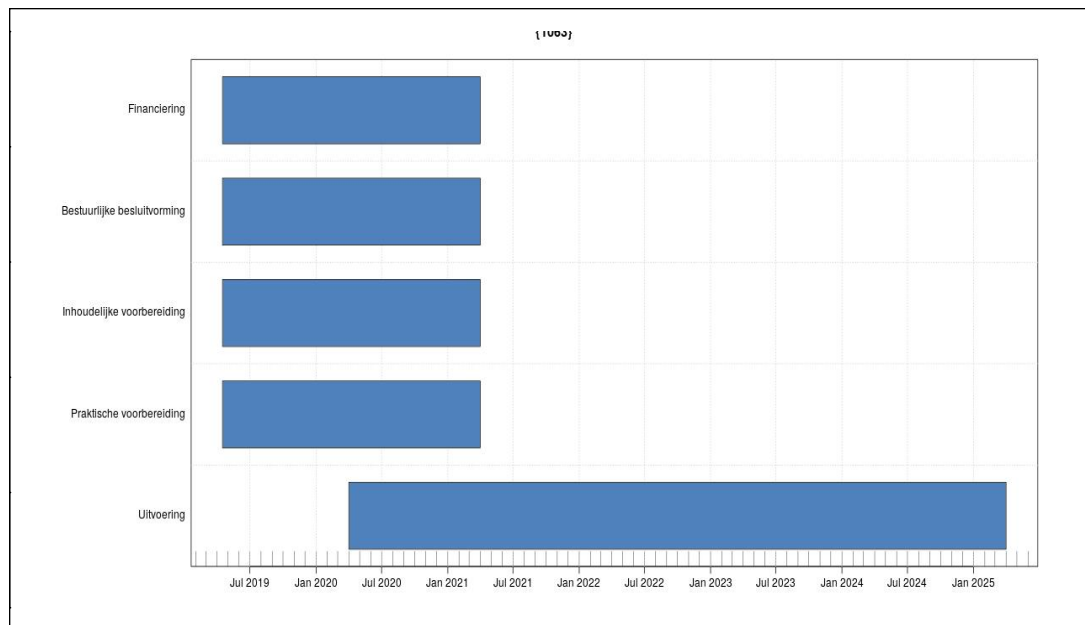
bevoegd bestuursorgaan: Provincie Utrecht**PAS-gebied:** 65 Binnenveld**herstelmaatregelID:** 1704**herstelmaatregel:**

-1704 saneren vuilstorten (H7140A)

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed.**Knelpunt:** NA**omschrijving:** NA**oplossing:** NA

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Utrecht**PAS-gebied:** 82 Uiterwaarden Lek**herstelmaatregelID:** 1063**herstelmaatregel:**

-1063 2. maatregel tegen erosie De Horde (H6120)

Prognose: Maatregel wordt niet tijdig uitgevoerd.**Knelpunt:** Bestuurlijke besluitvorming; Inhoudelijke voorbereiding**omschrijving:** Er worden nu noodmaatregelen getroffen om de erosie te beperken. De eigenlijke uitvoering gaat wachten op de dijkverzwaring.**oplossing:** Er is overleg. We wachten op de dijkverzwaring, anders worden de kosten buitenproportioneel hoog.

bevoegd bestuursorgaan: Provincie Utrecht

PAS-gebied: 83 Botshol

herstelmaatregelID: 2143

herstelmaatregel:

-2143 graven petgaten in combinatie met aanvoer van oppervlaktewater via slenken/strokenplaggen.
(H7140B)

afgerond: Project is reeds afgerond; geen planningsgrafiek

Prognose: Maatregel naar verwachting tijdig gereed (reeds afgerond)

Knelpunt: NA

omschrijving: NA

oplossing: NA